

T.C.

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE'DE UYGULANAN VERGİ POLİTİKALARININ
EKONOMİ GÜVENLİĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ekrem TOPARLAK

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Filiz EKİNCİ

Bilecik, 2018

10125883

T.C.
BİLECİK ŞEYH EDABALI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DE UYGULANAN VERGİ POLİTİKALARININ
EKONOMİ GÜVENLİĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ekrem TOPARLAK

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Filiz EKİNCİ

Bilecik, 2018

10125883

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAVI
JÜRİ ONAY FORMU

BŞEÜ-KAYSİS Belge No	DFR-172
İlk Yayın Tarihi/Sayısı	03.01.2017 / 28
Revizyon Tarihi	
Revizyon No'su	00
Toplam Sayfa	1

Öğrencinin Adı Soyadı: Ekrem TOPARLAK
Anabilim Dalı : Maliye
Programı : Maliye
Tez Danışmanı : Doç.Dr. Filiz EKİNCİ
Tezin Özgün Adı : Türkiye'de Uygulanan Vergi Politikalarının Ekonomi Güvenliği Açısından Değerlendirilmesi
Tezin İngilizce Adı : Analyzing Tax Policies According to Economic Security of Turkey

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 01/08/2018

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışması ilgili EYK kararıyla oluşturulan jüri tarafından OY BİRLİĞİ /OY ÇOKLUĞU ile Maliye Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Tez Danışmanı: Doç.Dr. Filiz EKİNCİ

Üye: Dr. Öğretim Üyesi Deniz Puran

Üye: Dr. Öğretim Üyesi Ali Yurdakul

Üye: .....

Üye: .....

İmza

ONAY

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ..... / ..... / 20.... tarih ve ..... / ..... sayılı kararı.

İMZA/MÖHÜR

BEYAN

“Türkiye’de Uygulanan Vergi Politikalarının Ekonomi Güvelliği Açısından Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinin hazırlık ve yazımı sırasında bilimsel ahlâk kurallarına uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlandığım bölümlerde bilimsel kurallara uygun olarak atıfta bulunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezin herhangi bir kısmını Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Ekrem TOPARLAK

1.08.2018

ÖNSÖZ

Bu tezin yazılması aşamasında, çalışmamı takip eden danışmanım Doç. Dr. Filiz EKİNCİ'ye katkı ve emekleri için teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Doç. Dr. Filiz EKİNCİ süreç boyunca yanımda olmuş, desteğini ve katkılarını esirgememiştir. Savunma sınavı sırasında jüri üyeleri Doç. Dr. Filiz EKİNCİ, Doç. Dr. Cumhur DÜLGER ve Dr. Öğretim Üyesi Deniz TURAN çalışmamın son haline gelmesine katkıları yapmışlardır. Son olarak bu günlere ulaşmamda emeklerini hiçbir zaman ödeyemeyeceğim eşime, aileme ve çalışmalarımda desteğini esirgemeyen değerli hocam Dr. Öğretim Üyesi Hünkar GÜLER'e şükranlarımı sunarım.

Ekrem TOPARLAK

1.08.2018

ÖZET

Kamu gelirleri içinde en büyük paya sahip kaynak vergilerdir. Verginin kamu hizmetinin finansmanında kullanılması mali amacını yerine getirmektedir. Hedeflenen ekonomik gelişmişlik düzeyine ulaşmak için müdahalede bulunan ve egemenlik gücünü elinde bulunduran devlettir. Bu müdahale ancak etkin ve verimli vergi politikaları ile gerçekleştirilebilmektedir. Her alanda ki güvenlik de olduğu gibi ekonomi güvenliği alanında da ülkelerin gerekli önlemleri alması dünyadaki ticari yeniliklerle birlikte daha da önemli hale gelmiştir. Bu bağlamda ekonomi güvenliğini sağlamakta vergi politikaları etkin bir araçtır ve kullanılmaktadır.

Bu çalışmada Dünya’da ve Türkiye’de ekonomi güvenliğini etkileyen unsurlar incelenmiştir. Ayrıca, Türk Vergi Sistemi’nde uygulanmakta olan vergi politikalarının önemi de incelenmektedir. Türkiye’de daha güvenli bir ekonomik yapı için uygulanabilecek vergi politikaları hakkında önerilerinde bulunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Vergi, Güvenlik, Ekonomi güvenliği, Vergi Politikası, Türk Vergi Sistemi

ABSTRACT

Taxes have the largest proportion of the public revenue. Using taxes in financing the public service fulfill its primary fiscal purpose. The government holds sovereign power to intervene the economy in order to reach targeted development economic system. This intervention can only be achieved through efficient and efficient tax policies. As in any security fields taking all necessary precautions in a field of economic security for countries become more important along with commercial innovations in the world. In this context, taxation policies are used as an effective instrument to provide economic security.

In this study, the factors that affecting economic security in the World and Turkey, as well as the importance of the tax policies that were implemented in the Turkish tax system, are examined. This study gives suggestions about tax policies to have more secure economic structure in Turkey.

.

Key Words: Tax, Security, Economic Security, Tax Policies, Turkish Tax System

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR.....	viii
TABLOLAR LİSTESİ	ix
GRAFİKLER LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

VERGİ KAVRAMI VE VERGİ POLİTİKASI

1.1. VERGİ KAVRAMI	3
1.2. VERGİ POLİTİKASI.....	4
1.2.1. Vergi Politikasının Amaçları	4
1.2.1.1. Vergi Politikasının Mali Amaçları.....	4
1.2.1.2. Vergi Politikasının Mali Olmayan Amaçları	5
1.3. TÜRKİYE’DE VERGİ POLİTİKALARI.....	6
1.3.1. Türkiye’de Uygulanan Vergi Politikalarının Tarihsel Gelişimi	7
1.3.2. Dönemler İtibari ile Türkiye’de Uygulanan Vergi Politikalarının Analizi .	8
1.3.2.1. 1923-1940 Yıllarında Türkiye’de Uygulanan Vergi Politikaları.....	9
1.3.2.2. 1940-1960 Yıllarında Türkiye’de Uygulanan Vergi Politikaları.....	11
1.3.2.3. 1960-1980 Yıllarında Türkiye’de Uygulanan Vergi Politikaları.....	13
1.3.2.4. 1980-2000 Yıllarında Türkiye’de Uygulanan Vergi Politikaları.....	15
1.3.2.5. 2000-2017 Yıllarında Türkiye’de Uygulanan Vergi Politikaları.....	19
1.3.3. Türk Vergi Sisteminde Vergilerin Sınıflandırılması	25
1.3.4. Türk Vergi Sisteminde Vergi Yükünün Gelir Dağılımına Etkisi	29

İKİNCİ BÖLÜM

EKONOMİ GÜVENLİĞİ

2.1. EKONOMİK KAMU DÜZENİ.....	38
2.1.1. Ekonomik Kolluk	40
2.1.2. Ekonomik Kolluğun Anayasal Temelleri	40
2.1.3. Ekonomik Kolluk Faaliyetlerinin Yetkilendirilmesi	43
2.1.4. Düzenleyici ve Denetleyici Kuruluşlar.....	43
2.2. EKONOMİ GÜVENLİĞİ.....	45
2.2.1. Ekonomi Güvenliğinin Tanımı ve Kapsamı.....	46
2.2.2. Ekonomi Güvenliği Düşüncesinin İktisadi Kökenleri.....	48
2.2.2.1. Merkantilizm ve Korumacılık.....	49
2.2.2.2. Fیزیokrasi.....	50
2.2.2.3. Klasik İktisat	51
2.2.2.4. Neo-Klasik İktisat	52
2.2.2.5. Keynesyen İktisat.....	53
2.2.2.6. Paracı Teori (Moneterizm).....	54
2.2.2.7. Yeni Klasik Makro Teori ve Rasyonel Beklentiler Teorisi	54
2.2.2.8. Arz Yanlı İktisat.....	55
2.2.2.9. Yeni Keynesyen Teori	57
2.2.2.10. Post-Keynesyen Teori.....	58
2.2.2.11. Kamu Tercihi Teorisi: Anayasal İktisat.....	58
2.2.3. Küresel Kamusal Bir Mal Olarak Ekonomi Güvenliği	59
2.2.4. Ekonomi Güvenliğinin Sağlanmasında Küresel Kamusal Kuruluşların Rolü	61
2.2.4.1. Uluslararası Örgütlerin Ekonomi Güvenliğine Etkileri.....	62

2.2.4.2. Kredi Derecelendirme Kuruluşlarının Ekonomi Güvenliğine Olan Etkileri	64
--	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VERGİ POLİTİKALARININ EKONOMİ GÜVENLİĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. DÜNYA'DA EKONOMİ GÜVENLİĞİNİ ETKİLEYEN UNSURLAR	65
3.1.1. Küreselleşmenin Getirdiği Yeniliklerin Ekonomi Güvenliğine Etkileri ...	66
3.1.2. Yabancı Sermaye Yatırımlarının Ekonomi Güvenliğine Etkileri.....	67
3.1.3. Ekonomik Krizlerin Ekonomi Güvenliğine Etkileri.....	68
3.1.4. Vergi Politikalarının Etkinliğini Zayıflatan Unsurlar.....	69
3.1.4.1. Kayıt Dışı Ekonomi	69
3.1.4.2. Uluslararası Vergi Rekabeti.....	72
3.1.4.3. Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Ortaya Çıkan Vergisel Kayıp	73
3.1.4.4. E-Ticaretin Vergilendirilmesindeki Zorluklar	74
3.1.5. Ekonomik İstihbaratın Güvenli Bir Ekonomi Tesis Etmedeki Önemi	75
3.2. TÜRKİYE'DE EKONOMİ GÜVENLİĞİNİ ETKİLEYEN UNSURLAR.....	76
3.2.1. Türkiye'de Siyasi İstikrarsızlıkların Ekonomi Güvenliği Üzerindeki Etkisi	78
3.2.1.1. Türkiye'deki Terör Faaliyetlerinin Ekonomik Güvenliğe Verdiği Zarar	79
3.2.1.2. Türkiye'de Anti-Demokratik Hareketlerin Mali Etkileri.....	80
3.2.2. Türkiye'de Mali Yapının Ekonomi Güvenliği Üzerindeki Etkisi	81
3.2.2.1. Vergi Harcamaları Kapsamında Ekonomi Güvenliği	82
3.2.2.2. Yeni Piyasalar: Sosyal Medya Şirketleri ve UBER Örneği.....	85
3.2.2.3. Kamu Alacağını Güvence Altına Alan Uygulamalar	87
3.2.2.4. Otomatik Bireysel Emeklilik Sisteminin (BES) Katkısı.....	90

3.2.2.5. BEPS Eylem Planı'nın Ekonomi Güvenliğine Olan Faydaları	91
3.3. TÜRKİYE'DEKİ VERGİ POLİTİKALARININ EKONOMİ GÜVENLİĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	94
3.3.1. Kaynağına Göre Sınıflandırarak Vergi Politikaları Analizi	97
3.3.1.1. Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Uygulanan Vergi Politikaları	97
3.3.1.2. Harcamalar Üzerinden Alınan Vergilerde Uygulanan Vergi Politikaları	100
3.3.1.3. Servet Üzerinden Alınan Vergilerde Uygulanan Vergi Politikaları .	101
3.3.2. Yerli Üretimi Teşvik Edici Vergi Politikalarının Önemi	104
SONUÇ VE POLİTİKA ÖNERİLERİ	108
KAYNAKÇA	113
ÖZGEÇMİŞ	123

KISALTMALAR

AATUHK	: Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkındaki Kanun
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BEPS	: Matrah Aşındırma ve Kar Aktarımı (Base Eresion and Profit Shifting)
BSMV	: Banka ve Sigorta Muamele Vergisi
WTO	: Dünya Ticaret Örgütü (World Trade Organization)
EMK	: Emlak Vergisi Kanunu
İMF	: Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund)
İMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
KDV	: Katma Değer Vergisi
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
KMYKK	: Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi
KVK	: Kurumlar Vergisi Kanunu
KW	: Kilovat
MTV	: Motorlu Taşıtlar Vergisi
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development)
ÖİV	: Özel İletişim Vergisi
ÖTV	: Özel Tüketim Vergisi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TUBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TVS	: Türk Vergi Sistemi
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
VEDOP	: Vergi Dairesi Tam Otomasyon Projesi
VİV	: Veraset ve İntikal Vergisi
VUK	: Vergi Usul Kanunu
yy	: Yüzyıl

İÇİNDEKİLER

Tablo 1	: Ekonomik Dönüşüm Programı ile İlgili Yapılması Hedeflenen Vergi Politikaları Faaliyetleri Özet Tablosu.....	21
Tablo 2	: Stratejik Plan Bütçesi Hedefleri, 2010-2017 (TL).....	24
Tablo 3	: Türkiye ve AB Ülkelerinde Dolaylı ve Dolaysız Vergilerin Toplam Vergi Gelirleri İçindeki Payları, 2010-2016 (%).....	27
Tablo 4	: Vergi Yükleri İtibariyle Türkiye ve OECD Ortalamasının Karşılaştırılması, 2010-2016 (%).....	32
Tablo 5	: Türkiye’de Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Gini Katsayısı, 2010-2016 (%).....	34
Tablo 6	: OECD Ülkelerinde Gini Katsayısı, 2010-2015 (%).....	35
Tablo 7	: Küresel Kamusal Mal Örnekleri.....	60
Tablo 8	: AB Ülkeleri ve Türkiye’de Kayıtdışı Ekonomi, 2010-2015 (%).....	71
Tablo 9	: Tüketici Güven Endeksi ve Alt Endeksleri, 2010-2017.....	77
Tablo 10	: Türk Vergi Sisteminde Vergi Gelirlerinin Toplam Vergi Gelirleri İçindeki Dağılımı, 2010-2017 (%).....	96
Tablo 11	: Türk Vergi Sisteminde Vergi Gelirlerinin Toplam Vergi Gelirleri İçindeki Dağılımı, 2010-2017 (%).....	96
Tablo 12	: Türkiye’de Yıllara Göre Dış Ticaret İşlemleri, 2010-2016.....	105

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1	: Türkiye’de Bütçe Gelirlerinin Kaynakları.....	31
-----------------	---	----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1	: Lorenz Eğrisi.....	33
Şekil 2	: İktisadi Düşünce Okulları.....	49
Şekil 3	: Haldun-Laffer Eğrisi.....	56

GİRİŞ

Kamu harcamalarının temel finansman kaynağı olan vergiler, eski dönemlerde krala hediye olarak verilen gönüllü ödemelerden zorunlu ödemelere dönüşmüştür. Kamu otoritesi cebri bir ödeme şekli olan vergileri vergi kanunlarına dayanarak tahsil etmektedir. Böylece vergi kanunlarında belirlenen usul ve esaslara bağlı olarak hedeflenen amaçlara ulaşmada vergiler araç olarak kullanılmaktadır. Vergiler ister mali amaç, ister sosyal amaç dikkate alınarak alınsa da temelde ekonomik sistem korunmaktadır. Türkiye’de maliye politikasının bir alt alanı olan vergi politikaları etkin olarak mali ve mali olmayan amaçlarla uygulanmaktadır. Cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze kadar Türk Vergi Sistemi (TVS)’de uygulanmakta olan vergi politikaları güncel gelişmeleri yakalamak, vergi kayıp ve kaçaklarını azaltmak ve optimal vergileme için uygulanmaktadır.

Ekonomik kolluk faaliyetlerini ekonomik kamu düzenini sağlamak gerekçesiyle yürüten devlet Anayasadan aldığı yetkiler ile ekonomiye müdahalede bulunmaktadır. Bu kapsamda ekonomi güvenliğini sağlamak için de aynı gerekçeyle ekonomiye müdahalede bulunmaktadır. Ekonomi güvenliği ile güvenli bir ekonomik sistemin tesis edilmesi için gereken ortamın sunulması kastedilmektedir. Bireyler, piyasalar, devlet ve dünya olarak güvenli bir ekonomik sistem herkesin arzusudur. Ayrıca ekonomi güvenliği için küresel çapta bir işbirliği gereklidir. Ancak öncelikle her devlet kendi ulusal güvenliği içinde ekonomik güvenliğini sağlamaya çalışmaktadır. Ulusal güvenliği sağlamakla yükümlü olan devletin, silah ile yapılan savaflara ekonomik ortamdaki savaflarında dâhil edildiği düşünüldüğünde ekonomi güvenliğini sağlaması en az savunma hizmetleri kadar önemli hale gelmiştir. Bu güvenli ekonomi ortamını sağlamada vergi politikaları bir araç olarak kullanılmaktadır.

Dünyanın ekonomik güvenliğini etkileyen uluslararası vergi sorunları ve küresel ekonomik krizler gibi konular Türkiye açısından da büyük önem taşımaktadır. Ülkelerin ekonomik yapılarına özgün vergi politikaları üretmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda Türkiye için üretilecek vergi politikaları da kendi ekonomik yapısına uygun olmalıdır. Ekonomi güvenliğinin sağlanmasında siyasi ve iktisadi irade önem taşımaktadır. Bir ülkenin iktisadi yapısı iç ve dış istikrarsızlıklara karşı dirençli, kurumsal yapısı kuvvetli

olmalıdır. Türkiye, 2000 Kasım ve 2001 Şubat krizlerinden önemli dersler çıkarmış ve kurumsal ve iktisadi yapısını reforme etmiştir. Ancak Türkiye'nin ekonomi güvenliği iktisadi anlamda incelendiğinde iç ve dış istikrarsızlıklar, terör, dışa bağımlılık, kayıt dışı ekonomi, vergi kayıp ve kaçakları gibi tehditler halen devam etmektedir.

Türkiye'deki ekonomik sorunlardan olan iktisadi tasarruf yetersizliği ve enerji alanında dışa bağımlılık önem teşkil etmektedir. Petrol ve doğalgazda dışa bağımlılığın artması ekonomik ve siyasi yapıyı etkilemektedir. Alternatif enerji kaynaklarını ve yerli üretimi destekleyen vergi politikalarının uygulanması ekonomi güvenliği açısından büyük önem arz etmektedir. Türkiye'de vergi mevzuatında uygulanmakta olan vergi politikaları incelendiğinde ekonomi güvenliğini sağlamada yardımcı olacak politikaların bulunduğu görülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Dünyada ve Türkiye'de ekonomi güvenliğini sağlamada uygulanmakta olan vergi politikalarının analiz edilmesidir. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde vergi kavramı açıklanmakta ve vergi politikasının amaçları üzerinde durulmaktadır. Cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze kadar uygulanmakta olan vergi politikaları analiz edilmektedir. Çalışmanın ikinci bölümünde ekonomik kamu düzenini sağlama da devletin rolü ve gerekçesi üzerinde durulduktan sonra ekonomi güvenliğinin tanımı, kapsamı ve tarihteki iktisadi düşüncelerin ekonomi güvenliğine olan etkisi açıklanmakta, küresel kamusal mal ve küresel kamusal kuruluşlar üzerinde durulmaktadır. Üçüncü ve son bölümde Dünyada ve Türkiye'de ekonomi güvenliğini etkileyen unsurlar ve bu kapsamda uygulanmakta olan vergi politikaları araştırılmaktadır. Çalışmanın sonuç ve politika önerileri kısmında ise ulaşılan bulgular özetlenmekte ve Türkiye için politika önerileri pekiştirilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

VERGİ KAVRAMI VE VERGİ POLİTİKASI

1.1. VERGİ KAVRAMI

Öncesinde daha çok din ve ahlâk duygularıyla isteğe bağlı olarak verilmeye başlanan iktisadi kıymetler daha sonraları zorunluluk içeren ve kurallara bağlanan bir şekil alarak vergi kavramını ortaya çıkarmıştır (Biçer, 2006:28). Verginin zorunlu bir yükümlülük haline gelmesi merkezi devletlerin kurulması ve kamu hizmetlerinin gelişmesiyle ortaya çıkan gelir ihtiyacı neticesindedir (Çomaklı, Turan ve Doğruyol 2015:131). Vergi kavramı farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Vergi, devletin veya devletten vergilendirme yetkisi almış diğer kamu kuruluşlarının yüklenmiş oldukları mali ya da mali olmayan hedefleri yerine getirmek için, gerçek ve tüzel kişilerden ve hatta tüzel kişiliği olmayan bazı kurum ve kuruluşlardan egemenlik gücüne dayanarak hukuki zorunluluk altında, nakit ve karşılıksız olarak aldığı iktisadi değerler olarak tanımlanır (Şen ve Sağbaş, 2015:1). Vergi, kamusal hizmetlerin finansmanını karşılamak ile kamu borçları dolayısıyla ortaya çıkan külfetleri gidermek amacıyla egemenlik gücüne dayalı olarak, karşılık gözetilmeksizin gerçek ve tüzel kişilerden alınan ve hukuki cebir niteliğine sahip para şeklindeki ödemelerdir (Akdoğan, 2009:118).

Verginin diğer bir tanımı ise 1982 Anayasasının 73. maddesinde vergi ödevi başlığı altında şu şekilde yapılmıştır.

Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür. Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır. Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır. Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muaflik, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Bakanlar Kuruluna verilebilir.¹

---

¹ Dördüncü fıkrada yer alan “Bakanlar Kuruluna” ibaresi, 21/01/2017 tarih ve 6771 sayılı Kanunun 16’ıncı maddesi ile “Cumhurbaşkanına” şeklinde değiştirilmiştir.

Vergi, devletin kamu hizmetlerini yerine getirebilmesi için gerekli finansmanı sağlayan en önemli araçtır. Kanunda belirtilen resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler vergi dışı kamu gelirlerini oluşturmaktadır. Devletin asli görevi olan kamu hizmetini yerine getirebilmesi için gerekli finansmanı sağlamasında vergilerle birlikte bu kamu gelirleri de kullanılmaktadır. Farklı bir ifade ile bütçenin büyük bir kısmını vergiler oluşturmaktadır. Vergiler kamu harcaması ve borçlanmayla birlikte, maliye politikasının bir aracı olarak kullanılmaktadır.

1.2. VERGİ POLİTİKASI

Devlet, vergileri bir politika aracı olarak kullanarak, kişiler arasında gelir dağılımını ve fırsat eşitliğini sağlamaya çalışmaktadır (Demircan, 2004:534). Kamu hizmetlerinin finansmanı için alınan vergiler ekonomik konjoktüre bağlı olarak müdahale aracı olarak kullanılabilir. Bu müdahale egemenlik gücünü elinde bulunduran devletin, vergi oranlarında veyahut bileşimlerinde önceden belirlenmiş ekonomik ve sosyal amaçlara ulaşmak için yapılmaktadır. Bu amaçlara ulaşmada vergi ile alakalı üretilen, kullanılan her türlü irade, teknik argüman kısacası politika, vergi politikasını oluşturmaktadır. Dolayısıyla belli amaçlarla başvuru olan vergi politikalarının mali ve mali olmayan amaçları söz konusu olmaktadır.

1.2.1. Vergi Politikasının Amaçları

Vergi politikası maliye politikasının bir alt dalıdır ve politika araçları arasındaki uyum politikaların başarı şansını arttırmaktadır. Dolayısıyla vergi politikasının amaçları ve bu amaçları uygulamanın önemi iyi analiz edilmelidir. Vergi politikasının amaçları mali ve mali olmayan amaçlar olarak ikiye ayrılmaktadır.

1.2.1.1. Vergi Politikasının Mali Amaçları

Devletin mali (fiscal) görevlerini yerine getirmek için finansman elde etmede kullandıkları en önemli gelir kaynağı olan verginin asli amacı gelir elde etmektir. Bu amaç verginin mali amacını oluşturmaktadır. Veri bir vergi hasılatının sağlanması için

gereken objektif ya da reel vergi yükünü en az seviyeye indirmek mali amacın yan koşuludur. Vergilemenin temel ilkelerinden biri olan iktidar prensibine uymak ve vergilemeyi rekabet açısından mümkün olduğunca tarafsız kılmak, yani arzulanmayan ikame etkilerini önlemek suretiyle, veri bir vergi hasılatını sağlamak vergilemenin mali gayesini oluşturmaktadır (Turhan, 1998:34-35).

Vergi politikasının mali amacı gelir elde etmektir. Kamu harcamalarının karşılanabilmesi için vergi gelirine ihtiyaç olduğundan bu amaçla uygulanacak politikalar mali amaca hizmet etmektedir. Günümüzde ülkelerin sürekli genişlediği, buna bağlı olarak kamu hizmetine olan ihtiyacında arttığı düşünüldüğünde vergi politikasının mali amacı halen önemini korumaktadır. Ayrıca uygulanan vergi politikalarının başarılı olması mali amaca ulaşmada gösterge olarak kabul edilmektedir.

1.2.1.2. Vergi Politikasının Mali Olmayan Amaçları

Vergi politikaları mali amacın dışında farklı amaçlar içinde başvurulmaktadır. Vergi politikalarının uygulayıcısı olan devletlerin anlayışlarındaki değişiklik, buhranlar ve küreselleşme gibi çeşitli olaylarında etkisiyle zaman içerisinde devlet politikalarında farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Bu farklılıklar vergi politikalarına da yansımakta, dolayısıyla verginin amacında çeşitli değişimler olmaktadır. Özellikle 1930'lardan sonra vergiler, kamu harcamalarını finanse etmenin yanında ekonomik ve sosyal hayata müdahale aracı olarak da kullanılmaya başlanmıştır.

Verginin ekonomik ve sosyal hayata müdahale aracı olarak kullanılması mali olmayan amacını oluşturmaktadır. Verginin mali amaçlarının gelişmesinde ekonomik düşüncedeki farklılıklar ve vergilemenin ekonominin tamamı üzerindeki etkilerinin ve sonuçlarının analiz edilebilir hale gelmesinde, özellikle J. Maynard Keynes'in fikirleri önemli ölçüde etkili olmuştur. Bu sayede Keynes'in ortaya attığı fikirler 1940'lı yılların başlarından itibaren ekonomik, mali ve sosyal hayatta kendini iyice hissettirmiş ve buna bağlı olarak verginin işlevleri de değişmiştir (Şen ve Sağbaş, 2015:20).

Vergi politikasının mali olmayan amaçları kendi içinde ekonomik, sosyal ve diğer amaçlar olarak ayrılmaktadır.

- Ekonomik amaç; Ekonomik istikrar, büyüme ve kalkınmayı sağlamak verginin ekonomik amacını oluşturmaktadır. Ekonomik hedeflere ulaşmak için vergi politikalarını kullanmak olarak da tanımlanmaktadır.
- Sosyal amaç; Gelir dağılımındaki adaleti sağlamak sosyal amacı oluşturmaktadır. Büyüme ve kalkınma için GSMH'yi arttırmak, teşvik politikaları ile işsizliği azaltmak, kayıtdışılığı önlemek vergi politikası kullanılarak yapılabilmektedir. Gelir gruplarının milli gelir pastasından aldığı paylar arasındaki uçurumları azaltmak amacıyla vergiler kullanılarak sosyal amaç sağlanmış olmaktadır.
- Diğer amaçlar; Ülkeden ülkeye ve zamana göre değişebilecek bazı durumlar için farklı vergi politikaları uygulanabilir. Enerji, savunma gibi alanlarda dışa bağımlılığı azaltmak için kullanılacak vergi politikaları diğer amaçlara örnek olarak verilmektedir.

21.yüzyıl(yy), küreselleşmeyle birlikte vergi politikalarının giderek daha da önemli hale geldiği bir dönemdir. Kamu hizmetinin finansmanının sağlanmasında en büyük gelir kalemi olan vergilere, maliye politikasının amaçlarına uygun olacak bir politika belirlenmesi gerekmektedir. Ancak bu vergiler hem adil gelir dağılımını bozucu etkiden uzak, hem de mükellefleri kayıt dışı ekonomiye sevk etmeyecek şekilde düzenlenmelidir. Vergi sistemi içinde dolaylı vergilerin payı yüksek ise o vergi sistemi adaletsizdir. Bu bağlamda belirlenecek vergi politikalarının o toplumdaki her bir bireyin çıkarını maksimize edecek bir vergi politikası belirlenmesi sektör, kişiler ve bölgeler arası dengesizlikleri gidermeye yönelik olması önem arz etmektedir. Türkiye'de vergi politikasının mali ve mali olmayan amaçlara ulaşması açısından çeşitli politikaların halen devam etmekte olduğu görülmektedir. Aşağıda bu politikalara giriş yapılmaktadır.

1.3. TÜRKİYE'DE VERGİ POLİTİKALARI

Her toplumda kendi kültür kodlarına uygun yönetim biçimi, vergi sistemi, eğitim sistemi gibi farklı kriterler mevcuttur. Türkiye'de de vergi sistemi, mükellefiyet anlayışı, vergi bilinci, vergi ahlakı ve denetim kriterleri kendi ekonomik yapısına uygun karakterde ve aynı zamanda çok vergili sistemden oluşmaktadır. Bunun nedeni mali, ekonomik ve sosyal açıdan verimi daha yüksek olan vergi sisteminin çok vergili sistem

olmasıdır. Dolayısıyla artık hemen hemen her ülkenin vergi yapısı birden fazla verginin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Bu vergileri ise genelde gelir, servet ve gider üzerinden alınan vergiler oluşturmaktadır (Erdem, Şenyüz ve Tathoğlu, 1996:163).

TVS vergileme tekniği açısından üniter vergi sistemine sahiptir. Yedi gelir kalemi mevcuttur ve bu kalemler ayrı ayrı vergilendirilmez, hepsinin toplamı üzerinden maktu vergi alınmaktadır. Gelir kalemlerini ticari kazanç, zirai kazanç, ücret, serbest meslek kazancı, menkul sermaye iradı, gayrimenkul sermaye iradı ve diğer kazanç ve iratlar oluşturmaktadır. Türkiye’de uygulanan vergi politikalarında dönemin siyasi olayları, konjoktüre bağlı değişiklikler, dünya gündemindeki yenilikleri yakalamak gibi farklı olaylardan etkilenilmiştir. Bu farklılıklara bağlı olarak zaman içerisinde farklı vergi politikaları uygulanma ihtiyacı hissedilmiştir. Dolayısıyla Türkiye’de uygulanan vergi politikalarının tarihsel süreç içerisindeki farklılıkları dikkate alarak incelemenin daha faydalı olacağı düşünülmektedir.

1.3.1. Türkiye’de Uygulanan Vergi Politikalarının Tarihsel Gelişimi

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde ortaya çıkan demokratikleşme çabalarına paralel olarak kabul edilmiş ilerici vergileme ilkeleri, Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihindeki tüm anayasalarda düzenlenmiş vergilemeye ilişkin temel prensipleri oluşturmaktadır (Çomaklı ve Gödekli, 2011:18). Vergileme yetkisini kanunlardan alan devletin vergileme ilkelerini kullandığı yasal metinlerine dayandırması vergi politikalarını uygulama kabiliyeti kazandırmaktadır. Cumhuriyet ile birlikte kullandığımız anayasal metinlerimiz bu anlamda önem arz etmektedir. İdare şekli olarak Cumhuriyet daha katı vergileme prensiplerini beraberinde getirdiğinden bu prensipler doğrultusunda vergi politikaları uygulanmaya çalışılmaktadır.

İlk Türk anayasası olarak kabul edilen Kanun-i Esasi'den sonraki anayasaları 1921, 1924 ve 1961 Anayasaları takip etmektedir. Son olarak şunda 1982 Anayasası yürürlüktedir. Söz konusu anayasalara bakıldığında vergileme ile alakalı düzenlemeler olduğu görülmektedir.

Tarihsel gelişime bakıldığında Kanun-i Esasi'nin 20. Maddesinde vergilerin “Herkesin kudreti nispetinde tarh ve tevzi olunur.” hükmü belirtilerek mali güce göre

ödeme ilkesinin benimsendiği görülmektedir. Madde 25'te ise "Bir kanuna müstenit olmadıkça vergi ve rüsumat namı ile ve namı aherle hiç kimseden bir akçe alınamaz." hükmü vergilerin kanunilik ilkesini ifade etmektedir. 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun 24 maddelik kısa metninde ortaya çıkan eksiklikler 1924 Anayasasında giderilerek vergisel anlamda da düzenlemeler yer almıştır. 1924 Anayasasının 84 ve 85. maddesinde vergi konusuna ilişkin şu hükümler yer almaktadır. Madde 84: "Vergi, devletin umumi masarifine halkın iştiraki demektir." Madde 85: "Vergiler ancak bir kanun ile tarh ve cibayet olunabilir."

1961 Anayasasında vergilemeye ilişkin hükümler 61. Maddede yer almaktadır.

1961 Anayasasının Madde 61:

Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür. Vergi, resim ve harçlar ve benzeri mali yükümlülükler ancak kanunla konulur. Kanunun belli ettiği yukarı ve aşağı hadler içinde kalmak, ölçü ve esaslara uygun olmak şartıyla, vergi, resim ve harçların muafiyet ve istisnalarıyla nispet ve hadlerine ilişkin hükümlerde değişiklik yapmaya Bakanlar Kurulu yetkili kılınabilir.

TVS'de vergileme yetkisinin hukuki dayanağını 1982 Anayasasının 73. maddesi oluşturmaktadır. 1982 Anayasasının 73. maddesinde vergi ödevi başlığı altında günümüz şeklini alarak ikinci bendi eklenmiştir. İlgili bende göre "Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal bir amacıdır." Maliye politikası amaçları arasında vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı yer almaktadır. Bu amaçları ulaşımda kullanılan maliye politikası araçları vardır. Bu araçlardan olan kamu gelirlerinin en önemlisi vergilerdir. İşte devlet vergi politikalarıyla ekonomiye müdahalede bulunmasının hukuki dayanağını anayasadan almaktadır. Dönemsel ihtiyaç ve şartlardan dolayı da çeşitli vergi politikalarının uygulama alanı bulunduğu görülmektedir.

1.3.2. Dönemler İtibari ile Türkiye'de Uygulanan Vergi Politikalarının Analizi

Düyun-u Umumiye İdaresi'nin, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde yabancı ülkelerin denetimine girdiğini dış borçlar, yabancı sermaye girişinde tanınan imtiyazların fazlalığı, kapitülasyonlardaki yaygınlaşma ve ağırlaşan şartlar

göstermektedir. Bu gelişmeler ülkede çok aşamalı olarak önce iktisadi daha sonra askeri ve siyasi anlamda bağımsızlığın kaybedilmesine yol açmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılış sürecindeki tüm mali olaylara bakıldığında, yeni kurulacak Türkiye Cumhuriyeti'nin mali bağımsızlığa ne kadar ihtiyacı olduğu görülmektedir (Susam, 2009:81).

Ekonomik bağımsızlığın sağlanması, büyüme ve kalkınma hedeflerinin yerine getirilmesi bakımından uygulamadaki vergi politikaları gerek siyasi ve ekonomik krizler gerekse devletin iktisadi devlet politikaları anlayışındaki değişiklikler gibi çeşitli sebeplerle farklılık göstermektedir. 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyetin ilanı ile kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti'nin uygulamaya koyduğu vergi politikalarının, bu farklılıkların değerlendirilebilmesi açısından yirmişer yıllık dönemler itibariyle beş başlık altında incelenmesinin daha faydalı olacağı düşünülmektedir.

1.3.2.1. 1923-1940 Yıllarında Türkiye'de Uygulanan Vergi Politikaları

Osmanlı vergi sisteminin tasfiye edilmesinin ardından, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile birlikte modern, batılı Avrupa ülkelerinin vergi yasalarının uyarlanıp uygulanmasına başlanması gerçek anlamda vergi hukukunu doğurmuştur. (Öncel, Kumrulu ve Çağan, 2010:10). Kurtuluş Savaşı'ndan yeni çıkmış ve eski borçların yükü ile ekonomiye hem yön vermek hem de destek olması açısından kamu hizmetlerine çok daha fazla ihtiyaç duyulan bu dönemde uygulanacak vergi politikaları büyük önem arz etmektedir. Cumhuriyet dönemi ile birlikte günümüze kadar önemli vergi reformları yapılmıştır. Bu reformlardan ilki 1925 yılında, o dönemde en önemli gelir kaynağı olan Aşarın kaldırılmasıdır. Aşar vergisi tarım ürünleri üzerinden alınan bir vergi olup onda birlik bir orana sahiptir. Osmanlı İmparatorluğu bir tarım devleti olduğundan bu verginin toplam vergi gelirleri içindeki payının yüksek olmasına karşın kaldırılması, köylüler üzerine düşen aşırı vergi yükünü azaltmak için olduğu söylenebilmektedir. Daha sonra 1914 tarihli Temettü vergisinin 1926 yılında kaldırılıp yerine getirilen Kazanç vergisi ise dolaysız bir vergi olup, ticaret ve sanat gelirleri üzerinden alınan batıdan esinlenilmiş modern bir vergi olarak dönemin önemli bir vergi değişikliği olarak karşımıza çıkmaktadır (Susam, 2009:101).

Kurtuluş Savaşı'ndan çıkmış ve yeni kurulmuş bir devletin büyük oranda kamu gelirine ve yatırımlara ihtiyacı olacağından Osmanlı İmparatorluğu'ndan kalma borçların külfeti ve aşarın kaldırılmasıyla oluşan boşluk sonrası yeni vergi politikaları ihtiyacı doğmuştur. 17 Şubat – 4 Mart 1923 tarihleri arasında yapılan İzmir İktisat Kongresi'nde alınan ülkenin kalkınması ve yerli ekonomiyi teşvik edici iktisadi kararlara ek olarak 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Barış Antlaşması'nın ekonomik bağımsızlık hedefi dönemin ekonomik olaylarında büyük etki oluşturmuştur.

Aşar vergisi yerine alınacak bir vergi olan gelir vergisi ihtiyacı bu dönemde doğmuş olmakla birlikte gerekli çalışmaların yapılarak yasalaşıp uygulamaya konması ise bir sonraki yirmi yıllık dönem içerisindeki reformlardandır.

Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte başlayıp günümüze kadar incelenecek olan Türkiye'de uygulanan vergi politikalarını devlet anlayışındaki değişiklikler, iktidar değişiklikleri, mali ve siyasi krizler, küreselleşme vb. ulusal veya uluslararası boyuttaki olaylardan bağımsız olarak incelemek yanlış olacaktır. Dönemin önemli gelişmelerine paralel olarak ayrıca bu değişikliklerden vergi politikalarımızı belirlemede nasıl etkilendiğimiz de belirtilmektedir. Bu çerçevede bakıldığında 1929 ekonomik buhranı sonrası Klasik iktisadi düşünce yerini Keynesyen düşünceye bırakmaya başladığı görülmektedir.

Türkiye'de 1923 yılı sonrası için klasik anlamda devlet müdahalesine karşı bir anlam bulunmamakta yeni yapılanma ve iktisadi dönüşüm sürecinin liberal anlayış olduğu görülmektedir. Çünkü ticari alandaki tekeller, sanayi-i teşvik girişimleri, sınıai ürünlerinin dış alımı ve demiryolları gibi yaygın kamulaştırma çalışmaları ekonomiye önemli oranda müdahale olduğunu göstermektedir. (Kepenek ve Yentürk, 2007:35). Böylece 1923 sonrası Türkiye için liberal politikalar, uygulanan temel ekonomi modelini göstermektedir. 1929 buhranı sonrası Keynesyen görüşün ortaya koyduğu vergi politikaları devletçilik modelinin uygulanabilmesinde tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de etkili olmuştur. Görüleceği üzere bir ülkede uygulanan vergi politikaları dünyadaki siyasi, ekonomik ve teknolojik gelişmelerden ayrı düşünülememektedir. Hem ülkeler arası ticari ilişkiler hem de devlet anlayışlarındaki değişikliklere bağlı olarak vergi politikaları ile ekonomiye yön verme, destek olma ve yapısal değişiklikler

yapma, tüm dönemlerde olduğu gibi cumhuriyetimizin ilk dönemlerinde de karşımıza çıkmaktadır.

1.3.2.2. 1940-1960 Yıllarında Türkiye’de Uygulanan Vergi Politikaları

1940’lı yıllara gelindiğinde İkinci Dünya Savaşı ile birlikte savaş sonrası yeniden inşa edilmeye çalışılan alt yapı nedeni ile tüm kamu harcamalarında önemli artış yaşanmış ve buna bağlı olarak kamu gelirlerindeki ihtiyaç da önemli oranda artmıştır. Devletler çözüm olarak emisyon yolu ile kamu harcamalarını karşılamaya çalışsa da bu durum fiyatları arttırarak enflasyona neden olmuş ve vergi gelirlerindeki reel tutarların giderek erimesine neden olmuştur. Alternatif çözüm ise var olan vergilerin oranını arttırmak ya da yeni vergiler koymak olmuştur. (Susam, 2009:124). Ancak vergi oranlarını arttırmak veya yeni vergiler koymanın oluşturacağı yükün mükellef nezdinde kabul edilebilir olması gerekeceğinden, belirlenecek vergi politikalarının etkinliği burada devreye girmektedir.

Bu dönemde uygulamaya konan yeni vergiler incelendiğinde iki önemli vergi söz konusudur. Varlık Vergisi ve Toprak Mahsulleri Vergisi olağanüstü vergilerdendir. Toprak Mahsulleri Vergisi aşarın kaldırılmasından sonra yine toprak mahsulleri üzerinden alınan bir vergi türü olduğundan, yeni aşar vergisi gibi bir algıya yol açmıştır. Ancak 1946 yılında kaldırıldığından uzun bir uygulama alanı bulamamıştır. Varlık Vergisi ise 4305 sayılı kanun ile 1942 yılında yürürlüğe konmuştur. Kısa sürede büyük tepkilere yol açtığından 1944 yılında yürürlükten kaldırılmıştır.

TVS açısından en önemli reform 1950 yılı itibariyle yürürlüğe girmiş olan Gelir Vergisi Kanunu (GVK), Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK), Vergi Usul Kanunu (VUK) ve Esnaf Vergisi Kanunu'dur. Ancak Esnaf Vergisi Kanunu 1955 yılında kaldırılmıştır. Tahsili Emval Kanunu yerine Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanunu (AATUHK) yürürlüğe girmiştir. Gelir ve kurumlar vergisi bugün hala gelir üzerinden alınan vergileri oluşturmaktadır. Dolaysız yapıya sahip olduğundan daha adaletli diyebileceğimiz bu vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payları ile ülkeler arasında kıyaslama yapılabilen böylece hem gelişmişlik seviyeleri hem de vergi sistemleri hakkında yorum yapılabilir. Uygulanan vergi politikalarının başarısını ölçmede gelir ve kurumlar vergisinin toplam vergi gelirleri içindeki paylarının oranları bize

yardımcı olmaktadır. 1950 yılı itibariyle sistemimize giren gelir ve kurumlar vergisinden gelir vergisinin konusunu gerçek kişilerin gelirleri oluşturmaktadır ve Türkiye'deki en önemli vergilerdendir. Gelir vergisini eleştirilere konu eden nokta özellikle tasarrufları çifte vergilendirmesi ve yatırımları olumsuz yönde etkilemesidir. Öte yandan, gelir dağılımında adaleti sağlama noktasında en önemli vergilerden biri olan gelir vergisi bünyesinde taşıdığı artan oranlı yapısı sayesinde, vergicilik ilkelerinin uygulanmasına imkân tanımaktadır ve yansıtılması oldukça güç bir vergi olarak karşımıza çıkmaktadır (Edizdoğan ve Çelikkaya, 2010:359-360).

Türkiye'de uygulamada gelir vergisine ek olarak kurumlar vergisi de alınmaktadır. Kurumlar vergisinin konusunu ise tüzel kişilerin elde ettiği gelir oluşturmaktadır. Kar payları üzerinde aşırı vergi yükü oluşturduğu, kar paylarının çifte vergilendirilmesine neden olduğu ve dolayısıyla yatırımların öz sermaye yerine borç ile finansmanını özendirdiği ile ilgili eleştiriler kurumlar vergisine yöneltilmektedir. Çözüm olarak ülkeler vergi mevzuatlarında kar paylarına ayrıcalıklı bir takım uygulamalar yapmaktadırlar. Kurumlar vergisinin yatırımlar üzerindeki olumsuz etkilerini önlemek amacıyla özellikle yatırım teşvikleri ve hızlandırılmış amortisman uygulamaları üzerinde ve son yıllarda kurumlar vergisi oranlarında ciddi anlamda indirimler yaşanması, bu eleştirilere çözüm olarak ülkelerin mevzuatlarındaki uygulamalara yönelik değişikliklere örnek olarak gösterilmektedir (Edizdoğan ve Çelikkaya, 2010:360).

Bu dönemin bir diğer vergisel yeniliklerinden olan Veraset ve intikal vergisi (VİV) Türkiye Cumhuriyetinin Osmanlı İmparatorluğu'ndan devraldığı vergi sistemi içinde bulunmamaktadır. VİV uygulamaya 1925 yılında aşar vergisinin kaldırılması sonrası yapılan vergi reformu ile başlamıştır. 08.06.1959 tarihinde 7338 sayılı kanunla yeniden düzenlenmiş olan VİV günümüzde de yürürlüktedir (Köktaş, Buyrukoğlu ve Bozdoğan, 2016:302).

1950-1960 arası dönemdeki gelişmelerin önemini siyasal iktidarın demokratik bir seçimle değiştirilerek, yirmi yedi yıllık bir tek partili rejimden sonra çok partili hayata geçiş ile birlikte ortaya çıkan siyasal ve iktisadi gelişim olduğu söylenebilmektedir (Acar, 1991:77). Demokrat Parti iktidar olduktan sonra 1950 yılı öncesindeki uygulanmış olan devletçi politikaları ekonomik hayata müdahale gerekçesi

ile eleştirmiş, iktisadi büyüme ve kalkınma için özel kesimin desteklenmesi gerektiğini, hatta devletin bazı kuruluşlarının özel sektöre devredilmesi gerektiğini hükümet programında ilan etmiştir. Bu siyasi değişim sonrası devletçi politikalar terk edilerek, liberal iktisat politikalarının benimsendiği yeni bir iktisadi süreç başlamıştır (Susam, 2009:129). Uygulanan vergi politikalarındaki bu değişikliğin dönemin ekonomik olaylarının yanında siyasi olaylardan da etkilendiğini bu şekilde görülmektedir. Ancak 1950-1960 yılları dönemi dış borçların zirve yaptığı bir dönem olduğundan krizle sonuçlanmış ödenemeyen borçlar sonrası moratoryum ilan edilmek zorunda kalınmıştır. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve uluslararası kuruluşlardan alınan bu borçlara ek olarak iç borçlarda da artış ve plansız Kamu İktisadi Teşebbüs (KİT) yatırımlarından dolayı dış borç krizine sürüklenen ülkede 1958 krizi sonrası ekonomideki olumsuz etkiler 1960 sonrası dönemde de kendini göstermiştir. Uygulanan vergi politikalarının dönemin siyasi ve ekonomik olaylarına göre şekillendiği bu dönemde net olarak görülmektedir. Devlet anlayışındaki değişikliklerle devletin müdahalesi farklılık gösterdiğinde, müdahale araçlarından biri vergi politikası olduğundan uygulanacak vergi politikasının ekonomiye yön vermedeki önemi görülmektedir.

1.3.2.3. 1960-1980 Yıllarında Türkiye’de Uygulanan Vergi Politikaları

1960-1980 yılları arasındaki dönemde önemli gelişmelerden olan 27 Mayıs 1960 yılında yapılan askeri darbe ile Demokrat Parti iktidarı on yıllık süre sonrası sona ermiş ve Türkiye ekonomisinde yeni bir süreç başlamıştır. 1961 Anayasası için çalışmalar yapılmış, çıkarılan bu yeni anayasa ile iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma için Kalkınma Planlarının hazırlanması kararlaştırılmıştır. Planlı ekonomi dönemi diyebileceğimiz 1960-1980 dönemi için dört tane beş yıllık kalkınma planı hazırlanmıştır. Bu planlarda ülkeyi kalkındırmak için çeşitli hedefler konmuş ve bu hedeflere ulaşabilecek politikalar uygulanmaya çalışılmıştır. Bu dönemin kamu gelirleri incelendiğinde yeni vergi politikalarına bağlı olarak uygulamaya konan yeni vergilerden bahsedilmesi mümkündür.

Yapılan yenilik çalışmalarından ilki 193 sayılı GVK ile 213 sayılı VUK’un yeniden yazılarak güncellenmesi olduğu söylenilebilmektedir. 31 Aralık 1960 tarih ve

192 sayılı kanun ile de kurumlar vergisinde sermaye şirketleri ve kooperatifler için uygulanan yüzde 10 oranı yüzde 20'ye çıkarılmış diğer kurumların vergi oranı ise yüzde 35 olarak kalmıştır (Susam, 2009:158).

Damga vergisi 1.7.1964 tarihli, 488 sayılı kanunda düzenlenmiştir. Kanunda kâğıt diye ifade edilen belgeler üzerinden alınan “Resim” niteliğinde bir mali yükümlülük olan damga vergisi gerçekleştirilen hukuki işlemlerle ilgili olarak düzenlenmektedir (Şenyüz, Gerçek ve Yüce, 2008:628).

Servet üzerinden alınan vergilerden olan emlak vergisi 11.8.1970 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 1319 sayılı kanunda düzenlenmiştir. Özel bir vergi olan emlak vergisi genelde belediyelerce toplanmaktadır (Gürbüz, 2015:21). Bina ve arazi vergisi olarak ikiye ayrılır. Emlak vergisi kanunun (EMK) 1. maddesinde bina verginin konusu açıklanmıştır. Maddeye göre “Türkiye sınırları içinde bulunan binalar” verginin konusuna girer ve binanın sahibinin kim olduğuna değil, Türkiye içinde bulunup bulunmadığına bakılır. EMK 12. maddesinde ise arazi vergisinin konusunu “Türkiye sınırları içerisinde bulunan arazi ve arsalar” oluşturmaktadır. Emlak vergisi mülklik kuralı ile vergilendirilen objektif karakterli bir vergi olduğundan bina ve arazi hangi devletin sınırları içinde ise vergilendirmeyi yapacak devlet o şekilde anlaşılmaktadır (Öner, 2016:279-280).

Servet üzerinden alınan bir diğer vergi ise Motorlu taşılar vergisidir. 18.2.1963 tarih ve 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi (MTV) kanuna dayanılarak alınmaktadır. MTV kanunu 1. maddesine göre “Karayolları Trafik Kanununa göre trafik şube veya bürolarına kayıt ve tescil edilmiş bulunan motorlu kara taşıtları, Ulaştırma Bakanlığı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğüne kayıt ve tescil edilmiş olan uçak ve helikopterler” vergiye tabidir. Taşıtların ilgili sicilde adlarına kayıt ve tescil edildiği gerçek ve tüzel kişilere MTV mükellefi denir (Şenyüz, Gerçek ve Yüce, 2008:734). Bu dönemde yapılan yeni düzenlemeler sonrası getirilen bazı müesseseler; yeniden değerlendirme, zarar nakli, zirai kazançların vergilendirilmesi, yatırım indirimi değer fazlası esas, servet beyanı, vergi uzlaşması ve azalan bakiyeler üzerinden hesaplanan amortisman usulü olarak sıralanmaktadır (Nadaroğlu, 1998:404).

1970’li yıllara gelindiğinde ise finansman kanunları çıkarılmıştır. Bu kanunlar ile işletme vergisi, taşıt alım vergisi, spor-toto vergisi ve gayrimenkul kıymet artışı

vergisi gibi yeni vergiler getirilmiştir. Gider vergileri, VİV, emlak vergileri, emlak alım vergisi, damga vergisi ve harçlar kanununda bazı değişiklikler yapılarak oranlar arttırılmıştır. Ek olarak lüks tüketim malları ve bazı hizmetler vergi kapsamına alınmıştır (Susam, 2009:162). Bu dönemde genel olarak vergi sistemimize servet üzerinden alınan vergilerin girdiği görülmektedir. Servet zenginlik kaynağı olduğundan bu tür zenginliğin devlet tarafından korunmasının bedeli diyebileceğimiz servet vergileri ile devlet kamu finansmanı elde etmektedir. Ancak servet vergilerinin toplam vergi gelirleri içindeki payı çok düşük olduğundan ekonomiye etkisi de daha düşüktür. Türkiye gibi çok vergili sisteme sahip tüm ülkelerde olduğu gibi servet üzerinden alınan vergilerin varlığı uygulanmakta olan vergi politikalarının bir ürünüdür. Genel itibariyle 1970’li yıllara bakıldığında ise dönemin siyasi sorunları önemli vergisel değişiklikler yapmaya izin vermemiştir. Özellikle 24 Ocak kararlarına kadar önemli düzenlemelerin yapılamadığı görülmektedir.

1.3.2.4. 1980-2000 Yıllarında Türkiye’de Uygulanan Vergi Politikaları

1980 sonrasında Türkiye kapalı ekonomiden dışa açık bir ekonomiye doğru ilk adımlarını atmıştır. Küreselleşmenin etkisine bağlı olarak kitle üretim gerçekleştiren büyük firmaların mallarını tüm dünyada satmak istemesi ile birlikte Türkiye önemli bir pazar olacağından açık ekonomiye geçiş ülke için önemli bir gelişme olmuştur. Bu döneme gelirken 1970’li yıllardaki petrol krizinin de etkisiyle birlikte uygulanan dış ticaret politikalarındaki korumacılık ve genişletici maliye politikaları ödemeler dengesinde sorunlara yol açmıştır. 24 Ocak 1980 kararları dediğimiz kararlar ise bu sorunların akabinde tedbir amaçlı alınmış politikalardandır. Serbest piyasa mekanizması ile açık ekonomiye geçiş politikaları uygulanmaya başlamıştır.

Dünyada petrol krizi ile birlikte stagflasyon ilk kez ortaya çıkmış, Keynesyen politikaların başarısızlığına bağlı olarak tekrar devletin ekonomiye müdahalesine karşı çıkılarak piyasa mekanizmasının ön plana çıkarılması düşüncesi yankı bulmuştur. Tüm dünyadaki bu fikir değişikliğine bağlı olarak Türkiye’deki yansıma da serbest piyasa mekanizmasına geçiş olmuştur. 24 Ocak kararları ile birlikte uygulamaya konan yeni vergi politikalarının amaçları bu bağlamda ekonomiyi canlandırmak, dışa açılmak ve dünya ticaretine katılmak olarak sayılmaktadır. Dönemin önemli bir siyasi olayı olan 12

Eylül 1980 darbesi ile birlikte asker yönetime el koymuş ancak 24 Ocak kararlarının uygulaması devam etmiştir. Bu süreçte demokratik süreç askıya alınmış, sendikaların faaliyetleri ve grevler yasaklanmıştır. Ücret ve maaş artışlarına düzenleme getirilerek, taban fiyat ve destekleme alımları azaltılmış, kamu harcamaları daraltılmıştır. Para arzı genişlemesine müdahalede bulunularak denk bütçe esas alınmıştır (Şahin, 2006:198).

Günümüzde yürürlükte olan 1982 Anayasasında vergisel anlamda yeni düzenlemeler yapılmış, vergi ödevi başlığı altında 73. madde de verginin genel tanımı yapılarak herkesten, kamu giderini karşılamak üzere, ancak kanunla ve mali güce göre alınacağı gibi verginin belli başlı temel özellikleri ortaya konmuştur. Bu dönem için vergisel anlamda günümüz şartlarına uygun olabilmesi için TVS'deki tüm aksaklıkların giderilmeye çalışıldığı söylenilmektedir.

Vergi sistemimizdeki dağılımda dolaylı vergilerin ağırlık kazanmasında bu dönemde dolaylı vergiler lehine yapılan yeni düzenlemeler rol oynamaktadır. 1960-1980 arası dönemde vergi sistemimize servet üzerinden alınan vergiler girmiştir. 1980-2000 dönemi için ise gider üzerinden alınan dolaylı vergiler vergi sistemimizdeki yeniliklerdendir denilebilmektedir. Gider yani tüketim üzerinden alınan vergilerdeki dağınıklık 1985 yılında Katma Değer Vergisi (KDV) Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle giderilerek modern bir gider vergisi sistemine ilk adım atılmıştır. 2002 yılı Özel Tüketim Vergisi (ÖTV)'nin yürürlüğe girmesi ise bu adımların ikincisini oluşturmaktadır.

ABD dışında dünyanın birçok yerinde geniş kabul görmüş olan KDV Avrupa Birliği (AB)'nde temel harcama vergisi niteliğine sahiptir ve Türkiye'de de vergi hasılatı içerisinde en başta gelmektedir (Edizdoğan ve Çelikkaya, 2010:360). Gelir ve servetin elde edilmesinden ziyade bir tüketim unsuru kullanılarak fiyatların içine gizlenmeleri şeklinde vergilendirilmektedir (Köktaş, Buyrukoğlu ve Bozdoğan, 2016:224). KDV gayrisafi yayılı muamele vergisinin olumsuz etkilerine yöneltilen eleştiriler sonucunda geliştirilmiş bir gider vergisi tipidir. Kanunda belirtilen ürünlerden üretimden tüketime kadar geçirmiş oldukları her bir iktisadi aşamada kazandıkları katma değer üzerinden alınmaktadır (Turhan, 1998:158-159).

KDV kanunu 28. maddesine göre

Katma değer vergisi oranı, vergiye tabi her bir işlem için %10'dur. Bakanlar Kurulu² bu oranı, dört katına kadar arttırmaya, %1 ' e kadar indirmeye, bu oranlar dâhilinde muhtelif mal ve hizmetler ile bazı malların perakende safhası ve inşaatın yapıldığı arsanın veya konutun vergi değeri ve bulunduğu yeri esas alarak konut teslimleri için farklı vergi oranları tespit etmeye yetkilidir.

Uygulamadaki oranlar yüzde 1, yüzde 8, yüzde 18 olarak değişiklik göstermekle birlikte yasal oran yüzde 10 olarak belirlenmiştir. KDV dolaylı, objektif ve yansıtılması kolay bir vergidir. Bu yüzden adaletsizdir. Vergi gelirleri içindeki payının yüksekliği nedeniyle TVS'nin adaletsiz bir yapıya sahip olduğuyla ilgili eleştiriler çokça yapılmaktadır.

Olivera Tanzi etkisi olarak bilinen, enflasyon nedeniyle vergi gelirlerinin reel değerinin erimesini önlemek amaçlı 1981 yılında getirilen “Peşin (Geçici) Vergi Sistemi” bu dönemde uygulamaya konan diğer bir değişikliktir. 1983 yılında ise vergi güvenliği açısından getirilmiş olan “Hayat standardı”, “Asgari zirai vergi” vergi beyannamelerindeki sıkıntılara karşı tedbir niteliğindeki vergi politikası uygulamalarındandır. Gümrük Vergileri ise 4458 sayılı ve 27.10.1999 tarihli gümrük kanunu ve bu gümrük yönetmeliği ile uygulamada yer bulmaktadır. Gümrüğe tabi ticari eşyanın, sınırdan geçiş, çıkış veya geçişi sırasında, miktarı ya da değeri üzerinden söz konusu eşyanın vergilendirilmesi bu verginin asıl amacını oluşturmaktadır (Köktaş, Buyrukoğlu ve Bozdoğan, 2016:259).

Gümrük vergileri ile ilgili önemli bir gelişme AB uyum sürecinde Gümrük Birliği adına atılan adımlardır. Gümrük Birliği ile Türkiye 1 Ocak 1996'dan itibaren AB'de ithal ettiği sanayi ürünlerine uyguladığı mevcut bütün gümrük vergileri ve eş etkili vergileri uygulamadan kaldırmıştır. Üçüncü ülkelere yönelik miktar kısıtlaması uygulamasını AB ile uyumlu hale getirmesine ek olarak Türkiye üçüncü ülkelerden sanayi ürünleri ithalatında AB'nin Ortak Gümrük Tarife'sini uygulamayı, ithalat üzerinden alınan diğer vergi ve fonları kaldırmayı, AB'nin tercihli ve otonom ticaret rejimlerini üstlenmeyi AB'nin ortak ticaret politikasına uyum kapsamında taahhüt etmiştir (Tuncer, 2007:13).

---

² İkinci fıkrada yer alan “Bakanlar Kuruluna” ibaresi, 21/01/2017 tarih ve 6771 sayılı Kanunun 16'ncı maddesi ile “Cumhurbaşkanına” şeklinde değiştirilmiştir.

Yerli üretimi koruyup geliştirerek uluslar arası rekabette güçlü kılma ve mali gümrük vergileri ile bütçe gelirlerini arttırma amacı gümrük vergileri için en önemli hususlardandır (Gerekli, 2014:32). Gümrük vergilerinin vergi politikası aracı olarak kullanılmasını günümüz verilerinden bir örnekle açıklamak gerekirse, Ticaret Bakanlığı ve Türkiye İstatistik Kurumu ile Gümrük işbirliğiyle oluşturulan geçici dış ticaret verilerine baktığımızda; ihracat 2017 yılı Mart ayında, 2016 yılının aynı ayına göre %13,6 artarak 14 milyar 496 milyon dolar, ithalat ise %6,9 artarak 18 milyar 988 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24824>, Erişim: 08.05.2017). Görülmektedir ki yerli üretimi teşvik ve bütçe gelirlerini arttırma kapsamında gümrük vergisi politikası kullanılarak dış ticaret düzenlenmeye çalışılmaktadır.

Diğer vergilerden Banka Sigorta ve Muamele Vergisi (BSMV), bankacılık ve sigortacılık hizmetlerini vergilendirmeyi amaçlamaktadır. KDV Kanununun 17. maddesinde yer alan bankacılık işlemleri istisnaları ve KDV dışında bırakılmış işlemler vergilendirilmektedir (Köktaş, Buyrukoğlu ve Bozdoğan, 2016:264). Mükelleflerini ise bankalar, sigorta şirketleri ve bankerler oluşturmaktadır. Özel İletişim Vergisi(ÖİV), 26.11.1999 tarihli 4481 sayılı kanunun 8. maddesinde ÖİV 31.12.2003 tarihine kadar geçici olarak alınması kararlaştırılmıştır. 01.01.2004 tarihinde yürürlüğe giren 5035 sayılı kanunun 45.maddesiyle değişiklik yapılmıştır. ÖİV'nin alınması sürekli hale getirilmesi 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun 39. maddesinde düzenlemiştir (Köktaş, Buyrukoğlu ve Bozdoğan, 2016:278). ÖİV ilk olarak 1999 Adapazarı-Gölcük depreminden sonra geçici olarak alınması planlanan deprem vergisi iken, 2004 yılından itibaren düzenli olarak alınan bir vergi halini almıştır.

Türkiye'de hemen her dönemde vergi politikası devletin egemenlik gücüne dayanarak etkin bir müdahale ve maliye politikası aracı olarak kullanılmıştır. Bununla birlikte; yıllar itibariyle vergi politikası üzerinde yapılan değişiklik ve düzenlemeler vergi gelirlerini arttırmış ancak vergi yükü artışı vergi kayıp ve kaçaklarına neden olmuştur. Söz konusu sorunlara karşı vergi politikalarıyla ilgili yapılacak düzenlemelerin toplumsal yapı ile uyum içerisinde olması toplumun bu konuda devletine olan siyasi güvenin tesis edilmesinde önem teşkil etmektedir.

Gider üzerinden alınan vergileri KDV, ÖTV, Gümrük vergileri, BSMV, Damga vergisi, Şans oyunları vergisi ve ÖİV oluşturmaktadır. Bu vergilerin dolaysız vergilere kıyasla yönetimi daha kolaydır ve önemli hasılat sağlamalarının yanı sıra çok çeşitli miktarda mal ve hizmet üzerine yayıldığından önemli ölçüde başvuru olan bir vergi grubu niteliği taşımaktadır (Akdoğan, 2009:273).

Hedeflenen vergi yükünün topluma adaletli ve dengeli dağılımı ve vergi gelirleri ile hangi tür harcamaların yapılması gerektiği vergi politikaları belirlenirken üzerinde durulması gereken noktalardandır (Demircan, 2004:534). Adaletli ve dengeli vergi yükü dağılımı için adil bir vergi sistemi kurulmalı ve buna uygun vergi politikaları uygulanmalıdır.

Türkiye’de bir dizi yeni düzenlemeye ihtiyaç vardır. Bu düzenlemeler vergi sisteminin etkinliğini arttıracak, gerekiyorsa vergi oranlarını düşürerek vergi tabanını yaygınlaştıracak, vergi kaçakçılığını önleyip kayıt dışı ekonomiyi mümkün olduğunca azaltacak düzenlemelerdir (Özsoylu, 2011:259). Türkiye’de vergi politikasının başarısızlıkla sonuçlanmasının belli sebepleri vardır. Bu sebepler; Türkiye’de vergi sisteminde dolaylı vergilerin ağırlıklı olması, vergi istisnası, muafiyeti ve vergi harcamalarına çokça başvurulması, halka açık şirketlerin az, küçük aile şirketlerinin yaygın olması nedeniyle kayıt dışı ekonominin yüksek düzeylerde olması olarak sayılmaktadır (Demircan, 2004:536). Bu başarısızlıkları gidermek için vergi politikalarının etkinliğini arttırmak ve güvenli bir ekonomik sistemi tesis etmek gerekmektedir.

1.3.2.5. 2000-2017 Yıllarında Türkiye’de Uygulanan Vergi Politikaları

Milenyum çağı denilen 2000 yılından günümüze kadar olan süreçte ekonomik, siyasal, teknolojik ve küresel gelişmeler uygulanan politikalara da yansımaktadır. 2001 krizi ve 2008 küresel ekonomik krizi gibi iki önemli krizin sonucu olarak artan gelir ihtiyacı ile vergi politikaları daha da önem kazanmıştır. Özellikle enflasyonun hedeflenen seviyeye çekilememesi, Türk Lirasının aşırı değerlenmesi, sermaye hareketlilikleri, cari işlem açıkları, sabit döviz kuru politikası Türkiye’nin 2001 borç krizine girmesine sebep olmuştur (Susam, 2009:209). Kriz sonrası Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ile yeni hedefler belirlenmiştir. Enflasyonla mücadele, büyüme ve

istikrar, bölgeler arasındaki dengesizlik konuları bu hedeflerden bazılarıdır. Yapılan reformlar ile getirilen kanunlardan ilki 5018 sayılı kanundur. TVS 10/12/2003' de kabul edilen 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK) ile önemli bir düzenleme yapılmıştır.

Bu kanunun amacı, kalkınma planları ve programlarda yer alan politika ve hedefler doğrultusunda kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verilebilirliği ve mali saydamlığı sağlamak üzere, kamu mali yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm mali işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve mali kontrolü düzenlemektir. (Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 2003:madde 1).

Devlet bu amaçları yerine getirebilmek için maliye ve para politikasını kullanmaktadır. Maliye politikası araçlarından biri de vergi politikasıdır. Bu dönemde vergi sistemimize yeni vergilerin girdiği görülmektedir. ÖTV ve Şans Oyunları Vergisi bu vergilerdendir.

ÖTV, 6.6.2002 tarihli 4760 sayılı kanunda düzenlenmiştir. Konusunu lüks tüketimin oluşturduğu veya insan sağlığına ve çevreye zarar verdiği düşünülmekte olan ve bu doğrultuda özel olarak belirlenen mal ve hizmetler üzerinden maktu veya nispi olarak alınan dolaylı bir harcama vergisidir (Şen ve Sağbaş, 2015:215). AB müktesebatına uyum sağlanması, hâlihazırdaki vergi sisteminin sadeleştirilmesi, dağınık mevzuata tabi olarak uygulanmakta olan vergi, fon ve payların tek çatı altında toplanması, Gümrük Birliği'ne giriş sonrasında ortaya çıkan vergilerdeki azalmanın telafi edilmesi gibi nedenler Türkiye'de ÖTV'nin yürürlüğe konulmasının nedenleri arasında sayılmaktadır (Şen ve Sağbaş, 2015:216). ÖTV dört adet listeden belirtilen sınırlı mallar üzerinden alınmaktadır. Özellikle 4. sayılı listedeki lüks malların vergilendirilmesinin bir nedeni de Türkiye'deki dışa bağımlılığı azaltmak için yerli mallara yönlendirmektir. Ekonomiye müdahale aracı olarak kullanılan vergi politikalarının bireylerin satın alma kararlarını etkilemesinin örneği ÖTV'de görülmektedir.

Bu dönemde yeni getirilmiş bir vergi olan Şans Oyunları Vergisi, 14.3.2007 tarihli, 5602 sayılı kanunun 1. Maddesi şu şekilde hüküm altına alınmıştır;

Bu Kanunun amacı; 6132 sayılı At Yarışları Hakkında Kanun ve 7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun ile 320 sayılı Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname uyarınca tertip edilen şans oyunlarından elde edilen hasılatın tâbi tutulacağı esasları düzenlemektir.

Yukarıda verginin uygulanma amacı açıklanmıştır. Bu vergi ile artan gelir ihtiyacı karşılanması hedeflenmektedir. Türkiye'de 2001 ekonomik krizinden sonra uygulanan vergi politikalarının temel yapı taşlarını oluşturacak hedefler, makroekonomik düzeyde istikrarın devamlılığını sağlamak, halkın refahını optimize ederek ekonomide üretkenliği artıracak yapısal güncellemelerin yanında etkin para ve maliye politikaları olarak sayılmaktadır. 2003 yılı Türkiye'de uygulanan vergi politikalarını 2003 yılı Acil Eylem Planı kapsamında değerlendirmek daha doğru olacaktır. Bu planda ekonomik dönüşüm programı başlığında 91 faaliyet genel, vergi politikaları, harcama politikaları, mali piyasalar, özelleştirme ile reel sektör ve doğrudan yabancı yatırımlar alt başlıklarında toplanmıştır. Uygulanması hedeflenen vergi politikaları ise Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1: Ekonomik Dönüşüm Programı ile İlgili Yapılması Hedeflenen Vergi Politikaları Faaliyetleri Özet Tablosu

Vergi Politikaları	Sorumlu Kuruluş
Mali Milat uygulaması kaldırılacak	Maliye Bakanlığı ³
4325 Sayılı Kanunun uygulama alanı tespit edilecek	Maliye Bakanlığı
Özel İletişim Vergisinin süresi uzatılacak	Maliye Bakanlığı
Özel İşlem Vergisinin süresi uzatılacak	Maliye Bakanlığı
Vergi tabanının genişletilmesi için gerekli çalışmalar ve mevzuat değişiklikleri yapılacak	Maliye Bakanlığı
Vergilerin tahsilat süreleri kısaltılacak, denetimleri etkinleştirilecek	Maliye Bakanlığı
Gelir İdaresi yeniden yapılandırılacak	Maliye Bakanlığı
Vergi Barışı Projesi'nin hayata geçirilmesi için gerekli düzenlemeler yapılacak	Maliye Bakanlığı
Vergi mevzuatı basitleştirilecek	Maliye Bakanlığı
Vergilerin ödenmesinde E-Dönüşüm sistemine geçilecek	Maliye Bakanlığı
Vergi oranları düşürülecek	Maliye Bakanlığı
Gelir vergisindeki özel indirim tutarları zaman içinde yükseltilecek	Maliye Bakanlığı

Kaynak: T.C 58. Hükümet Acil Eylem Planı verileri kullanılarak tarafımca oluşturulmuştur.

³ 2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı KHK Madde 4/3; 9/1/1985 tarihli ve 3146 sayılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanununun; Ek 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Maliye Bakanlığının" ibaresi "Hazine ve Maliye Bakanlığının" şeklinde değiştirilmiştir. Madde 13; 13/12/1983 tarihli ve 178 sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK yürürlükten kaldırılmıştır.

Tablo 1’de görüleceği üzere Acil Eylem Planı kapsamında Maliye Bakanlığı’nın sorumluluğunda yapılması hedeflenen bir dizi vergi politikaları belirlenmiştir. Bu politikalar uygulanarak çeşitli düzenlemeler yapılmış ve günümüz vergi sistemindeki yeniliklerin 2003 yılında belirlenmiş sorunların çözümüne paralel olarak istikrarlı şekilde yapıldığı görülmektedir.

Siyasetin finansmanında saydamlık, kamu yönetimi reformları arasında yer almakta ve yolsuzlukla mücadele hedeflenmektedir (Dülger, 2007:128). Bu kapsamda ekonomik dönüşüm programının yolsuzlukla mücadele tedbirleri, vergi politikalarının uygulanabilmesini kolaylaştırmaktadır. 5345 sayılı Gelir İdaresi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun’la 2007-2009 Stratejik Plan doğrultusunda Gelir İdaresi Başkanlığı yeniden organize edilerek adalet ve tarafsızlık normlarına riayet içinde gelir politikasını uygulamak, kamu gelirlerini minimum maliyetle toplamak, vergiye gönüllü uyumu sağlamak, yüksek kalitede hizmeti mükellef haklarını gözeterek sunmak ve bunun için gerekli tedbirleri almak, saydamlık, hesap verilebilirlik, katılımcılık, etkinlik ve verimlilik, mükellef odaklı temel ilkelerde görev yapmak hususunda titiz davranmaktadır.

2000-2017 yılları arasındaki önemli gelişmelerden bir diğeri 2008 Küresel krizidir. Bu krizi 2001 krizinden ayıran nokta küresel çapta tüm dünyayı etkileyen bir kriz olmasıdır. Bu kriz başta Avrupa olmak üzere Türkiye’de de kamu maliyesini olumsuz olarak önemli ölçüde etkilemiştir. Vergi gelirleri bütçe tahminlerinin altında kalmış bunun nedeni ise büyümedeki daralma ve reel sektördeki desteğe yönelik yapılan indirimler (reel sektörün krizden minimum hasarla çıkması için yapılmış olan) dir. Bunun yanında birtakım önlemleri de saymak mümkündür. Uluslararası likidite bazı dış kaynak sorununun çözümü için vergi kolaylıkları ve varlık barışı düzenlemesinin hayata geçirilmesi bu önlemler arasındadır.

Bu dönemin vergi politikalarının amacı 60.Hükümet Programı’nda da açıklandığı üzere kayıt dışı ekonominin azaltılması, rekabet gücümüzü arttırmak, daha basit, anlaşılır, adil ve geniş tabanlı vergi sistemi oluşturmaktır. Türkiye kamu gelirlerini yüzde 80-90 gibi önemli bir oranda vergilerden sağlamakta olduğu düşünüldüğünde vergi performansı dediğimiz olgu önem kazanmaktadır. Vergi performansı adalet ve etkinlik kriterlerinde optimal birleşim ve vergi kapasitesinin en yüksek oranda

gerçekleştirmektedir (Rakıcı, Aydoğdu, 2017:222). Uygulanan vergi politikalarında vergi performansı bu yüzden önem arz etmektedir.

2009-2011 Orta Vadeli Program uyarınca vergi politikalarının amacı 60. Hükümet programındaki amaçlara paralel şekilde büyüme, yatırım ve istihdamın desteklenmesi, ekonomide kayıt dışılığın azaltılması, daha basit, anlaşılır, adil ve geniş tabanlı vergi sistemi oluşturmaktadır. 2012-2014 yılı Orta Vadeli Programı'nda ise bu amaçlara bölgesel gelişmişlik farklarını azaltmakta eklenmiştir.

Uygulanan vergi politikalarının amaçları arasında sıklıkla dile getirdiğimiz tüm dünyada bir sorun olan kayıt dışı ekonomi Türkiye'de de önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Kayıtdışı ekonomi ile alakalı çeşitli çalışmalar yapılmakla birlikte 2008-2010 Kayıtdışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planı Türkiye'de alınan önlemlere örnek olarak gösterilmektedir. Bu plandaki vergi politikaları başlığında mevzuattaki karmaşıklık, muafiyet ve istisnalar, cezalarda caydırıcılığın zayıflığı ve vergi afları gibi konularda vergi politikasının kayıt dışı ekonomiye etkisi de değerlendirilmektedir.

2000'li yıllardan itibaren teknolojinin giderek önemini artırdığı günümüzde uygulanan vergi politikalarında teknolojiyi kullanmak daha da önemli hale gelmektedir. Mükelleflere sunulan hizmet kalitesini optimum seviyeye çıkarmak, yeni hizmetler geliştirmek ve mükelleflerin yükümlülüklerini kolaylaştırmak adına bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaştırılması gerekmektedir. 1999 yılından itibaren faaliyette olan "İnternet Vergi Dairesi" uygulaması "Borç Bilgilendirme Servisi, E-beyanname ve E-Fatura" hizmetlerini de bünyesine katarak bu dönemin vergi politikalarını daha kaliteli uygulamaya çalışmıştır. Bu sayede uygulamada sık karşılaşılan bir sorun olan Sahte ve Muhteviyat İtibariyle Yanıltıcı Belge sorununa E-fatura ile çözüm getirilmiştir (Kaya, 2012:75).

Vergi politikalarının başarısını arttırmak için Gelir İdaresi Başkanlığı'nın kurum kültürü oluşması açısından "Çalışan Öneri Sistemi" uygulamaya konulmuştur. Çalışanların memnuniyetini arttırmak amaçlanmıştır."360 Derece Liderlik Anketi" ile liderlerin yetkinlik düzeyleri değerlendirilmiştir.

Vergi beyannamelerinin hızlıca, kolay, ekonomik, doğru ve güvenilir şekilde hazırlanabilmesi için ve vergiye uyum maliyetlerinin azaltılarak gönüllü uyum

seviyesinin artırılmasında yardımcı olacak "Hazır Beyan Sistemi" 1 Mart 2016 tarihinde uygulamaya konulmuştur. Bu uygulama ile birlikte vergi dairelerinde yapılan işlemlerin basitleştirilip verimliliğin artırılması sağlanmaktadır (2017 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu, 2017:16)

Uygulanan vergi politikaları arasında gönüllü uyumu arttırmak için Vergi Bilincini Geliştirme Eğitimleri verilmektedir. Bu çalışma kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı ile ortak çalışma yürütülerek çocuklarda ve gençlerde vergi bilinci oluşturmak amacıyla 27 Şubat- 5 Mart 2017 tarihleri arasında kutlanan 28.Vergi Haftası kapsamında Türkiye genelinde birçok öğrenciye ulaşıldığı görülmektedir.

Tablo 2: Stratejik Plan Bütçesi Hedefleri, 2010-2017 (TL)

Stratejik Amaçlar	Stratejik Hedefler	2010	2011	2012	2013	Stratejik Hedefler	2014	2015	2016	2017
Vergi ve Diğer Gelirleri Toplamada Etkinliği Arttırmak	Hedef	1.568.924.000	425.350.248	583.386.381	664.671.619	Hedef Vergi Ve Diğer Mali Yükümlülüklerin Zamanında Ödenmesini Sağlamak Amacıyla Tahsilatın Etkinliği Arttırılacaktır.	1.543.606.882	1.662.773.334	1.791.139.435	1.929.399
Kayıt Dışı Ekonomi ile Mücadele Etmek	Hedef	1.568.924.000	178.848.373	55.020.053	261.896.655	Hedef Kayıt Dışı Ekonominin GSYH'ye Oranı 5 Puan Düşürülecektir.	385.468.232	415.226.380	447.281.856	481.812.06
Vergiye Gönüllü Uyumu Arttırmak	Hedef Mükelleflere Verilen Hizmet Kalitesini İyileştirmek	59.854.685	51.043.804	39.902.712	65.663.941	Hedef Vergilendirmede Toplumsal Farkındalık Ve Vergi Bilinci Arttırılacaktır.	17.775.325	19.147.580	20.625.773	22.218.083
	Hedef Mükellef İşlemlerini Basitleştirmek	7.840.955	22.694.700	7.100.990	11.406.003	Hedef Mükellef Memnuniyeti Arttırılacaktır.	92.385.313	99.517.459	107.200.207	115.476.063

Kaynak: (Gelir İdaresi Başkanlığı, 2010-2013 Performans Programı ve 2014-2018 Stratejik Plan, 2013:56)

Tablo 2’de 2010-2017 yılları arasında vergisel anlamda stratejik amaç ve hedefler belirlenmiştir. Bu hedeflere ulaşmada ayrılan bütçeler yıllar itibariyle arttırılmıştır. Uygulanan vergi politikaları açısından belirlenen hedeflerin gerçekleştirilebilmesi önem arz etmektedir.

Özetle, 2000 yılından sonra hem ülke çapında hem de küresel çapta iki büyük kriz yaşayan Türkiye bu krizlerden kurtulmak için ekonomik anlamda faaliyetlerde bulunmuştur. Vergi sistemimize yeni vergiler getirilerek artan kamu geliri ihtiyacına finansman sağlanmıştır. Stratejik planlar ve orta vadeli mali planlar ile belirlenen hedeflere ulaşmada vergi politikaları araç olarak kullanılmıştır. Günümüzde vergi sistemimizdeki eksiklikleri gidermede vergisel reformlar hala devam etmektedir.

1.3.3. Türk Vergi Sisteminde Vergilerin Sınıflandırılması

Vergi sistemleri içerisinde tek vergili sistemler uygulamada karşılaşılmamakta, sayısı birden fazla olan çok vergili sistemler kullanılmaktadır. Farklı vergiler farklı yapı ve özelliklere sahip olduğundan ayırt etmek için vergiler çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulmaktadır. Bu sınıflandırmalardan bazıları zaman içerisinde önemini kaybetmiş, bazıları ise hala önemini korumaktadır. Örneğin “Verginin Ödenme Yöntemi” kriteri günümüzde artık kullanılmamaktadır. Bunun nedeni bedeni ve aynı vergiler uygulamadan kaldırıldığından artık vergiler sadece nakdi olarak tahsil edilmektedir. Bütün sınıflandırma türleri, temelde aynı olmakla birlikte, bir takım farklılıklar arz etmektedir. Bir sınıflandırmadaki farklılık, diğer bir sınıflandırmadaki eksikliği giderdiğinden dolayı vergi sınıflandırmaları birbirini dışlayıcı demek doğru olmamakta, tam tersine tamamlayıcı olduklarının bilinmesi gerekmektedir (Şen ve Sağbaş, 2015:56).

TVS’deki vergilerin sınıflandırılmasında özellikle verginin konusuna göre sınıflandırma vergi sistemimizdeki vergilerin dağılımını incelemede en çok kullanılan sınıflandırma türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tür sınıflandırma ile gelir, harcama ve servet konularında en çok hangisinin vergi geliri getirdiği anlaşılabilir, böylece vergi politikaları belirlenebilmektedir. Diğer önemli bir sınıflandırma türü ise verginin ekonomik faaliyetlerle ilişkisi bakımından dolaylı ve dolaysız vergi ayırımıdır. Bu tür bir sınıflandırma ülkenin vergi sisteminin adil olup olmadığı ile alakalı bilgi vermekte,

aynı zamanda diğer ülkeler ile kıyaslama yapma olanağı sağlamaktadır. Gelişmiş ülkelerdeki dolaylı ve dolaysız vergilerin dağılımının Türkiye'deki dağılım ile karşılaştırılması etkin, verimli ve adil vergi politikaları belirleme de önem arz etmektedir.

Türkiye'de dolaylı vergilerin oranının AB üye ülkelerin ortalamasının üzerinde olması, dolaylı vergiler üzerindeki yükü hafifletecek vergi politikaları ihtiyacını doğurmaktadır. Tablo 3 incelendiğinde AB üyesi ülkelerin toplam vergi gelirleri içinde dolaylı vergilerin payının ortalaması 2010-2016 yılları arasında yüzde 49-50 arasında, Türkiye için ise aynı dönemler itibariyle yüzde 67-68 arasında değere sahip olduğu görülmektedir. Söz konusu veriler ışığında daha adil bir vergi sisteminin oluşturulmasında dolaylı vergilerin üzerindeki yükün daha adil yapıdaki dolaysız vergilere kaydırılması için politika üretilmesi gerekmektedir.

Tablo 3: Türkiye ve AB Ülkelerinde Dolaylı ve Dolaysız Vergilerin Toplam Vergi Gelirleri İçindeki Payları, 2010-2016 (%)

Ülkeler	2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016	
	Dolaylı	Dolaysız	Dolaylı	Dolaysız	Dolaylı	Dolaysız	Dolaylı	Dolaysız	Dolaylı	Dolaysız	Dolaylı	Dolaysız	Dolaylı	Dolaysız
Almanya	49,8	50,2	49,3	50,7	48,1	51,9	46,9	53,1	46,7	53,3	46,4	53,6	45,3	54,7
Avusturya	53,2	46,8	52,9	47,1	52,7	47,3	51,5	48,5	50,9	49,1	50,0	50,0	52,5	47,5
Belçika	44,1	55,9	43,6	56,4	43,5	56,5	42,4	57,6	42,3	57,7	42,4	57,6	43,5	56,5
Bulgaristan	74,4	25,6	73,6	26,4	75,1	24,9	74,1	25,9	72,3	27,7	73,2	26,8	73,0	27,0
Çek Cum.	61,4	38,6	63,0	37,0	64,0	36,0	64,0	36,0	61,8	38,2	62,9	37,1	62,8	37,2
Danimarka	35,9	64,1	36,2	63,8	35,7	64,3	35,1	64,9	32,8	67,2	34,7	65,3	35,3	64,7
Estonya	67,3	32,7	68,2	31,8	67,6	32,4	65,0	35,0	65,0	35,0	64,6	35,4	66,1	33,9
Finlandiya	45,2	54,8	46,2	53,8	47,0	53,0	46,6	53,4	46,3	53,7	45,6	54,4	46,1	53,9
Fransa	57,6	42,4	55,6	44,4	54,5	45,5	54,0	46,0	54,5	45,5	54,8	45,2	55,2	44,8
Hırvatistan	73,8	26,2	73,8	26,2	75,0	25,0	75,0	25,0	75,4	24,6	76,6	23,4	76,2	23,8
Hollanda	49,8	50,2	49,8	50,2	50,5	49,5	51,3	48,7	50,9	49,1	48,8	51,2	49,4	50,6
İngiltere	44,7	55,3	45,4	54,6	46,7	53,3	47,0	53,0	47,7	52,3	47,5	52,5	47,1	52,9
İrlanda	51,6	48,4	45,7	54,3	44,8	55,2	45,4	54,6	45,6	54,4	44,3	55,7	44,4	55,6
İspanya	51,2	48,8	50,1	49,9	49,6	50,4	51,1	48,9	51,8	48,2	52,5	47,5	52,4	47,6
İsveç	48,2	51,8	55,4	44,6	56,0	44,0	55,5	44,5	55,1	44,9	54,3	45,7	55,1	44,9
İtalya	48,5	51,5	49,7	50,3	50,6	49,4	49,5	50,5	51,0	49,0	50,6	49,4	48,8	51,2
Kıbrıs	58,2	41,8	57,4	42,6	58,4	41,6	56,9	43,1	58,9	41,1	59,6	40,4	60,9	39,1
Letonya	60,5	39,5	61,5	38,5	61,1	38,9	61,3	38,7	61,9	38,1	61,9	38,1	61,3	38,7
Litvanya	71,9	28,1	72,7	27,3	69,8	30,2	69,1	30,9	69,1	30,9	68,4	31,6	67,6	32,4
Lüksemburg	44,9	55,1	46,7	53,3	47,1	52,9	47,2	52,8	48,7	51,3	45,1	54,9	43,5	56,5
Macaristan	66,5	33,5	73,3	26,7	73,1	26,9	73,5	26,5	73,0	27,0	72,7	27,3	70,7	29,3
Malta	50,4	49,6	51,5	48,5	49,6	50,4	48,2	51,8	48,5	51,5	48,6	51,4	47,4	52,6
Polonya	66,1	33,9	67,3	32,7	65,1	34,9	65,7	34,3	65,4	34,6	64,9	35,1	65,2	34,8
Portekiz	59,9	40,1	59,4	40,6	60,2	39,8	54,6	45,4	56,4	43,6	57,4	42,6	58,8	41,2
Romanya	66,3	33,7	68,3	31,7	69,3	30,7	68,3	31,7	67,2	32,8	66,8	33,2	63,6	36,4
Slovak Cum.	65,4	34,6	64,5	35,5	62,9	37,1	61,8	38,2	60,7	39,3	59,5	40,5	58,1	41,9
Slovenya	63,3	36,7	64,1	35,9	65,7	34,3	68,0	32,0	67,4	32,6	67,1	32,9	66,2	33,8
Türkiye	68,4	31,6	67,7	32,3	66,8	33,2	69,2	30,8	67,5	32,5	68,5	31,5	67,2	32,8
Yunanistan	60,6	39,4	59,1	40,9	55,5	44,5	57,1	42,9	61,2	38,8	62,1	37,9	62,1	37,9
AB-28	50,7	49,3	50,9	49,1	50,8	49,2	50,3	49,7	50,5	49,5	50,4	49,6	50,2	49,8

Kaynak: Government Finance Statistics, 1/2017, Eurostat ve www.gib.gov.tr, Not: v.y.:Veri yok.

Verginin konusuna göre sınıflandırma kriterini oluşturan Gelir vergileri, harcama vergileri ve servet vergileri şeklinde tasnif edilen vergilerin konusu servet veya gider olarak saptanan iktisadi kaynaklardır (Erginay, 1992:83).

a)Gelir Vergileri: Gelir ve kurumlar vergisinden oluşmaktadır. Gerçek kişilerin bir takvim yılı içinde elde ettikleri gelirlerin safi tutarını vergilendirmeye yönelik olarak alınan vergi gelir vergisidir. Kurumlar vergisi ise gelir vergisinin kapsamına giren gelir unsurlarının, yasa da belirtilen kurumlar tarafından elde edilmesi halinde, söz konusu kurumların ayrı hukuki kişilikleri sonucu elde ettikleri net kazançları üzerinden alınmaktadır (Işık, 2014:171). Gelir vergisine ek olarak kurumlar vergisi alınmasının nedenleri, kurumların kar dağıtmadığında kişilerin şirketteki payları arttığından ellerine gelir geçmeyecek ve elde edilmeyen gelirin vergilemedeki zorluğunun yanı sıra vergi adaleti ile de bağdaşmayacaktır (Erdem, Şenyüz ve Tatlıoğlu, 1996:170). Diğer önemli bir neden ayrı bir hukuki kişilik niteliğine sahip olmanın neticesinde söz konusu ayrı kişiliğin geliri de kurumlar vergisi ile vergilendirilmelidir (Önen, 1988:1). Kurum ortaklarının alacaklılara karşı sorumluluklarının ortaya koydukları sermayeleri ile orantılı olması örneğinde olduğu gibi kurumlara sağlanan bir takım imkânların ekonomik büyüme ve kalkınmaya olan faydası ayrıca kurumlar vergisinin alınmasının gerekliliği açısından önem arz etmektedir. (Ozansoy, 2010:133). Gelir ve kurumlar vergisi birbirinin tamamlayıcısı olduğundan bu iki verginin birlikte uygulanmadığı ülkelerde vergi rekabeti sebebiyle vergi transferi sorunu ortaya çıkmaktadır. Vergi rekabetinin önemi ekonomik entegrasyon ve üretim faktörlerinin mobilitelerinin giderek artıyor olmasından kaynaklanmaktadır (Nicodeme, 2006:12). Yukarıda belirtilen nedenlerle gelir ve kurumlar vergisinin birlikte uygulanması daha faydalı olmaktadır.

b)Harcama Vergileri: Bu vergiler üretilen, tüketilen satılan mal ve hizmetler veya türlü muameleler üzerinden alınmaktadır (Bilici, 2013:107). Vergi, vergi kesmekle yükümlü olan vergi sorumlusu tarafından beyan edilmekte ve ödenmektedir (Gürbüz, 2015:16). KDV, ÖTV, BSMV ve damga vergisinden oluşmaktadır. Bu vergiler aynı zamanda yansımaya özelliği olan, objektif ve dolaylı vergilerdir. Gelişmiş bir gider-harcama-tüketim vergisi olan KDV dolaylı vergiler içerisinde yer almaktadır. KDV'nin konusunu ürünlerin üretimden tüketime kadar geçen her bir aşamada, kazandıkları katma değer oluşturmaktadır (Özdemir, 2008:7). ÖTV bir diğer dolaylı objektif

vergidir. 4760 sayılı ÖTV kanunu 12.06.2002 tarih ve 24783 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Banka ve Sigorta Muamele Vergisi (BSMV);

Banka ve sigorta şirketlerinin 10/6/1985 tarihli ve 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanununa göre yaptıkları işlemler hariç olmak üzere her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar banka ve sigorta muameleleri vergisine tabidir. (Gider VK, m.28).

Üretim aşamasından tüketim aşamasına kadar el değiştiren; mal, servet ve hizmet unsurlarına hukukilik kazandırmak için düzenlenen her türlü kâğıtlar-belgeler ise damga vergisi adı altında vergilendirilmektedir (Bilici, 2013:141).

c) Servet Vergileri: Kişilerin belirli bir zamanda, sahibi oldukları menkul ve gayrimenkul malların değerleri üzerinden alınan vergiler servet vergileridir (Erginay, 1992:84). Devlet gelirleri içindeki payı düşüktür. Anlaşılacağı üzere günümüzde sosyal amaç mali amacına göre daha ağır basmaktadır (Erdem, Şenyüz ve Tatlıoğlu, 1996:171). Emlak vergisi, motorlu taşıt vergisi (MTV) ve veraset intikal vergisi (VİV) servet vergilerini oluşturmaktadır. Bina ve arazinin değeri üzerinden emlak vergisi hesaplanmakta, taşıtların yaşı, silindir hacmi, oturma kapasitesi, azami toplam ağırlığı ve son değişiklik ile gelen aracın değeri üzerinden ise MTV hesaplanmaktadır. VİV servet transferi üzerinden alınan bir vergidir.

Çok vergili bir yapıya sahip Türkiye’de çeşitli vergi sınıflandırma türleri bulunmasına rağmen konusuna göre sınıflandırmada gelir, servet ve harcama vergileri ile TVS hakkında bilgi edinilmektedir. Bu bilgiler ışığında vergi politikaları belirlenmektedir. Adaletsizlik tespit edilirse müdahale aracı olan vergi politikaları ile daha adil bir yapı için maliye politikası amaçlarından olan gelir dağılımında adalet sağlanabilmektedir.

1.3.4. Türk Vergi Sisteminde Vergi Yükünün Gelir Dağılımına Etkisi

Vergi yükü hesaplamaları vergi politikalarının gelir dağılımı ve zenginlik üzerindeki etkisi hakkında ortaya çıkabilecek ekonomik ve sosyal belirsizliklere cevap verir (Atrostic And Nunns 1991:343). Vergi yükü kavramı toplumdaki mükelleflerin

toplam vergi gelirlerini sağlamak için yüklendikleri bedel olduğundan, vergi sistemi içerisinde vergi yükü dağılımı önem arz etmektedir. Öncelikle bireylerin ödedikleri vergilerin bir sonucu olarak gelirlerinde, servet ve harcamalarında meydana gelen azalma nedeniyle hissettikleri yük, vergi yükü olarak tanımlanmaktadır. Hissedilen yükün fazla olması ya da adaletsiz olması mükellef üzerinde çeşitli tepkilere neden olacağından uygulanacak vergi politikalarının belirlenmesinde vergi yükü kavramı önem oluşturmaktadır.

Verginin tarihi çok eski olmasına karşın vergi yükü çalışmaları 1930'lu yıllarda ABD'de vergi yükümlüsü, evli ve geliri yıllık 5.000 ABD Dolarının altında olan mükelleflerin vergi yükünün hesaplanması şeklinde başlamış ve pek çok politik tartışmayla devam etmektedir (Atrostic and Nunns, 1991:346). Genelde toplum özelde de mükellef açısından bakıldığında ödenen vergi ya da vergiler toplum veya mükellefler açısından maddi ve psikolojik bir yük teşkil etmektedir. Bu yükün maddi nitelikte olması durumunda "Objektif vergi yükü", psikolojik nitelikte olması durumunda da "Sübjektif vergi yükü" karşımıza çıkmaktadır (Şen ve Sağbaşı, 2015:289). Objektif vergi yükü maddi nitelik taşıdığından formüle edilerek; toplam vergi yükü, kişisel vergi yükü, sektörel vergi yükü, bölgesel vergi yükü, net vergi yükü ve gerçek vergi yükü olarak ayrı ayrı hesaplanmaktadır. Bu hesaplamalar ile vergi sistemindeki vergi yükü dağılımları üzerinde daha net bilgi sahibi olunmakta ve daha etkin vergi politikaları uygulanabilmektedir. Literatürde karşımıza çıkan vergi yükü çeşitleri ile alakalı tanımlamalar aşağıdaki gibidir.

Toplam vergi yükü, vergi gelirleri toplamının GSMH'ye oranlanması ile hesaplanmaktadır. Toplam vergi yükü oranı diğer ülkelerin vergi yükü oranı ile karşılaştırma olanağı sağlar ve bu bağlamda önem arz etmektedir. Kişisel vergi yükü ise kişinin belli bir dönemde ödediği tüm vergilerin, o dönemde elde ettiği tüm gelire oranlanmasıyla elde edilmektedir. Ödeme gücü ile vergi yükü ters orantılıdır. Kişinin ödediği vergi sabitken geliri arttıkça vergi yükü azalmaktadır.

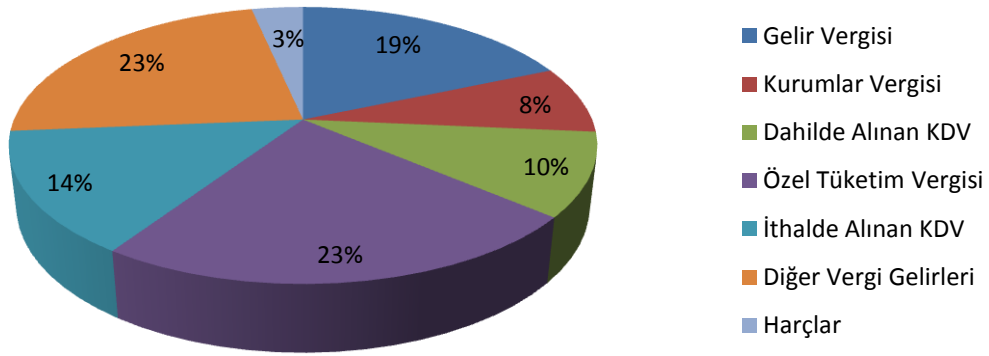
Sektörel vergi yükü, sektörler arası vergi yükünü karşılaştırma olanağı sunmaktadır. Özellikle sanayi, hizmet ve tarım sektörleri arasındaki karşılaştırmalarda ülkenin gelişmişlik düzeyi hakkında bize veri sağlamaktadır. Bölgesel vergi yükü, bölgeler arası rekabet gücü, yatırımlar açısından hangi bölgenin ne ölçüde elverişli

olduğu, bölgelerin kalkınmışlık seviyelerindeki ayrımlar, vergilerin fonksiyonunun ne olduğu, bölgenin kalkınmışlık ve refah seviyesi gibi açılardan oldukça önem teşkil etmektedir (Şen ve Sağbaş, 2015:291).

Net vergi yükü hesaplamalarında, tam kamusal mal ve hizmetlerin dışlama ve bölünmezlik özellikleri nedeniyle yararının ölçülmesindeki zorluk, dikkate alınması gereken hususlar arasındadır. Gerçek vergi yükü ise net vergi yükü kavramına ek olarak yansıyan vergilerin ve kişilerin yansıttığı vergilerin hesaba katılması sonucu elde edilen bir kavramdır. Bu kavram verginin ekonomiye dolaylı ve dolaysız bütün etkileri hesap edilerek, meydana gelen kayıp ve kazançların birlikte düşünülmesi ile açıklanabilmektedir (Yunar, 1992:6).

TVS’de vergi yükü ile alakalı 2017 yılı bütçe gelirleri incelendiğinde toplam vergi gelirleri içinde hangi verginin ne kadar pay aldığına bakılarak o verginin mükelleflerinin vergi yükünün ne kadar olduğuna ulaşılmaktadır.

Türkiye’de Bütçe Gelirlerinin Kaynakları, 2017

Grafik 1: Türkiye’de Bütçe Gelirlerinin Kaynakları, 2017

Kaynak: (<http://www.bumko.gov.tr>, Erişim: 16.04.2018)

Grafik 1’de gelir ve kurumlar vergisinin toplam vergi gelirleri içindeki payının yüzde 27 olduğu görülmektedir. KDV, ÖTV ve diğer vergi gelirlerinin içinde bulunan BSMV, gümrük vergisi ve damga vergisi ise dolaylı vergileri oluşturmakta ve dolaylı

vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payı yaklaşık yüzde 70 vergi dışı gelir olan harcin oranı ise yüzde 3'tür. Dolaylı vergiler kişinin ödeme gücü dikkate alınmadan, düz oranlı tarife ile herkesten aynı oranda alındığından adaletsiz olarak görülmektedir.

Tablo 4: Vergi Yükleri İtibariyle Türkiye ve OECD Ortalamasının Karşılaştırılması, 2010-2016 (%)

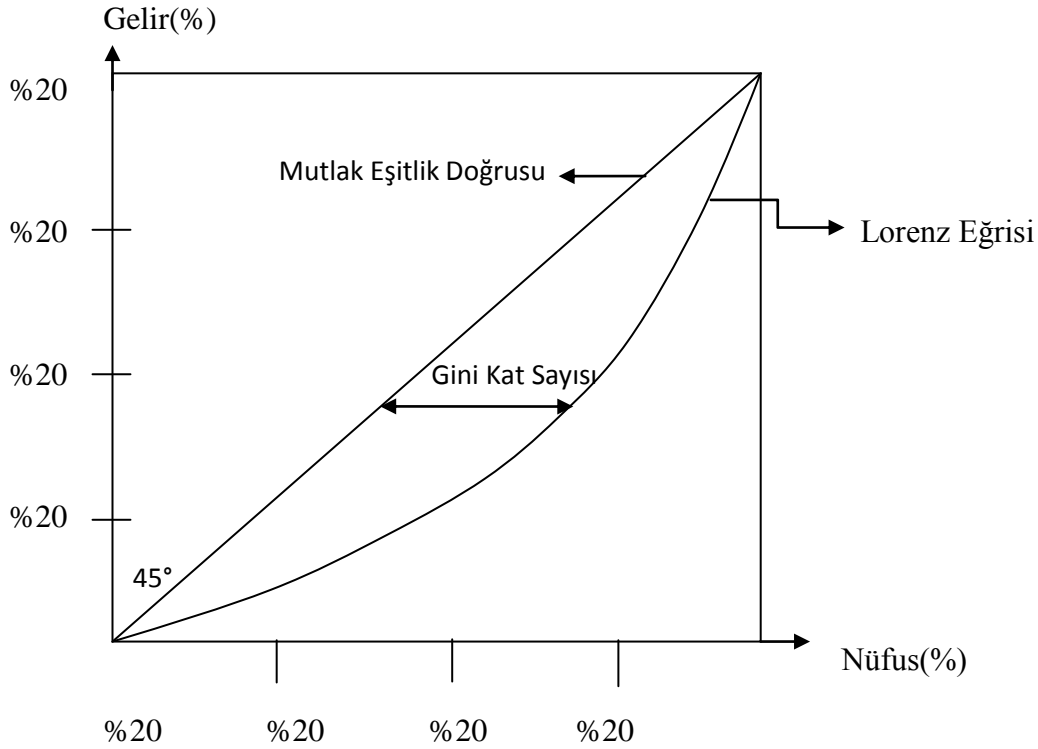
	2010	2012	2013	2014	2015	2016
Türkiye	24,8	24,9	25,3	24,6	25,1	25,5
OECD Ortalaması	32,5	33,3	33,6	33,9	34,0	34,3

Kaynak:(https://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/taxation/revenue-statistics-1965-2016_9789264283183-en#.WrT0n9RuYdU#page1, Erişim: 23.03.2018)

Tablo 4'de Türkiye'nin vergi yükünün yıllar itibariyle artış gösterdiği görülmektedir. OECD ortalaması ile karşılaştırıldığında ise ortalamanın altında kalmaktadır. Türkiye'de 2016 yılında yüzde 25,5 seviyesine geldiği ancak Türkiye'de vergi yükündeki adaletsiz dağılımın bir sonucu olarak vergi yükü nüfusun belli kesimi üzerinde kalmaktadır. Uygulanacak vergi politikaları ile belli vergi mükelleflerinin üzerinde olan vergi yükünün tüm mükellefler üzerinde adil şekilde dağıtımını sağlanabilmektedir. Vergisel sorunların çözümü için vergi yükü oranlarındaki iyileştirmeler daha etkin vergi politikaları uygulanmasının bir sonucu olarak önem arz etmektedir. Dolaylı vergilerin ağırlığından dolayı Türkiye'de vergi yükü özellikle OECD ülkelerinden farklı hesaplanmakta, bu durumu etkileyen faktörler arasında Türkiye'nin gelişmişlik düzeyi, kayıt dışı ekonominin seviyesi, gelir vergisi sistemi ve daha da önemlisi devletin gelir ihtiyacını dolaylı vergiler ile karşılıyor olması gösterilmektedir (Uygun ve Kasa, 2017:38).

Ekonomi güvenliği açısından ise uygulanacak vergi politikaları ile vergi yüküne müdahalede bulunulmakta ve gelir dağılımında adalet sağlanmaktadır. Gelir dağılımını önemi kılan neden ekonomiye müdahale amacıyla uygulanan vergi politikaları neticesinde daha adilane bir gelir dağılımını sağlamanın mümkün olmasıdır. Vergi

sonrası ulaşılan yeni gelir dağılımindaki başarının, uygulanan vergi politikalarındaki başarı ile doğru orantılı olduğu görülmektedir. Türkiye’de de vergilerin gelir dağılımına müdahale aracı olarak kullanılması vergi politikası amaçlarını yerine getirmektedir. Gelir dağılımının tanımında gelir; belli bir dönemde kişilerin elde ettiği iktisadi kazançları oluşturmaktayken gelir dağılımı ise somut bir ekonomik ölçüttür ve milli gelirin nasıl paylaşıldığını gösteren parasal büyüklük olarak tanımlanmaktadır (Yücel, 2011:5). Vergi politikasının amaçlarında anlatıldığı üzere, vergi politikalarının gelir dağılımına müdahale etme amacıyla kullanılması, vergilerin mali olmayan amaçlarını yerine getirmektedir. Gelir dağılımına doğru müdahalede bulunabilmek için, önce gelir dağılımının ölçülmesi gerekmektedir. Böylece toplumun toplam gelirden aldığı pay hesaplanmış olmaktadır. Gelir dağılımını ölçmeye yarayan yöntemler incelendiğinde ekonomide milli gelir pastasının bireyler arasında adalet kriteri bakımından kümülatif olarak nasıl dağıldığını göstermeye yarayan yöntemlerden uygulamada en çok kullanılan Lorenz Eğrisi ve Gini katsayısıdır. Lorenz eğrisi Amerikalı iktisatçı Max Lorenz tarafından ortaya atılmıştır.

şekil 1: Lorenz Eğrisi

Kaynak: Pehlivan, 2009:278

Şekil 1’de gösterilmiş olan Lorenz eğrisinde yatay eksen nüfusu yüzde 20’lik dilimlere ayırırken, dikey eksen milli geliri yüzde 20’lik dilimlere ayırmaktadır. Dikey eksene 45 derecelik bir doğru çizilmekte ve bu doğruya mutlak eşitlik doğrusu denilmektedir. Bu doğru üzerindeki tüm noktalarda nüfusun oranı milli gelirden aldığı oranla aynı olmaktadır. Gelir dağılımı ölçülen ülkenin gelir dağılımındaki farklılıklardan ötürü mutlak eşitlik doğrusundan farklı bir eğri daha çizilmektedir. Bu eğri o ülkenin Lorenz eğrisini oluşturmaktadır. Bu eğri ile mutlak eşitlik doğrusu arasındaki fark “0” ile “1” arasında bir değer almaktadır. Kat sayının 1’e yaklaşması gelir adaletsizliğinin arttığını, 0’a yaklaşması azaldığını göstermektedir. Bu değere Gini kat sayısı denilmektedir. 1914 yılında İtalyan istatistikçi Corroda Gini tarafından ortaya konan Gini katsayısı, gelir dağılımı eşitsizliklerinin matematiksel bir katsayı ile gösterilebildiğini ifade etmektedir (Yücel, 2011:13).

Tablo 5: Türkiye’de Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Gini Katsayısı, 2010-2016 (%)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Gini Kat Sayısı	40,2	40,4	40,2	40,0	39,1	39,7	40,4

Kaynak: (<http://www.tuik.gov.tr>, Erişim: 02.05.2017)

Tablo 5’ de Türkiye’nin Gini katsayısının 2010-2016 yılları arasındaki değerleri görülmektedir. 2010 yılında yüzde 40,2’den 2016 yılına kadar düşüş eğilimi gözükse de 2016 yılında tekrardan yükselerek yüzde 40,4 seviyesine gelmiştir. Gelir dağılımındaki adaletsizlik konusundaki iyileştirmelere olan ihtiyaç hâlen devam etmektedir. Tablo 6’da ise çeşitli OECD ülkelerinin Gini kat sayısı ile Türkiye’de durum karşılaştırılarak Türkiye’deki ekonomik sistemde gelir dağılımında adaletin durumu hakkında bilgi verilmektedir.

Tablo 6: OECD Ülkelerinde Gini Katsayısı, 2010-2015 (%)

Yıllar	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Avusturya	28	28,1	27,5	27,9	27,4	27,6
Belçika	26,7	27	26,5	26,5	26,6	26,8
Birleşik Krallık	35,1	35,4	35,1	35,8	35,6	36
Çek Cumhuriyeti	25,9	25,7	25,3	25,9	25,7	25,8
Finlandiya	26,4	26,4	26	26,2	25,7	26
Kanada	31,6	31,3	31,7	32	31,3	31,8
Polonya	30,5	30,1	29,7	29,9	29,8	29,2
Portekiz	34,1	33,7	33,7	34,1	33,8	33,6
Slovakya	26,3	26,1	25	26,9	24,7	25,1
Slovenya	24,4	24,4	24,9	25,4	25,1	25
Türkiye	40,2	40,3	39,9	39	39,8	40,4
Yunanistan	33,6	33,3	33,8	34,2	33,9	34

Kaynak: (<https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm>, Erişim: 11.06.2017),

Tablo 6'deki verilere göre 2015 yılı için Türkiye'de Gini kat sayısının yüzde 40,4, Birleşik Krallık'da yüzde 36, Yunanistan'da ise yüzde 34 olarak ölçülmüştür. Diğer ülkelerin ise yüzde 25 bandında ve Türkiye'den çokça düşük olduğu görülmektedir. Tablo 5'de görüldüğü üzere Türkiye'de son yıllarda gelir dağılımında yapılan müdahaleler sonucu, Gini katsayısında düşüş görüldüğü ancak Birleşik Krallık ve Yunanistan örneklerindeki kıyaslamalara istinaden daha yüksek oranda Gini katsayısı ile OECD ülkelerine göre daha adaletsiz bir gelir dağılımı olduğu sonucuna varılmaktadır.

Gelir dağılımında vergi politikalarının etkisinin doğru analiz edilebilmesi için birincil ve ikincil gelir dağılımı tanımları önem arz etmektedir. Birincil gelir dağılımı;

veri piyasa koşullarında bir ülkede belli bir dönem içinde elde edilen milli gelirin bireyler, hane halkları, üretim faktörleri, kentler, sektörler veya coğrafi bölgeler arasındaki paylaşımı olarak tanımlanmaktadır (Şen ve Sağbaş, 2015:395). Birincil gelir dağılımı özünde devlet müdahalesi olmadan kendiliğinden gerçekleşen gelir dağılımını göstermektedir. Diğer tanım ise devletin ekonomik, sosyal ve siyasi nedenlerle piyasada kendiliğinden oluşan gelir dağılımına başta vergiler olmak üzere kamu harcamaları, borçlanma gibi maliye politikası araçlarını kullanarak müdahale etmesi sonucu ortaya çıkan gelir dağılımı olan ikincil gelir dağılımıdır (Şen ve Sağbaş, 2015:398). Öyleyse devlet maliye politikası araçlarından olan vergiler, kamu harcamaları, borçlanma ve bütçe politikaları ile müdahalede bulunarak gelirin yeniden dağılımını sağlayabilmektedir. Bu müdahale sonucu gelir dağılımındaki adaletsizlik azalıyorsa başarılı politika uygulandığı sonucuna varılmaktadır. Çok sayıda faktör gelir dağılımında adaletsizliğe neden olabilmektedir. Bu faktörler; bireysel yetenek farklılıkları, savaşlar, doğal felaketler, beşeri sermaye farklılıkları, fırsat eşitsizlikleri, servet dağılımı ve servet dağılımındaki dengesizlikler ve yaş olarak sayılmaktadır (Şen ve Sağbaş, 2015:399).

Adolf Wagner (1880) tarafından ortaya konan vergilemenin, piyasa mekanizmasının otomatik olarak oluşturduğu gelir ve servet dağılımındaki farklılıkları azaltmak amacıyla kullanılabileceği tezi önem taşımaktadır (Şen ve Sağbaş, 2015:405). Günümüzde ekonomiye müdahale aracı olarak vergi politikalarının kullanılması en başta gelen yöntemlerdendir. Dul ve yetim aylıkları, emekli aylıkları ve muhtaç öğrencilere verilen burslar gibi sosyal transfer harcamaları devletin kamu harcamaları yoluyla ekonomiye müdahalesini oluşturmaktadır. Bu harcamalar önemli ölçüde pozitif dışsallık oluşturmaktadır. Transfer harcamalarının vergiden farkı vergilerde kişilere yönelik aynı ve nakdi ödeme yoktur, yalnızca kişiler arası vergi yükü değiştirilmekte ve bazı kişilerin vergi yükü hafifletilmektedir. O nedenle transfer harcamalarının milli gelir üzerindeki etkisi reel iken vergilerin milli gelir üzerindeki etkisi nominaldir. Yine de transfer harcamaları kadar olmasa da vergiler gelir-servet dağılımında eşitliğin sağlanmasına önemli katkıda bulunmaktadır.

Artan oranlılık, ayırma kuramı, en az geçim indirimi gibi ödeme gücü kriterlerine ağırlık verilerek, servet artışları vergilendirilerek, zorunlu tüketim harcamaları kısmen veya tamamen vergilendirme dışında tutularak veya düşük oranda

vergilendirilerek, vergilerin kompozisyonu değiştirilerek farklı vergi politikası tedbirleri uygulanmaktadır. Böylece gelir dağılımındaki eşitsizlikler giderilmektedir (Şen ve Sağbaş, 2015:406).

Özetle vergi kavramı ve vergi politikalarının öneminin kavranıp, amaçları ve bu politikaların etki alanlarının iyi analiz edilmesi çalışmanın ana konusu olan ekonomi güvenliği hususunda vergi politikalarının nasıl bir araç olarak kullanılabileceğinin kavranmasında yardımcı olmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

EKONOMİ GÜVENLİĞİ

2.1. EKONOMİK KAMU DÜZENİ

Bireyin temel hakları, özgürlükleri ve toplumsal çıkarların sağlanmasında, rekabet ortamının oluşturduğu arenadan galip çıkılabilmesi için devlet müdahalesi kaçınılmaz olmaktadır (Akıncı, 2001:2). Ancak ülkeler arasında belirlenen farklı ekonomik modeller devletin müdahalesinde farklılık ortaya çıkarmaktadır. Devletin ürettiği çeşitli mal ve hizmetlerin özel teşebbüsler tarafından da üretilmeye başlanması devletin o piyasalardaki aktif rolünü zayıflatmıştır. Bunun sonucunda "İşletmeci devlet" modeli yerine "Düzenleyici devlet" modeline geçilmiş ve ekonomik yaşamdaki devlet müdahalesi, piyasa tabanlı müdahalelere dönüşmüştür (Özkan, 2009:76). Aslında devlet müdahalesi ile ilgili araştırılması gereken konu yürürlükteki hukuk sistemi ile devletin ekonomik hayata yaptığı müdahalenin hedeflenen amaçlara ulaşip ulaşmadığı, ulaşmadığı takdirde nasıl bir değişikliğe ihtiyaç duyulduğu ile alakalıdır (Tan, 1972:27). Bu noktada kamu düzeninin sağlanmasında devletin rolü önem kazanmaktadır. Klasik kamu düzeni kamu güvenliği, kamu huzuru ve kamu sağlığı kavramlarını kapsamaktayken genel ahlak, kamusal estetik, insan onuru ve bireylerin kendilerine karşı korunması gibi yeni kavramların eklenerek kapsamının genişlemesi modern anlayışta ekonomik kamu düzeni kavramını ortaya çıkarmıştır (Gözler, 2008:560).

Ekonomik kamu düzeni kavramı ile ekonomideki olması muhtemel dengesizlikler ve krizlerin önüne geçilmesinde hukuksal zemine dayalı olarak oluşturulan düzen kastedilmektedir (Kağıtçıoğlu, 2016:44). Streit'e göre ekonomik kamu düzeni "Piyasa ekonomisini yönetmeye yönelik kamu politikasının kapasitesini belirleyen görüşler ile ilgilidir" (Streit, 1992:678). Kessedjian ise "Kamu düzeninin amacının toplumun temel çıkarlarını korumak" olduğunu ifade etmektedir (Kessedjian, 2007:29).

Dünyada uygulanmakta olan ekonomik modellerdeki değişim ekonomik kamu düzeninin sağlanmasında devlete düşen rolün yeniden yorumlanması ihtiyacını doğurduğu yukarıda ifade edilmişti. Söz konusu ekonomik modellere bakıldığında karşımıza çıkan üç temel model; planlı ekonomi, karma ekonomi ve serbest piyasa ekonomisidir. Bu üç model içerisinde küreselleşmenin etkisi ile birlikte serbest piyasa ekonomisinin giderek yaygınlaşmaya başladığı görülmektedir. Serbest piyasa ekonomisinin uygulanabilmesinde bu düzenin yasaklarının engellenmesi, eğer piyasa aksaklıkları var ise düzeltilerek eski rekabetçi haline döndürülmesinde devlet müdahalesi gerekmektedir. Bu sebeple serbest piyasa ekonomisi ekonomik kamu düzeni olarak tanımlanmakta olan bir ekonomik düzen meydana getirmektedir (Özkan, 2009:79-80).

Özetle; piyasanın işlerliğinin gelişmesi onları denetleyecek bir sistemin gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu gereklilik ekonomik kamu düzeni olarak isimlendirilmektedir. 1980 sonrası yaygınlaşan Neo-Klasik düşünce bireysel özgürlüğe verdiği değer ile devletin ekonomideki rolünün azaltılmasını savunmakta, böylece devletin rolü işletmecilerden düzenleyici devlete doğru değişiklik göstermektedir (Kağıtçıoğlu, 2016:29). Söz konusu düzenleyicilik rolünün sağlanması için ekonomik kolluk birimlerinin gerekliliği ortaya çıkmıştır. Aşağıda ekonomik kolluk kavramının tanımı ve hangi anayasal temeller ile düzenlemenin sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu kapsamdaki anayasal hükümler ekonomik kolluk faaliyetlerini yürütmekte olan bağımsız idari birimlere ne tür düzenleme ve denetleme yetkileri vermekte olduğunu göstermektedir.

Ekonomik düzenin sağlanması ekonomi güvenliği ile ilişkilendirilebileceğinden ekonomi kolluk faaliyetleri ve Türkiye’de bu faaliyetler ile görevli bağımsız idari otoritelerin yetkilerinin açıklanması önem arz etmektedir. Ekonomik kamu düzeni ve ekonomi güvenliği geniş anlamlar barındıran iki kavram olup bu çalışmada ekonomi güvenliğinin sağlanmasında, sadece vergi politikalarının nasıl bir araç olarak kullanılabileceğine odaklanılmakta olduğundan ikinci bölümde ekonomik kamu düzeni ve ekonomi güvenliği hakkında genel bilgiler verilir, üçüncü bölümde ekonomi güvenliğini etkileyen unsurların açıklanmasıyla devam edilmesi tercih edilmiştir.

2.1.1. Ekonomik Kolluk

Ekonomik alanda devlete düşen düzenleyicilik görevi özel bir kolluk türü olan ekonomik kolluk kavramı olarak tanımlanmaktadır (Tan, 1990:166). Kağıtçıoğlu, devletin müdahale yöntemlerini beşe ayırmış altıncı olarak da ekonomik kolluk faaliyetinin eklenmesi gerektiğini belirtmiştir. Söz konusu yöntemler aşağıdaki gibidir:

- Para ve kredi politikası
- Maliye politikası
- Dış ticaret politikası
- Planlama
- Kamu iktisadi teşebbüsleri (KİT'ler)
- Ekonomik kolluk (Kağıtçıoğlu, 2016:37).

Ayrıca ekonomik kolluk özel bir idari kolluk faaliyetidir ve temel amacı kamu düzenini sağlamaktır (Tan, 2010:258). Başta belirttiğimiz ekonomik kamu düzeninin sağlanmasında kullanılan ekonomik kolluk faaliyetlerinin uygulanabilmesi için hukuki bir zemine oturtulmuş olması gerekmektedir. 1982 Anayasası 2.maddesine göre; “Türkiye Cumhuriyeti, sosyal bir hukuk devletidir.” Hukuk devleti ilkesi gereği devletin müdahalelerinin anayasal çerçevede incelenmesi önem arz etmektedir. Devletin müdahalesinin hukuki dayanağı çalışmamızın temel konusu olan ekonomi güvenliğinin sağlanmasında devletin müdahalesini anlamak da faydalı olacaktır. Bu sebeple aşağıda ekonomik kolluk faaliyetlerinin anayasal temelleri incelenmektedir.

2.1.2. Ekonomik Kolluğun Anayasal Temelleri

Çağdaş demokrasi, temel haklar demokrasisi temel hak ve özgürlüklerin gerçekleştirilmesinde ihtiyaç duyulan ekonomik şartları koruma altına alan bir hukuk mekanizmasını gerektirmektedir (Akıncı, 2001:3).

1982 Anayasası'nın 20, 21, 22, 26, 28, 31, 33, 34 ve 51. Maddelerinde temel hak ve özgürlükler için sınırlama gerekçesi, 120. Maddesinde olağanüstü hal gerekçesi, 125. Maddesinde ise yürütmenin durdurulması gerekçesi olarak kamu düzeni kavramının yer aldığı görülmektedir (Özkan, 2009:77). Ekonomik kamu düzeninin sağlanmasında

devlet idaresinin faaliyetlerini yürüten ekonomik kolluk faaliyetlerinin anayasal çerçevesini ise şu maddeler oluşturmaktadır:

1982 Anayasası Madde 5:

Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktadır.

Bu madde ile devletin temel amaç ve görevleri sayılmaktadır. Bu görevler arasında toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak, kişilerin temel hak ve özgürlüklerini kısıtlayan ekonomik engelleri kaldırmak da sayılmıştır. Bu kapsamda ekonomik kamu düzeninin sağlanmasında yapılan müdahalelerin gerekçesi olarak söz konusu madde karşımıza çıkmaktadır.

1982 Anayasası Madde 10:

Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Kanun önünde eşitlik ilkesi olan bu madde ile devletin kimseye bir ayrımcılık uygulamayacağı herkesin kanun önünde eşit olacağı hüküm altına alınmaktadır.

1982 Anayasası Madde 19:

Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Madde 19 ile kişi hürriyetinin ve güvenliğinin devletin koruması altında olduğu açıkça belirtilmekte, bu güvenliğe gelecek herhangi bir tehdide karşı devlet müdahale yapmakta ve kişilerin güvenliğini sağlamakla görevlendirilmektedir.

1982 Anayasası Madde 48:

Herkes dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir. Devlet, özel teşebbüslerin milli ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirler alır.

Madde 48 ile çalışma ve sözleşme hürriyetinin tanındığı görülmekte ve devlet milli ekonominin amaçlarına uygun olarak sürdürülmesi ve güvenliğinin sağlanmasında tedbir almaya görevlendirilmektedir.

1982 Anayasası Madde 119:

Tabi afet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalım hallerinde, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilan edilebilir.⁴

Madde 119 ile olağanüstü hal ilanı sebepleri arasında ağır ekonomik bunalım sayılmakta böylece ekonomik kamu düzeninin sağlanmasında Cumhurbaşkanlığında toplanan Bakanlar kuruluna olağanüstü hal kanun hükmünde kararnameyi çıkarma yetkisi verilerek, devlete müdahale hakkı tanınmakta olduğu görülmektedir.

1982 Anayasası Madde 166:

Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı, özellikle sanayinin ve tarımın yurt düzeyinde dengeli ve uyumlu biçimde hızla gelişmesini, ülke kaynaklarının döküm ve değerlendirilmesini yaparak verimli şekilde kullanılmasını planlamak, bu amaçla gerekli teşkilatı kurmak devletin görevidir.

Madde 166 ile ekonomik kamu düzeninin sağlanmasında planlama yetkisinin verildiği görülmektedir.

1982 Anayasası Madde 167:

Devlet, para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemlerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri alır; piyasalarda fülü veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme kartelleşmeyi önler. Dış ticaretin ülke ekonomisinin yararına olmak üzere düzenlenmesi amacıyla ithalat, ihracat ve diğer dış ticaret işlemleri üzerine vergi ve benzeri yükümlülükler dışında ek mali yükümlülükler koymaya ve bunları kaldırmaya konuyla Bakanlar Kuruluna yetki verilebilir.⁵

Madde 167 ile ise piyasaların denetimi ve dış ticaretin düzenlenmesine ilişkin devletin görevleri sayılmaktadır. Ayrıca ithalat, ihracat ve diğer dış ticaret işlemleri üzerine ek mali yükümlülükler koymaya Bakanlar Kuruluna yetki verilebilmektedir. Söz konusu maddeler ile devlet ekonomik yaşamın işleyişine müdahalede bulunabilmekte, somut hükümler ile ekonomik kolluk faaliyetleri uygulanabilmektedir. Ekonomik hayatın düzenlenip denetlenmesinde devlete müdahale etmek üzere verilen bu yetkiler ekonomik kolluk faaliyetlerinin anayasal temellerini oluşturmaktadır.

---

⁴ 119'uncu maddede yer alan "Bakanlar Kuruluna" ibaresi, 21/01/2017 tarih ve 6771 sayılı Kanununun 16'ncı maddesi ile "Cumhurbaşkanına" şeklinde değiştirilmiştir.

⁵ İkinci fıkrada yer alan "Bakanlar Kuruluna" ibaresi, 21/01/2017 tarih ve 6771 sayılı Kanununun 16'ncı maddesi ile "Cumhurbaşkanına" şeklinde değiştirilmiştir.

2.1.3. Ekonomik Kolluk Faaliyetlerinin Yetkilendirilmesi

Ekonomik kolluk faaliyetlerini yürütmekte olan bağımsız idari kuruluşlar yetkilerini kuruluş kanunlarında gösterilen farklı niteliklerine bağlı olarak almaktadırlar. Ancak bu yetkiler genel olarak düzenleme, inceleme ve denetleme, görüş bildirme, yaptırımda bulunma ve uyuşmazlık çözme olarak sayılabilir (Özkan, 2009:89). Magetti bu yetkileri “İzleme, yargılama ve yaptırımda bulunma” olarak üçe ayırmaktadır (Magetti, 2009:465). Tan ise bu ayrımı “Düzenleme, gözetim ve denetim yetkileri, danışmanlık işlevleri, yaptırım uygulama ve uyuşmazlık çözme işlevleri” olarak yapmaktadır (Tan, 2002:27-31).

Ekonomik kolluk faaliyetlerini yürütmekte olan düzenleyici ve denetleyici kuruluşlar, kendi sektörlerindeki görevlerini yerine getirme aşamasında “Düzenleme, denetleme, kural koyma ve gerektiğinde hukuki yaptırımlara” başvurabilmektedirler. Bu görevlerini T.C. 1982 Anayasası ve kendilerine ait kanunlarına bağlı kalmak kaydıyla yerine getirmektedirler (Iliman ve Tekeli, 2016:24). İktisadi kolluk (ekonomik kolluk) yetkileri, “İzin verme” ve “Yasaklama” gibi düzen sağlama araçları ile kullanılmaktadır (Akıncı, 2001:5). Yukarıda sayılmakta olan yetkiler ekonomik kamu düzeninin sağlanması amacıyla hukuki zemin çerçevesinde uygulanmaktadır.

2.1.4. Düzenleyici ve Denetleyici Kuruluşlar

Serbest piyasa ekonomilerinin yaygınlaşmasıyla “Düzenleyici devlet” rolüne bürünen devlet, doğrudan müdahale etmek yerine kendi kanunları olan bağımsız idari kuruluşlar ile ekonomik düzeni sağlamaya çalışmaktadır. Düzenleyici ve Denetleyici kuruluşlar olarak isimlendirilen bu bağımsız idari otoriteler devletin genel hiyerarşik yapısının dışında kalmaktadırlar. Düzenleyici ve denetleyici kuruluşlar bağımsızlıkları belirli kanunlarla güvence altına alınmış ve belirli sektörlerde ekonomik kamu düzenini sağlamakla görevli gerektiğinde müdahalede bulunmak yetkisine sahip kurum ve kuruluşlar olarak görev yapmaktadırlar (Iliman ve Tekeli, 2016:24).

Düzenleyici ve Denetleyici kuruluşların ortaya çıkıp yaygınlaşmasında aşağıdaki nedenlerin etkili olduğu söylenilebilir:

- Kriz dönemlerinde sorumluluk almaktan çekinen siyasiler için bu tür kurumların avantaj sağlaması
- Alınacak kararlarda bağımsız ve tarafsız kurumların varlığının önemi
- Siyasal baskı altında olmayan kurumların uzun vadeli politika üretebilmeyi mümkün kılması böylece siyasi iktidarların alamayacakları kararların alınmasının da sağlanması
- Ekonomik alanda teknik bilgi ve uzmanlık gerektiren hususlarda klasik bakanlık yapısının yetersiz kaldığı durumların oluşabilmesi (Tan, 2002:14).

Türkiye'deki durum incelendiğinde 1980 sonrası küreselleşmenin etkisinden kendisine düşen payı aldığı görülmektedir. Devletin sunduğu hizmetlerde azalma yaşanmış ve Kamu İktisadi Teşebbüslerinin özelleştirilmeye başlandığı görülmüştür. Ancak bu hizmetlerin özel sektörün elinde meydana getirebileceği özel tekellerin oluşmaması için, uluslararası kuruluşlar ve ekonomik konjonktür neticesinde kamu idaresi düzenlemede bulunmak amacıyla düzenleyici ve denetleyici kuruluşların kurulmasına karar vermiştir (Karakaş, 2008:110).

Türkiye'deki düzenleyici ve denetleyici kuruluşlar aşağıda gösterilmektedir.

- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
- Sermaye Piyasası Kurulu
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
- Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu
- Kamu İhale Kurumu
- Rekabet Kurulu
- Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu⁶
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu

---

⁶ 24/12/2017 tarihli ve 696 sayılı KHK geçici madde 7- Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte kapatılmıştır. 4733 sayılı Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun "Kurumdan" ibareleri "Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığından" şeklinde değiştirilmiştir.

Düzenleyici ve denetleyici kuruluşlar piyasa mekanizmasının sürdürülebilirliğini sağlamak, rekabet ortamı oluşturmak, işlem maliyetlerini azaltmak ve tüketici haklarını korumak kısaca ekonomik kamu düzenini sağlamak amacıyla ekonomik kolluk faaliyeti yürütmekte kullanılmaktadırlar.

2.2. EKONOMİ GÜVENLİĞİ

Dışa kapalı ekonomilerde sadece iç dengeleri sağlamak yeterli iken küreselleşme ile birlikte artık ülkeler açık ekonomiler haline gelmekte ve dış dengelerde işin içine girmektedir. Dolayısıyla iç ve dış tüm dengeleri sağlayan güvenli bir ekonomik sistem arayışı günümüzde daha önemli hale gelmektedir. Ekonomi güvenliğinin varlığı uzun vadeli sürdürülebilir büyüme ve yatırımların teşviki için olanak sağlamaktadır (Dhonte ve Kapur, 1997:2). Güvenlik unsurunun önemi ekonomik ilişkileri ve bu ilişkilerle ilgili özgürlükleri de etkilemesinden gelmektedir (Kağıtçıoğlu, 2016:42).

Ekonomi güvenliğinin sağlanması için gerekli denetim ve gözetim mekanizmasının varlığı kâr hırsıyla piyasada faaliyette bulunan girişimcilerin gücünü kötüye kullanılmasını engellenmekte ve kamu düzeninin sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Böylece tüketicilerin ekonomik ve toplumsal faydaları arttırılmakta üreticilerin ise hak ve özgürlükleri korunmuş olmaktadır. Demokratik toplumsal düzen için ekonomi güvenliğine bu nedenle ihtiyaç duyulmaktadır (Akıncı, 2001:5).

Bu çalışmada birçok alandan etkilenen ekonomi güvenliğinin özellikle vergi politikaları penceresinden müdahale aracı olarak kullanılması inceleneceğinden, öncelikle ekonomi güvenliğinin literatürdeki yerinin saptanması hem dünyada hem de Türkiye'deki durum arasında karşılaştırma yapma olanağı sağlamakta ve uygulanan vergi politikaları anlamada yardımcı olmaktadır. Güvenliği her yerde yüksek öncelikli politika konusu haline getiren özellik, yaygın biçimde güvenliği tehlikeye soğan ekonomik ve sosyal gelişmelerdir (ILO, 2004:5). Söz konusu öncelikli güvenlik politikaları arasına ekonomi güvenliği de dâhil edilebilmektedir.

2.2.1. Ekonomi Güvenliğinin Tanımı ve Kapsamı

İnsan ilişkilerinden doğan ekonomi üretme ve bölüşebilme faaliyetlerini kapsarken, güvenlik kavramı ise sözlükte “Güven içinde bulunma hali, tehlikeden korunmuş olma, asayiş ve emniyet” olarak tanımlanmaktadır (Doğan, 2001:503). Güvenlik konusunda daha kapsamlı bilgiye sahip olunarak, daha spesifik güvenlik özellikleri, tehditleri ve risklerinin tanımlanması gerekmektedir. Böylece güvenlik konusunda tahminin sınırları ve sürdürülebilir güvenlik eylemleri daha iyi analiz edilebilir (Mesjasz, 2008:45).

“*Ekonomi*” ve “*Güvenlik*” kelimeleri için yapılan tanımlardan yola çıkarak ekonomi güvenliğini açıklamak mümkündür. Ekonomi güvenliği mal ve hizmet üretiminden tüketimine kadarki tüm aşamalarda dâhil olmak üzere, ekonomik düzenin aksamadan emniyetli şekilde devam etmesi durumudur. Bu ekonomik faaliyetlerin birey, piyasa, devlet ve küresel çapta farklı ölçeklerdeki faaliyetleri için farklı tanımlamalar yapılabilmektedir.

Buzan’ın ekonomi güvenliği ile ilgili açıklaması aşağıda yer almaktadır:

Devletlerarası birtakım farklılıklardan ötürü güvenlik olgusu farklı tanımlanmakta ve aslında bir satranç olarak görülmektedir. Ancak basit bir satrançtan ziyade uluslararası ilişkilerde pozisyon mücadelesi, ortak değer yargıları gibi nedenlerden ötürü, oynanan satrancın kuralları basit değildir, her ülkeye göre kurallar değişmekte ve ülkeler tarafından koyulan kurallar ile evrensellik iddiasında bulunmaktadır. Özünde satrancı devam ettirmek için kurallar yeterli görünse de, farklılıklar oluştuğunda her iki tarafta birbirine karşı üstün gelmek isteyeceğinden ve bu da onları hile yapmaya, karşı tarafı aldatmaya sevk edecektir. Netice itibarıyla güvenlik analizlerinde neden-sonuç ilişkisinin kurulması ve güvenilebilir öngörülerde bulunulması hayati önem arz etmektedir (Buzan, 1991:230).

Nesadurai, ekonomi güvenliğinin uluslararası ilişkiler ve güvenlik konularında, söz konusu güvenliğin kavramsallaştırılmasında yaşanan geniş çaplı tartışmalarla bağlantılı olduğunu düşünmektedir (Nesadurai, 2005:4). Güvensizliğin önemli bir sonucu diğer devletlere karşı savunmasızlıktır. Ekonomik açıdan bağımlılık aynı şekilde güvensizlik ve diğer devletlere karşı savunmasızlık niteliği taşımaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından bu tür bir güvensizlik kırılabilirliği arttırmaktadır (Kahler, 2004:486).

Çeşitli güvenlik sektörleri ekonomi güvenliğinden çok ayrı düşünülmemektedir. Farklı güvenlik sektörleri ile ekonomi güvenliği arasındaki neden-sonuç ilişkileri birbirleriyle ilintilidir. Örneğin ulusal güvenlik, askeri güvenlik veya bir piyasanın güvenliği ekonomi güvenliği ile ilişkilendirilebilmektedir. Piyasa güvenliği ile alakalı ekonomi güvenliği özellikle, konusu piyasa mekanizmalarının güvenliğinden daha geniş kapsamlı ve siyasi bir unsurdur. Bunun sebebi piyasa dışı faktörlerin müdahalesinin ekonomi güvenliğini etkilemesidir (Mesjasz, 2008:129-133). Ayrıca hükümetlerin ekonomik güvenlik konusunda sahip olduğu yetki toplum ve ekonomik kurumlar arasındaki ilişkiyi geliştirmesi bakımından önem arz etmektedir (Klein, 2004:35). Açık ekonomilerde piyasa dışı çeşitli faktörlerin müdahalesine karşı geliştirilmesi gereken her türlü tedbir ekonomi güvenliği sağlamada önem teşkil etmektedir.

Ekonomi güvenliğinin kapsamı bireyin güvenliğinden devletin ekonomik güvenliğine doğru genişlemektedir. Ekonomi güvenliği bireylere, ailelere ve onların toplumlarına karşı ekonomik, politik sosyal ve kültürel olarak itibarlı şekilde katılmak için gerekli olan kaynakları sunmakta ve istikrarlı bir yaşam standardı için güvence sağlamaktadır. Bireyin ekonomik güvenliğe sahip olması belirli mal ve hizmetlere sahip olabilmesi ile alakalı olduğundan gelir elde etmek çok önemlidir. Çünkü gelir bireye mal ve hizmetlere erişim imkânı sunmaktadır (Andreev, 2013:10).

Devletin ekonomik güvenliği ise iç ve dış tüm müdahalelere karşı ekonomik istikrarı, refahı ve finans sistemini korumak, üretim, tüketim ve dağıtım sürecinin sorunsuz şekilde devamını sağlamak ve ekonomik bağımsızlık elde etmektir. Devlet spesifik kayıpların tazmininden ziyade, piyasadaki çarkların sorunsuz dönmesini sağlamaya çalışmaktadır (Göker, 2009:12). Ekonomik güvenlikle ilgili mali istikrar gibi diğer konulara yönelik değerlendirmelerde ise bilgi asimetrisinin mali piyasalarda baş edilmesi gereken sorunlardan olduğu görülmektedir (Mishkin, 1999:4). Bilgi asimetrisi piyasa aksaklıklarının nedenlerinden olduğundan devletin ekonomiye müdahale sebepleri arasında sayılmaktadır. Bu sebeple ekonomi güvenliğinin sağlanmasında devletin ekonomiye müdahalesi önem teşkil etmektedir.

Ekonomi güvenliği için çeşitli tanımlamalar yapılmakla birlikte kapsamı ülkelerin demografik yapısından gelişmişlik düzeyine, ahlakı yapısından vergi sistemine, yönetim biçiminden uluslararası ilişkilerine kadar ve uygulanmakta olan

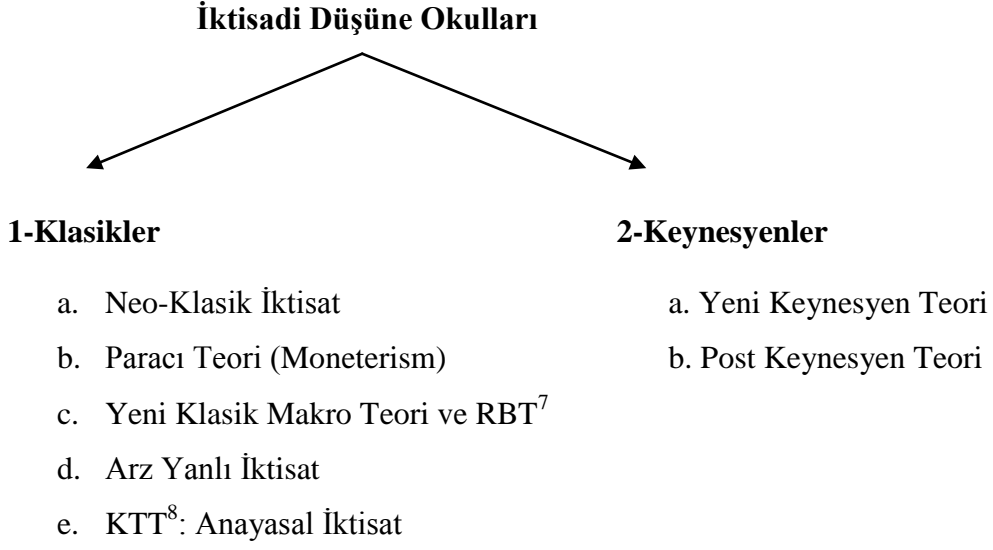
ekonomik model dâhil çeşitli farklılıklara göre değişmektedir. Çalışmanın da temelinde olan Türkiye için bu farklılıklar daha çok ön plana çıkmaktadır. Özellikle uygulanmakta olan ekonomik modelin anlaşılmasında, iktisadi düşünce sistemlerinin zaman içerisinde devletin ekonomideki rolünü nasıl değiştirdiğinin bilinmesi gerekmektedir. Aşağıda ekonomi güvenliğinin düşüncesinin iktisadi kökenlerine inilerek devletin ekonomiye müdahale biçimleri anlatılmakta böylece ekonomi güvenliğinin sağlanmasında devletin rolüne dikkat çekilmeye çalışılmaktadır.

2.2.2. Ekonomi Güvenliği Düşüncesinin İktisadi Kökenleri

Ekonomi güvenliği tarihine baktığımızda çoğunlukla antik Yunan filozofu Aristoteles'in düşüncelerine kadar indirgenebilmektedir. Ancak bu alanda ilk teorisel sorunların 17-18.yy'da ortaya çıktığı görülmektedir (Mesjasz, 2008:130). Bu yüzden ekonomi güvenliği düşüncesinin iktisat tarihi içerisinde ortaya çıkan akımlardaki yansımalarının incelenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Aristo özel mülkiyeti savunarak ona sınır getirilmemesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Savaş, 2000:55). Özel mülkiyetin güvenliği daha önce açıklandığı üzere ekonomi güvenliğinin kapsamında olan bireylerin ekonomik güvenliği ile bağlantılıdır. Devlet ekonomik güvenliği sağlamak için bireylerin özel mülkiyetlerini güvence altına almak zorundadır. Devletin varlığı, içerisinde yaşayan insanların tüm haklarını korumayı gerektirmektedir. Bu haklardan bir tanesi ise özel mülkiyettir.

Uluslararası ilişkilerin bu denli gelişmesi güvenli bir ekonomik sistem oluşturmayı daha önemli hale getirdiğinden bu konularda çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Buna bağlı olarak ortaya atılan çeşitli akımların etkisiyle devletler farklı müdahalelerde bulunarak ekonomi güvenliğini korumaya yönelik adımlar atmaktadırlar. Ekonomik sistemde devlet müdahalesindeki görüş farklılıkları ise ekonomi güvenliğine olan yaklaşımlarda ayrışmalara neden olmaktadır. Diğer ülkeler ile kurulacak ekonomik ilişkilerin güvenliğini sağlamak ya da piyasayı koruyucu tedbirlerin alınması ekonomi güvenliği için atılan adımlardandır.

Şekil 2: İktisadi Düşünce Okulları⁹

Şekil 2’de iktisadi düşünce okullarının temelde merkantilizm ve fizyokrasiden sonra Klasikler ve Keynesyenler olarak ikiye ayrıldığı görülmektedir. Devlet müdahalesine karşı olan Klasikler ve devlet müdahalesini destekleyen Keynesyenler çeşitli yönlerle birbirinden ayrılmaktadır. Bu yönler aşağıda iktisat tarihi içerisinde ortaya atılmış olan düşünce akımları olarak temel düzeyde incelenmekte ve ekonomi güvenliği açısından değerlendirilmektedir.

2.2.2.1. Merkantilizm ve Korumacılık

Merkantilizmde ulusal güvenlik konusu ekonomi güvenliğinin o tarihlerdeki henüz isim bulmamış halidir. Merkantilizmin temeli bilindiği gibi hedefi altın, gümüş gibi değerli madenlerin ülkeye girişini arttırmak ve mümkün olan en yüksek ihracat fazlasını oluşturmaktır. Merkantilizm, ekonomik alanda ulus devletin modern çağların başında büyümesini canlandıracak milliyetçilik ruhunu ifade eden bir hükümet politikası olarak tanımlanmaktadır. Ülkenin yüksek güvenlik derecesini veya kendi kendini yönetme gücünü kazanmayı amaçlayan politika, besin arzı, temel endüstriler

⁷ RBT:Rasyonel Beklentiler Teorisi

⁸ Kamu Tercih Teorisi

⁹ Tarafımızca Oluşturulmuştur.

için ihtiyaç duyulan hammaddeler ve savaş gücü ile ilgili yeterliliği içermektedir. Bu amaçlar, büyük oranda, bağımsızlığın üzerinde olduğu dış faaliyetler ve kaynaklar üzerinde etkili bir kontrol vasıtası sağlamaktadır (Nettles 1952: 105).

17.yy merkantilizm düşüncesinin önemli temsilcilerinden kabul edilen Gerard de Malynes, İngiltere halkını büyük bir aileye benzeterek aile bütçesinde gelirler harcamalardan az olduğu durumda doğacak sıkıntıyı yabancı ülkelere satın alımların satılanlardan fazla olduğu durumda da karşımıza çıkacağını söylemektedir. “East India Company” direktörlerinden Thomas Mun bir diğer merkantilisttir ve ulusal güvenlikle alakalı “Yabancılardan aldığımızdan daha fazla her yıl satmamız gerekmekte” olduğunu söylemektedir. (Savaş, 2000:152-157). Bu görüşlerden de anlaşılacağı üzere dış ticaret açığı dışa bağımlılıkla sonuçlanmaktadır. “*Ulusal güvenlik*” yani ekonomi güvenliği için dışa bağımlılığa karşı önlem alınması gerekmektedir.

Merkantilizm aynı dönemde Almanya’da adını devlet hazinesi anlamına gelen “Camera” kelimesinden alan “Kameralizm” , Fransa’da ise adını Kral 14.Louis’in maliye bakanı olan Colbertten alan “Colbertizm” olarak karşımıza çıkmaktadır. Kameralizm ve colbertizmde benzer görüşlere sahiptir. Colbert’in Fransa’yı sanayi ülkesi haline getirebilmesinde yatan ekonomi politikalarının temelinde gümrükleri kaldırarak üretimi teşvik etmesi yatmaktadır. (Aydemir ve Güneş, 2006:148). Korumacı tedbirler ile ekonomiye yön verilmeye çalışılması ise gayet tabii bir durumdur. Korumacılığı gündeme getiren gelişmeler ekonomik konjonktürdeki dalgalanmaların neden olduğu dış ticaret açığı kaynaklı istihdam ve üretim sorunlarıdır (<http://teacongress.org/papers2012/ATIK.pdf>, Erişim: 12.08.2017). Korumacı politikalarla ekonomik dengesizlikler giderilerek ekonomi güvenliği sağlanmak istenmektedir. Anlaşılacağı üzere o dönemin korumacı politikalarının temelinde değerli madenlerin ülkeye girişi ve ihracatın ithalattan fazla yapılması gerektiği yatmaktadır. Bu şekilde ülkenin ekonomik güvenliği sağlanması hedeflenmektedir.

2.2.2.2. Fizyokrasi

Merkantilizmin ortaya koyduğu görüşlerin korumacılık adına ekonomik yaşama getirdiği kısıtlamalara duyulan tepki fizyokrasinin doğuşuna sebep olmuştur. Bu düşünce akımının lideri olarak kabul edilmekte olan Francois Quesnay’ın babası orta

dereceli bir avukat kendisi ise doktordur (Schumpeter, 1954:224). 1758 yılında yayımladığı “Quesnay’s Tableau Economique” adlı eser ile üne kavuşmuştur. Tarımın üretken sektör olduğu vurgulanan eserde Quesnay'e göre üretken sınıf olarak kabul edilen tarımla uğraşan sınıfı diğer sınıflardan ayıran önemli fark, sadece tarım sınıfının masraflar karşılandıktan sonra net bir üretim ortaya koyabilmesidir (Savaş, 2000:241). Quesnay bu nedenle tarım sektöründeki yatırım ihtiyacında potansiyele ulaşamadığını düşünmektedir (Brewer, 2005:1). Diğer fizyokrat temsilciler Dupont de Nemours, Anne Robert Jacques Turgot ve Mercier de la Riviere olarak sayılabilmektedir. Ayrıca fizyokrasi tek vergi sistemini savunmakta ve sadece tarım sınıfını üretken kabul ettiğinden tarım üzerinden vergi alınması gerektiği düşünülmektedir. Ancak ticaret ve sanayinin de üretken olduğu ve bütün vergi yükünün tarım ile uğraşan sınıfın üzerinde kalıyor olması fizyokrasiye getirilen eleştirileri oluşturmaktadır.

Ekonomi güvenliği açısından vergi yükünün adil dağılımı ve üretim sürecinde tek bir sınıf yerine tüm sınıfların devletin desteği altında olması gerekmektedir.

2.2.2.3. Klasik İktisat

A. Smith, D. Ricardo, J.B. Say, T.R. Malthus ve J.S. Mill klasik iktisadi düşüncenin en önemli düşünürleridir. 18.yy ikinci yarısından itibaren ortaya çıkan sanayi devrimi bu görüşün ortaya çıkmasındaki temel olaydır. Modern iktisadın kurucusu kabul edilen Adam Smith'in 1776'da yazdığı eseri "Ulusların Zenginliğinin Nedenleri ve Doğası Üzerine Bir İnceleme (An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations)" adlı eserinde ortaya attığı düşünce, rekabetin kişilerin bireysel çıkarlarının yanında kamu çıkarını da gözeticeği olduğudur (Stiglitz, 1994:76). Adam Smith'im bakış açısı, konvansiyonel (uzlaşmalı) ekonomi paradigması olarak ifade edildiği gibi, kaynakların piyasa güçleri ile tahsis edilmesi, bireysel çıkar ve refahın optimizasyonu anlamında da kavranabilmektedir (Samuels, 1973:123).

Devlet müdahalesinin standart gerekçesi, başlangıç noktası olarak serbest piyasa ekonomisinin varsayımsal durumunda bulunmamasıdır (Atkinson ve Stiglitz, 2015:5). Bu nedenle klasik iktisadi düşünce devlet müdahalesine piyasa mekanizmasına vereceği zarardan ötürü karşı çıkmaktadır. Klasiklere göre devlet sadece iç dış müdahalelere karşı barış, güvenlik, adalet ve diplomasiden sorumludur (Öztürk, 2006:20-21). Klasik

iktisadi düşünce devlet müdahalesine karşı olduğundan ekonomi güvenliğini sağlamada yetersiz görülebilmektedir. Ancak adalet, diplomasi ve güvenlik olan temel görevleri ekonomi güvenliği ile bağdaştırılmaktadır. Eğer klasiklerin dediği gibi piyasa mekanizması kendi kendine etkin şekilde çalışıyor, devlet sadece güvenli ortamı sağlaması bunun için yeterliyse o ülkede ekonomi güvenliği var demek teoride mümkün olmaktadır.

Klasik iktisadi düşünce ile alakalı devlet müdahalesinin sınırlı olduğu, piyasada oluşabilecek dış müdahale sonrası ekonomi güvenliğini sağlayacak ekonomik tedbirlerin olmadığı bir sistemde 1929 Burhanı ve Keynes iktisadi düşüncenin ortaya çıkışı düşünüldüğünde uygulamada pek başarılı olunamadığı ortaya çıkmaktadır. Çünkü 1929 Buhranı sonrası Keynesyen İktisatın sahneye çıkmış olduğu ve devlet müdahalesinde tamamen zıt görüşlü ekonomik politikalar uygulanmaya başlandığı görülmektedir.

2.2.2.4. Neo-Klasik İktisat

Yeni literatüre göre Neo-Klasik dönemin, Arthur C. Pigou (1933) ve Don Patinkin'in çabalarıyla Keynes sonrasında ortaya çıktığı ve 1950'li yıllara kadar sürdüğü görülmektedir. Neo-Klasik İktisatçılar mikro ekonomik temeller ile Klasik Sistem'e bağlı kalmakta, makroekonomik analizlerde ise Keynes'in getirdiği yenilikleri kabul etmiş ve bu yenilikleri içeren kavram ve fonksiyonel ilişkilerle çalışmışlardır (Bırol ve Gencer, 2014:270).

Neo-Klasik iktisat teorisi, Smith ve Ricardo'nun düşüncelerinin, Malthus, Say, Senior, Bastiat, Jevons, Menger, Walras, Marshall ve Clark'ın yazdıklarında gelişme gösteren ve fayda ya da mübadele (değişim) açısından hâkim olduğu bölümün doğrudan devamı niteliğindedir (Hunt ve Lautzenheiser, 2016:556).

Neo-Klasikler devletin müdahalesi hakkında emek piyasasında tam rekabet şartlarının geçerli olması gerektiğini savunmaktadırlar. Bu bağlamda devletin ücretlere müdahale etmemesi gerektiğini ve ücretlerin de faiz gibi esnek olması gerektiğini düşünmektedirler. (Bırol ve Gencer, 2014:271). Ücretler açısından devletin müdahalesine karşı tutum içerisinde olunması ekonomi güvenliği açısından

değerlendirilebilecek bir unsurdur. Emek piyasasında yapılacak bir müdahale üretim sürecini doğrudan etkileyeceğinden ekonomi güvenliği de etkilenecektir.

2.2.2.5. Keynesyen İktisat

1929 Ekonomik Buhranı ekonomide devletin gerekliliğini ortaya koymaktadır. İngiliz iktisatçı John Maynard Keynes “İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi (The General Theory of Employment, Interest and Money)” isimli kitabında devlet müdahalesini savunmaktadır (Bayraktar, 2012:248). Müdahaleci devlet anlayışını sistematik anlamda ilk savunan Keynes olmuştur. Klasik iktisadi düşünceden ayrılan yönü ekonomiye müdahale edilmesi gerektiği ve ulusal ekonomide devletin görev ve fonksiyonlarının arttırılması gerektiğini düşünmesidir (Yasa, 2017:282-283). Keynes her ne kadar merkantilistlerin makroekonomik yaklaşımlarını benimsese de daha önceki teorilerden farklı olarak "Talep ağırlıklı" modeli savunmaktadır. Önceki teoriler ise talebi arzın bir fonksiyonu olarak görmektedir (Savaş, 2007:7). Devletin ekonomiye müdahalesinin gerekçesini ekonomide istikrarı sağlamak, üretim faaliyetlerinin sorunsuz işlenmesini sağlamak ve piyasanın bunu kendi kendine yapamayacağı düşüncesi olarak sunulmaktadır.

Klasik iktisadi görüşe tepki olarak doğan Keynesyen İktisat 1929 ekonomik buhranının nedeninin müdahalesizlikten geldiğini düşünmektedir. Piyasaya müdahale edilmediğinde piyasa başarısızlığı ortaya çıkmaktadır. Kamusal mallar, dışsallıklar, ölçek ekonomileri, doğal tekeller, asimetrik bilgi ve eksik piyasalar piyasa başarısızlığı olarak sayılmaktadır. Sayılan bu sorunların çözümü için devlet müdahalesi gerekmektedir. Çünkü piyasa ekonomisinin üretemediği bazı malları devlet üretebilmektedir. Devlet bu piyasalarda üretimi sağlayarak ekonomide güvenliği sağlamaktadır. Keynesyen iktisadi görüş bu sebeple devletin etkin rolüne dikkat çekmektedir.

Uygulanacak politikalar sonrası sağlanacak güvenli bir ekonomik sistem ile ekonomi güvenliğini sağlamada devletin müdahale araçlarının etkinliği ortaya çıkmış olmaktadır. Bu müdahale için vergi politikaları ise aktif bir araç olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla o yıllardan günümüze kadar vergi politikaları mali olmayan amaçları gerçekleştirebilmek için ekonomiye yön vermede bir müdahale aracı olarak

kullanılmakta ve ekonomi güvenliği sağlamada etkili bir enstrüman olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2.2.6. Paracı Teori (Moneterizm)

“Parasalılık” terimi ilk olarak 1968'de Karl Brunner tarafından para ve para politikası üzerine yapılan modern çalışmalardan elde edilen sonuçları özetlemek için kullanılmıştır (Meltzer, 1980:43). Ekonomik yaşamı etkileyen temel faktör parasal değişimler olduğundan, bu görüşe göre toplam talebi dolayısıyla üretim, istihdam ve genel fiyat seviyesini belirleyen temel nokta para arzında meydana gelen değişimlerdir (Savaş,2000:872). Moneterizmin öncü isim Milton Friedman'dır. Milton Friedman'ın parasalılık ile ilgili iki önemli hipotezi vardır. Birincisi, fiyat seviyesi, para çıkmasını kontrol etmek için önemli bir olgudur. İkincisi, merkez bankasının istikrarlı bir nominal çapa oluşturan ve piyasa güçlerinin gerçek değişkenleri belirlemesine izin veren bir kuralı takip etmesi koşuluyla, konjonktürel dalgalanmaları azaltmak için fiyat sisteminin iyi çalışıyor olmasıdır (Hetzl, 2017:1). Ekonomiye müdahale amacıyla para politikasının etkin olarak kullanılmasının savunulduğu paracı teoride uygulanan para politikasının başarısı ekonomi güvenliğinin ne derece olduğu hakkında bilgi vermektedir.

2.2.2.7. Yeni Klasik Makro Teori ve Rasyonel Beklentiler Teorisi

Rasyonel Beklentiler Teorisine bağlı olarak oluşturulan Yeni Klasik Makro Teori, savunucuları tarafından 1970'li yıllarda makro teoride “Karşı devrim” oluşturduklarını düşünmektedirler. Keynesyen makro modellerine eleştiri yöneltmelerinin temel sebebi ise 1960'lardan itibaren enflasyon ve işsizlik oranlarında artışların görülmesidir (Savaş, 2000:965). John F. Muth'un 1961 yılında yayımlanan “Rasyonel Beklentiler Teorisi ve Fiyat Hareketleri (Rational Expectations and The Theory of Price Movements)” isimli makalesinde, piyasalardaki veya ekonomideki dalgalanmaların sistematik yaklaşımının sınırlı kaldığını çünkü beklentilerin nasıl şekillendiğine dair bir açıklama içermediğini söylemektedir. (Muth, 1961:315). Bu sebeple ekonomik birimlerin 1970'lerden öncesine kadar kabul edilen “Uyumcu

beklentiler” (adaptive expectations)’in enflasyonist dönemlerde gerçeği yansıtmadığı düşünülüp eleştirilmekte, 1970’lerden sonra beklentilerin “Rasyonel beklentiler” (rational expectations)’e sahip olduğu görüşü hâkim olmaktadır (Aktan, 2010:183).

Keynesyen politikalara eleştiriler neticesinde ortaya çıkan rasyonel beklentiler teorisi yeni klasik makro teoriyi oluşturmakta ve klasik iktisadi görüşlerin temel prensiplerini benimsemektedir. Ekonomik sorunların çözümü için yeni teorilerin ortaya atıldığı iktisadi düşünceler sağladıkları faydalar ile paralel olarak ekonomi güvenliği sağlamakta yardımcı olmaktadır. Enflasyon ve işsizlik oranlarındaki artış klasik beklentiler teorisinin sorgulanıp rasyonel beklentiler teorisinin doğuşuna sebep olmuştur. Bu teori ile enflasyon ve işsizlik kontrol altına alınmak istenmiş böylece aynı zamanda ekonomi güvenliği de sağlanmaya çalışılmıştır.

2.2.2.8. Arz Yanlı İktisat

1970’li yılların sonlarında “Talep-Yönlü İktisat” (Demand-Side Economics)’in karşılaştığı sorunların çözümünde, vergi indirimi politikalarını öngören Amerikalı iktisatçı Arthur Laffer’e göre, çağdaş iktisadi sorunların temelinde, üretimin talebe cevap verememesi yatmaktadır. Laffer, üretimin teşvik edilmesinde en önemli iktisat politikasının “Vergi indirimleri politikası” olduğunu savunmaktadır (Aktan, 2009:41). Laffer’in bu görüşleri iktisat literatüründe “Arz Yanlı İktisat (Supply-Side Economics)” olarak yerini almıştır.

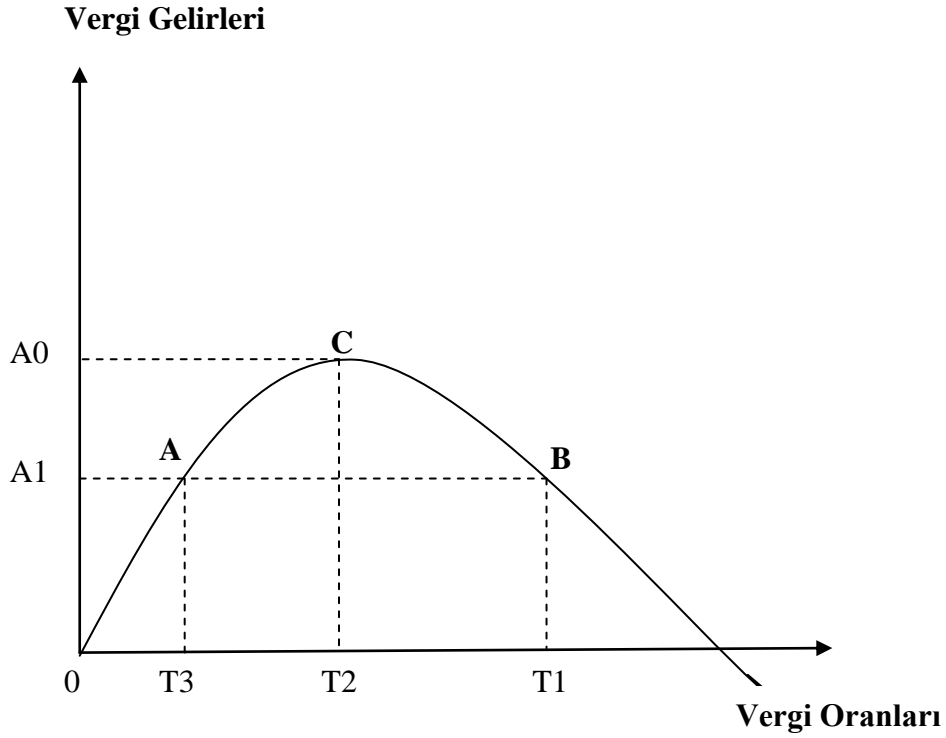
Önemle belirtmek gerekir ki, Arthur Laffer tarafından açıklanan ve vergi oranları ile vergi hasılatı arasındaki ilişkiyi ifade eden Laffer eğrisi olarak literatüre geçen hipotez, ilk olarak 14. Yüzyılda filozof İbn-i Haldun tarafından açıklanmıştır.

İbn-i Haldun 1377’de kaleme aldığı ünlü Mukaddime adlı eserinde şunları söylemektedir:

Ne var ki, devlet adamları, hesap kitap yapıp toplanan vergideki bu eksikliği gördüklerinde, eksikliği gidermek için, kimi zaman vergi oranlarını arttırma yoluna giderler. Sonunda vergi oranı öyle bir noktaya varır ki, ötesine geçildiğinde, üretimden hiçbir yarar umulamaz; çünkü o sırada, hem üretim için yapılan harcamalar çoktur hem de vergi yükü pek ağırdır. Öyle ki, beklenen ve elde edilen yarar, bunları karşılamaya yetmeyecek durumdadır artık. Bununla birlikte, toplanan

vergilerdeki eksilmeler ve vergi türlerinin çoğaltılması ve oranlarındaki artışlar sürüp gider; çünkü devlet yöneticileri, yeni vergiler koyarak devletin toplam vergi gelirlerini artırbileceklerine inanırlar (Haldun, 2013:202).

Anlaşıldığı üzere, 1970’li yılların sonlarına doğru Arthur Laffer tarafından gündeme getirilen bu görüş, daha önceki yüzyıllarda ilk olarak İbn-i Haldun tarafından açıklanmıştır. Bu sebeple aşağıda şekil 3 “Haldun-Laffer Eğrisi” olarak isimlendirilmiştir. Bu eğri ile vergi oranlarının artırılmasının optimum düzeyden itibaren vergi gelirlerini azalttığı savunulmaktadır.

Şekil 3: Haldun-Laffer Eğrisi¹⁰

Şekil 3 incelendiğinde C noktasına kadar vergi oranlarının artırılması vergi gelirlerini arttırmakta olduğu ancak optimum düzey olarak kabul edilen C noktasından itibaren vergi oranlarını arttırmanın vergi gelirlerini arttırmadığı, aksine azalttığı görülmektedir. Söz konusu optimum düzeye kadar vergi oranlarının artırılması “Gelir

¹⁰ Tarafımızca Oluşturulmuştur.

etkisi” oluştururken vergi oranlarının arttırılmaya devam etmesi “İkame etkisi” oluşturmaktadır. Mükellefler bu durumda çalışma isteklerini kaybetmekte, vergiden kaçınmaya çalışmakta ya da vergi kaçırmaya yönelmektedirler. Böylece kayıt dışı ekonomi ortaya çıkmaktadır. Ekonomi güvenliği bağlamında vergi oranlarının kontrol altında tutulamaması, aşırı vergi oranlarının neden olduğu artan vergi yükü kayıt dışı ekonomiyi teşvik etmekte ve ekonomi güvenliği ile alakalı sorunlara yol açmaktadır.

2.2.2.9. Yeni Keynesyen Teori

Gordon’a göre Yeni Keynesyen ekonomi, yeni klasik iktisadın rekabetçi fiyat alıcı firmaların çıktı hakkında yaptığı seçimlerin aksine, bireysel fiyatları belirleyen ve gerçek satış seviyesini bir sınır olarak kabul eden firmaların rekabetçi seçimleriyle ilgilenmektedir (Gordon, 1990:1116).

Greenwald ve Stiglitz’e göre ise Yeni Keynesyen Ekonomi, Keynes’in temel anlayışlarına bağlı ancak, Neo-Klasik iktisattan daha radikal bir ayrılma sorumluluğu hissetmekte ve sermaye piyasalarındaki aksaklıkların sonuçlarına dair daha derin bir çalışma için bilgi maliyetleri ile açıklanabilecek kusurları kabul etmektedir (Greenwald ve Stiglitz, 1987:123).

Bykakin’in bu konudaki dşnecesi, Yeni Keynesyen iktisat ile Keynesyen iktisadın 1970’lerde kaybetmeye başladığı prestijini yeniden kazandırmayı misyon edinmiş ve bu amaçla Yeni-Klasik iktisatçıların yaptığı eleştirilere tatmin edici cevaplar verebilecek biçimde Keynesyen iktisadı tekrardan formüle etmeye çalışan heterojen bir iktisatçı topluluğu nitelenmektedir (Bykakin, 2007:26).

Yeni Keynesyen İktisatçılar, devletin ekonomiye müdahale nedenlerinden olan asimetrik bilgi ve piyasa başarısızlığı ile yapışkan ücret konularında çalışmalarda bulunmaktadır. Keynesyen iktisadın yeniden yorumlandığı Yeni Keynesyen iktisatta devletin müdahalesi hakkında yapılan çalışmalar ekonomi güvenliği sağlamada devletin rolünü göstermesi bakımından önem teşkil etmektedir.

2.2.2.10. Post-Keynesyen Teori

Post-Keynesyen Teori ekonomik büyüme ve gelir dağılımı ile ilgili açıklamalar getirir. Her iki konunun da temel belirleyicisi yatırım oranıdır. Böylelikle Neo-Klasik teorinin temelini oluşturan nisbi fiyatlar yerine post keynesyen teori, yatırımları temel belirleyici unsur yapmıştır. Bir başka deyişle hem sektörel talepteki ve hem de toplam talepteki değişimler nisbi fiatlardaki değişimlerden çok gelirdeki değişimlere bağlıdır. Bu nedenle, ikame etkisi yerine gelir etkisine yer vermek Post-keynesyen (dolayısıyla Keynesyen) analizin belirleyici özelliği olarak kabul edilmektedir (Savaş, 2000:923). Ayrıca Post-Keynesyen iktisatçıların iktisadi büyümeye yönelik gösterdikleri özel bir ilgi bulunmaktadır (Hunt ve Lautzenheiser, 2016:724).

Post-Keynesyen teorinin büyüme ve gelir dağılımının yanında yatırım oranları ile ilgili iktisadi önerileri ile ekonomik düzende yakalanacak gelişmeler ekonomi güvenliğinin sağlanmasında da önem arz etmektedir.

2.2.2.11. Kamu Tercih Teorisi: Anayasal İktisat

Anayasal iktisat mevcut iktidarın faaliyetlerinin hangi çerçevede sınırlandırılacağı ile ilgilenmektedir. Çünkü devlet harcamalarının hızlı artışının meydana getirdiği siyasal ve ekonomik sorunlar, kaynakların verimsiz kullanılmasının bir sonucudur. Anayasal iktisadın önemli temsilcilerinden F.A. Hayek'e göre; devletin hızlı büyümesi özellikle fert özgürlükleri anlamında tehlike arz etmekte ve bu tehlikeler demokrasilerin yaygın karar alma yöntemi olarak kabul edilen "Oy çokluğu" ilkesinden kaynaklanmaktadır (Savaş, 2000:1015).

A.F. Hayek demokrasinin sürdürülebilirliğini etkileyen aksaklıkları gidermek için, mevcut siyasi iktidarın ekonomik tercih ve davranışlar konusunda anayasal sınırlamalara tabi tutulması gerektiği düşüncesini benimsemektedir. Ekonomi güvenliği açısından devlet faaliyetlerinin anayasal sınırlamalarla kontrol altında tutulması çabası ekonomik kamu düzeninin sağlanmasında anayasal kaynakların önemini belirtmektedir.

Yukarıda ifade edilmiş iktisadi düşüncelerin temelinde devletin ekonomiye müdahale biçimi, sınırı ve kapsamı yüzyıllar içerisinde nasıl farklı görüşlerle savunulup, eleştirildiğini göstermektedir. Ekonomi güvenliğinin sağlanması açısından devletin

müdahalesi sınırlarını belirlemede iktisadi düşünce sistemlerinin yorumlarından faydalanılması gerektiği düşünülmektedir.

2.2.3. Küresel Kamusal Bir Mal Olarak Ekonomi Güvenliği

Kamusal malların sınıflandırılmasında kullanılmakta olan iki önemli özellik tüketimde rekabetin olmaması ve tüketimden dışlanamazlıktır (Çomaklı ve Turan 2016:31). Bu özelliklere ek olarak faydası ülkeyi aşır pek çok insanı, nesilleri küresel çapta etkilemesi küresel kamusal malları, kamusal mallardan ayıran özelliktir (Göker, 2009:9).

Küresel kamusal malların taşınması gereken iki kriter vardır. Bu kriterlerden ilki güçlü kamusalığa sahip olmasıdır. Yani tüketiminde rekabet ve dışlanmanın olmamasıdır. İkinci kriter ise yararları ülkeler, insanlar ve kuşaklar arasında yarı evrensel etkileşimde olmasıdır. Bu etkileşim, insanlığı bir bütün olarak kamusal alanda, küresel kamu mallarından yararlanır kılmaktadır (Kaul, Grunberg and Stren, 1999:2-3). Refah unsuru küreselleşme ile birlikte özel ve kamusal mal arasındaki dengeden ulusal, bölgesel ve küresel kamusal mallar arasındaki dengeye doğru genişlemiştir (Turan, 2010:72). Bu gelişme küresel kamusal mal ayırımını yapmayı gerekli kılmaktadır.

Ekonomi ve kamu finansmanı ile ilgili ders kitapları genelde ulusal güvenliği tam kamusal malın mükemmel bir örneği olduğunu şu şekilde göstermektedir:

Rakipsiz olmayan, yani ulusal güvenlik tarafından bir ülkenin sakinlerine tanınan korumanın tüketiminin, başka bir sakinin bu korumayı tüketmesini engellemediği anlamına gelmektedir. Koruma bölünemez ve ek kişiye sağlanan keyfi marjinal veya ilave maliyeti içermemektedir (Mendez, 1999:383). Günümüzde küresel kamusal mallar ile alakalı tartışmaların çoğunluğu, ülkelerin ulusal kamusal malların yaydığı pozitif ve negatif dışsallıklar ile küresel kamusal malların teorisi hakkındadır. Çünkü ulusal kamusal malların yaydığı dışsallıklar sınır ötesi özelliklerinden dolayı küresel düzeyde bir nitelik kazanmaktadırlar (Ayrangöl, 2012:41).

Küresel kamusal mallar arasında olan daha iyi sağlık, araştırma ve kalkınma, eğitim ve güvenli finansal sistemlerin hem ulusal hem de uluslararası açıdan tüm ülkelere sağladığı yararları bakıldığında, bu malların arzı ülkelerin kaynaklarını

aktarmadaki gönüllülüklerine bağlı olarak gelişmektedir (Susam, 2008:299). Bireylerin tüketimlerinin diğer bireylerin bu maldan yaptıkları tüketimde azalmaya neden olmaması, kamusal malların tüketimde ortaklık özelliğidir (Çomaklı ve Turan, 2017:9).

Tablo 7: Küresel Kamusal Mal Örnekleri

Küresel Mal Tipi	Yararlar		Arz Sorunları		Zararlar	
	Dışlanamazlık	Rekabetsizlik			Dışlanamazlık	Rekabetsizlik
Çevre						
Okyanuslar	Evet	Hayır	Aşırı tüketim	Havadan veya Toprakta Bulaşan Kirlenme	Kısmen	Evet
Atmosfer(İklim)	Evet	Hayır	Aşırı tüketim	Küresel Isınma	Evet	Evet
Biyçeşitlilik	Evet	Evet	Aşırı tüketim	Ekosistemdeki Türlerin Azalması	Evet	Evet
Sosyal						
Evrensel İnsan Hakları	Kısmen	Evet	Noksan Tüketim	Kötü Muamele, Ayrımcılık	Kısmen	Evet
Yoksulluğun önlenmesi	Hayır	Hayır	Noksan Tüketim	Suç, Yolsuzluk, Eşitsizlik		
Sağlık	Evet	Evet	Noksan Tüketim	Salgın Hastalıklar	Evet	Evet
Barış ve Güvenlik	Evet	Evet	Noksan Tüketim	Savaş ve Çatışma	Kısmen	Evet
Ekonomik						
Ticaret Verimliliği	Kısmen	Evet	Noksan Tüketim	Bölünmüş Piyasalar	Evet	Evet
Finansal İstikrar	Kısmen	Evet	Noksan Tüketim	Finansal Krizler	Evet	Evet
Altyapı						
İnternet	Kısmen	Evet	Noksan Tüketim	Girişte Engeller(Alt Yapı)	Kısmen	Evet
Bilgi	Kısmen	Evet	Noksan Tüketim	Gizlilik	Kısmen	Evet
Yönetişim	Kısmen	Evet	Noksan Tüketim	Yolsuzluk, Adaletsizlik	Kısmen	Evet

Kaynak: (Gardiner and Goulven, 2002:12).

Küresel kamusal mallarla ilgili Tablo 7’de görülen örnekler ve tanımlardan da anlaşılacağı üzere ulusal kamusal malların yaydığı dışsallıklardan özellikle negatif dışsallıklar ülkeleri aşmakta ve küresel çapta bir etki meydana getirmektedir. Küresel kamusal mal sunumunda ve finansmanında ortaya çıkan sorunlar ulus devletlerin yasa koyma ve standartları belirleme yetkisine sahip kuruluşlarının olmaması ve vergilendirememesinden kaynaklanmaktadır. (Turan, 2010:183). Bu etkiye karşı geliştirilecek çözüm uluslararası iş birliğidir. Her geçen gün daha da artan küresel sorunlara karşı ülkelerin iş birliği yapmalarına duyulan ihtiyaç ile birlikte, küresel gelişmeler hakkında toplum bilincinin sağlanması ve küresel kamusal mal sayılan bilginin yayılması bilgi toplumlarını önemli hale getirmektedir (Turan ve Yurdakul 2009:759). Küresel kamusal malların olumsuz etkilerinin ekonomi güvenliği açısından oluşturduğu tehlike uluslararası işbirliğine kayıtsız kalınmasının mümkün olmadığını göstermektedir. Aşağıda söz konusu işbirliğinin sağlanmasında küresel kamusal kuruluşların oynadığı aktif rol daha detaylı şekilde açıklanmaktadır.

2.2.4. Ekonomi Güvenliğinin Sağlanmasında Küresel Kamusal Kuruluşların Rolü

Ekonomi güvenliği mal ve hizmetlerin üretimden tüketim aşamasına kadar olan tüm süreçlerde işleyişin bozulmadan devam edebilmesi olarak tanımlanmakta ve ekonomi güvenliğinin sağlanmasında devlete sorumluluk düşmektedir. Bu işleyişte ekonomik faaliyetler küreselleşme neticesinde artık ülkeler arası gerçekleşmektedir. Ulusal paydadan uluslararası paydaya genişleyen ekonomi güvenliği için devlete düşen sorumlulukta küresel kamusal kuruluşlar etkin rol almaktadır.

Küresel kamusal mal ve hizmetlerin sınır ötesi dışsallık oluşturması nedeniyle ancak uluslararası iş birliği neticesinde başarı elde edilebilmekte ve küresel kamusal kuruluşların desteği önem teşkil etmektedir (Turan, 2010 184). Ekonomi güvenliği adına küresel kamusal kuruluşların etkilerinin anlaşılmasında, uluslararası örgütler ve kredi derecelendirme kuruluşları uluslararası iş birliğinin somut adımlarını oluşturmaktadırlar.

2.2.4.1. Uluslararası Örgütlerin Ekonomi Güvenliğine Etkileri

Uluslararası örgütler devletlerin arasındaki işbirliğinin göstergesidir. Bu örgütler devletlerin ortak çıkarları doğrultusunda, bağımsız organlarını kullanarak belirlenen çıkarları korumakta, sürekliliğini sağlamakta ve uluslararası işbirliğini hedeflemektedirler (Çam, 2000:279). Güvenli bir ekonomik sistemin oluşturulması ülkelerin ortak hedefleri olarak sayılabileceğinden ekonomi güvenliği için uluslararası örgütlere başvurulmaktadır.

Uluslararası örgütler devletlerin ulusal düzeyde izledikleri güvenlik politikalarını bölgesel ya da uluslararası bir aktör grubunun parçası olarak daha etkili hale getirmektedirler (Erenel ve Caymaz, 2014:121). Ekonomik ilişkilerin gelişmesi için yapılan ülkeler arası işbirliği anlaşmaları (Gümrük Birliği), kullanılan paranın değeri nedeniyle gelir kaybını önlemek amacıyla ortak para birimine geçiş (Euro) uluslararası örgüt olan AB'nin ekonomik anlamda güvenli bir ortamın tesisi için yaptığı çalışmalara örnek olarak verilmektedir. Aşağıda çeşitli uluslararası örgütler açıklanmaktadır. Bu örgütlerin sayısını arttırmak mümkün olmakla birlikte ekonomi güvenliğine olan etkiyi göstermesi bakımından örnek teşkil edecek çeşitli örgütler seçilmiştir.

- Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO): UNESCO'nun koruma altına aldığı kültürel değerler neticesinde ülkelerin prestijleri artmakta ve turizm gelirleri elde etmektedirler. Bu gelirler neticesinde milli gelir seviyeleri artarak ekonomi güvenliğine olumlu etkileri olmaktadır.
- D-8: Bangladeş, Endonezya, İran, Pakistan, Malezya, Mısır, Nijerya ve Türkiye ülkelerinin katılımıyla ortaya çıkan ve gelişmekte olarak kabul edilen sekiz ülkenin ekonomik ve ticari işbirliğinin geliştirilmesine yönelik bir oluşumdur.
- Dünya Bankası Grubu: Dünya Bankası 1947 yılından itibaren 12.000'in üzerindeki geliştirme projesini hibeler, faizli ve faizsiz krediler vererek gerçekleştirmiştir (<http://www.worldbank.org/en/what-we-do>, Erişim: 27.06.2018). Sağlanan ekonomik destekler ülkelerin kendi ekonomi güvenliklerini sağlamalarında yardımcı olmaktadır.
- Dünya Ticaret Örgütü (WTO): Uluslararası ticaret faaliyetlerinin mümkün olduğunca sorunsuz, güvenilir ve serbestçe devamını sağlamak amacıyla küresel alanda ticaret kuralları belirleyen tek kuruluştur.

(https://www.wto.org/english/thewto_e/thewto_e.htm, Erişim: 27.06.2018).

Ekonomi güvenliği sağlanmasında küresel iş birliği için önemli bir kuruluş olarak karşımıza çıkmaktadır.

- Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma rgt: OECD'nin dünyadaki çoğu ülke hakkında devamlı olarak sağladığı ekonomik veriler ile yatırımcılar ülkeler hakkında fikir sahibi olmaktadır.
- G-8: ABD, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya, Japonya, Kanada ve Rusya katılımıyla gelişmiş olarak kabul edilen sekiz ülkenin her yıl yaptığı toplantılar dünya piyasaları için önemlidir.
- G-20: G-8 ülkelerine ek olarak Arjantin, Avustralya, Brezilya, in Halk Cumhuriyeti, Endonezya, Güney Afrika, Güney Kore, Hindistan, Meksika, Suudi Arabistan, Türkiye ve Avrupa Birliği Komisyonu'ndan oluşmaktadır. Kirli para ile mücadele ve mali politikalarda saydamlık konularında kabul edilen standartların bütünlüğünü sağlamak amaçlarındandır. (Apak ve Yılmaz 2010:14). Söz konusu amaçlar ile küresel çapta ekonomi güvenliği için işbirliğinin uygulama alanı ortaya çıkmaktadır.
- Uluslararası Para Fonu (İMF): Küresel ticareti, parasal işbirliğini ve finansal istikrarı sağlamak, yüksek istihdam ve büyümeyi desteklemek, yoksulluğu azaltmak amacıyla çalışmakta olan İMF 189 ülkeyi kapsayan bir oluşumdur. (<http://www.imf.org/en/About>, Erişim: 27.06.2018). Sağlanan kredi destekleri ekonomik olarak büyüme ve kalkınmaya yardımcı olmaktadır. Ülkelerin sık başvurduğu yöntemlerden olan borçlanma verimli kullanıldığı takdirde ekonomi güvenliğini sağlamada yardımcı olacaktır.

Örnekler arttırılabilmekte ancak genel itibariyle uluslararası örgütlerin uluslararası işbirliği çerçevesinde ülkelere ekonomik anlamda faydaları olmaktadır. Ülkelerin ulusal güvenliklerini sağlamada ve güvenli bir ekonomik yapı tahsis etmede söz konusu ekonomik faydalar önem teşkil etmektedir.

2.2.4.2. Kredi Derecelendirme Kuruluşlarının Ekonomi Güvenliğine Olan Etkileri

Günümüzden geleceğe doğru iktisat politikalarının, politika belirleyicilerinin açıkladığı programlarla ne kadar paralel olacağını kredibilite göstermektedir. (Blackburn and Christensen, 1989:2-3). Bu kredibilite ülkelerin güvenlik notu olarak düşünülmektedir. Yabancı yatırımcıya karar vermesi için yol gösterici olan bu kredibilite ekonomik ortamın güvenliğiyle paralel düzeyde değişmektedir.

Döviz ve ülke risk primleri belirlemedeki en önemli faktör kredi derecelendirme kuruluşlarının değerlendirmeleridir. Bu değerlendirmeler tüm dünyada ekonomik, siyasi ve politik olaylar dikkate alınarak yapılmaktadır (Göker, 2009:14). Ancak günümüz dünyasında kredi derecelendirme kuruluşları politik nedenlerle subjektif kararlarda verebilmektedir. Ancak genel olarak objektif şekilde karar verildiği varsayımı altında ülkelerin yatırım potansiyelini kredi derecelendirme kuruluşlarından alınan notlarla görmek mümkündür.

Devlet müdahalesindeki artış, hem içeriden hem de dışarıdan olumsuz eleştirilere neden olmaktadır. Ülkedeki içsel/dışsal gözlemcilerin bu müdahaleyi belli bir devlete karşı tehdit oluşturacak düzeyde fazla olarak yorumlamasına "Hareketlerin güvenikleştirilmesi" denilmektedir (Mesjasz, 2008:137). Kredi derecelendirme kuruluşları bu tarz müdahaleleri özgürlüklere müdahale olarak özümserse, kredi notunu düşürmektedir. Bunun sebebi ülkede yatırım yapacak olan yatırımcılara "Bu ülkede fazla müdahale var" mesajı vermektedir. Güvenli bir ekonomide devletin müdahalesinin sınırının belirlenmesi burada önem kazanmaktadır. Çünkü bu müdahale sınırı yerli ve yabancı yatırımcının karar vermesinde de etkili olmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VERGİ POLİTİKALARININ EKONOMİ GÜVENLİĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. DÜNYA'DA EKONOMİ GÜVENLİĞİNİ ETKİLEYEN UNSURLAR

Vergi politikalarına maliye politikalarının alt bir dalı olarak mali ve mali olmayan amaçla başvurulmaktadır. Bu amaçlar içerisinde ulusal güvenliğin iktisadi boyutu olan ekonomi güvenliği karşımıza çıkmaktadır. Vergi politikalarına ekonomi güvenliği için çeşitli şekillerde başvurulmaktadır. Ülkelerin iktisadi yapısındaki farklılık, politikalarına da yansımaktadır. Dünyadaki ülkelerin subjektif özelliklerinden kaynaklı farklı güvenlik tedbirleri almaları gerekmektedir. Ekonomi güvenliği içinde bu tedbirler önem arz etmektedir.

- Ülkedeki ekonomik düzeni etkileyen tüm sektörlerdeki güvenlik
- Askeri ve savunma ekonomisindeki eksiklikler
- Dünya ticaretindeki istikrarsızlık
- Ham madde arzında bağımlılıktan kaynaklı riskler
- Piyasa işleyişindeki aksaklıklar ekonomi güvenliğini tehdit etmektedir (Mesjasz, 2008:134).

Özellikle dünya gündemindeki iktisadi gelişmeler, küresel krizler, bunalımlar ve ekonomik konjonktürün hassas yapısından dolayı ülkeler ulusal güvenliği sağlamak için sürekli politika geliştirmektedirler. Ekonomi güvenliği ulusal güvenliğin kapsamında olduğundan dünyada ekonomi güvenliğini etkileyen unsurların önemi politika üretmekte yardımcı olmasından kaynaklanmaktadır.

Gerekli tedbirleri alabilmek için dünyanın ekonomi güvenliğini etkileyen unsurların iyi irdelenmesi gerekmektedir. Dünyadaki ve Türkiye'deki ekonomi güvenliği için çeşitli tedbirler uygulanmaktadır. Vergi politikaları bu tedbirler arasında kullanılacak araçlardandır. Vergi politikalarını ekonomik güvenliğini sağlamada yardımcı olarak kullanabilmek için öncelikle ekonomik güvenliği etkileyen unsurları iyi analiz etmek gerekmektedir. Ülkelerdeki farklı vergi sistemlerinden dolayı, özellikle

ekonomi güvenliğini sağlamış gelişmiş ülkelerdeki ekonomik yapı geliştirmekte olan Türkiye için belirlenebilecek vergi politikaları hakkında daha işlevsel önerilerde bulunma konusunda yardımcı olmaktadır.

3.1.1. Küreselleşmenin Getirdiği Yeniliklerin Ekonomi Güvenliğine Etkileri

Küreselleşme 21.yy için ayrı bir önem oluşturmaktadır. Ülkeler arasındaki ekonomik ve ticari ilişkiler sürekli geliştirmekte olduğundan, toplumsal hayatın bir parçası haline gelmektedir. Küreselleşmenin getirdiği bu yenilik sürecinden ekonomi güvenliği de etkilenmekte ve küresel çaptaki ekonomik ilişki hacminin güvenliğinin sağlanması gerekmektedir. Ekonomik küreselleşmenin yapısal şartlarını dikkate almayan bir ekonomik güvenlik kavramı modern yaşamın gerçeklerinden uzaklaşabilir (Nesadurai, 2005:4).

Malların ve faktör hareketlerindeki engelleri kaldıran küreselleşme sürecinin teknolojik gelişmelere olan katkısıyla, ülkelerdeki toplam vergi gelirlerinde artışlar yaşanmaktadır (Akkaya, 2005:21). Ülkeler arası ticari ilişkilerdeki artış daha fazla vergilendirilecek mal ve hizmet anlamına gelmekte ve ülkeler için vergi geliri çok önemli olduğundan bu konuda katkı sağlayacak hiçbir gelişme göz ardı edilememektedir.

Geliştirmekte olan ülkelerde yaşamakta olan çoğu insandaki soyutlanma duygusunu azaltan küreselleşme, çoğu insanın bir yüzyıl öncesine kadar dünyanın herhangi bir ülkesindeki en güçlü ve zengin insanların dahi ulaşamayacağı düzeyde bilgi erişimi sağlamaktadır (Stiglitz, 2002:26). Aynı zamanda küreselleşmenin getirdiği yenilik ile çok uluslu şirketler faaliyet alanlarını genişletmektedir. Bu yenilik ile mal ve faktör hareketlerindeki engellerin kaldırılmış olması farklı ülkelerdeki üreticilere, ülkelerin iç pazarına girme imkânı tanımaktadır. Bu rekabet ortamı yerli firmalar açısından olumsuzluk teşkil etmektedir. İleri teknoloji ve düşük maliyetle çalışan yabancı yatırımcıların firmaları düşük fiyatla üretim yapmaktadır. Yerli üreticiler ise bu durumdan zarar görmektedir. Böylelikle ekonomi güvenliği yatırım yapılan bu ülke açısından tehlikeye girmektedir. Çözüm olarak ülkeler yerli üreticilerine destekte bulunmalıdır ve o dönemin teknolojisinin gerisinde kalınmaması için çaba gösterilmesi gerekmektedir.

Türkiye ekonomisini önemli ölçüde etkileyen uluslararası piyasalardaki rekabet, AB uyum süreci içerisinde kabul edilen gümrük birliği uygulamaları ve kalkınma aşamalarına uyulmadığı takdirde ortaya çıkacak tasarruf eksiklikleri bir takım sonuçlar doğuracaktır. Bu sonuçlar iç âlemde işsizlik ve kayıt dışı ekonomi olarak dış âlemde ise cari açık kaynaklı kriz tehdidi olarak kendini gösterecektir (Akalın, 2014:371).

Küreselleşmeden kaynaklı hasarların tamiri için yerli üreticinin korunması, ekonomik bağımsızlığın sağlanması ve vergi rekabeti nedeni ile vergi gelirlerinin erimesinin engellenmesi konularında mahalli ve küresel stratejiler ülkeye sağladığı sınırlı ticari kazançlardan daha fazla sosyal maliyet oluşturduğunda küreselleşmeye verilecek daha büyük bir reaksiyon riski karşımıza çıkmaktadır (Rodrik, 2011:77). Küresel ekonomiye giriş ile birlikte ortaya çıkan piyasalarda dengesizlik, güvensizlik ve eşitsizlik, temel değerleri bile tehdit eder hale gelmektedir (Stiglitz, 2006:292). Küreselleşme finans ve ekonomi alanlarındaki yeni gelişmelerle sosyal hayatın her noktasını etkilediğinden ekonomi güvenliği için ayrı bir önem teşkil etmektedir (Mesjasz, 2008:149).

3.1.2. Yabancı Sermaye Yatırımlarının Ekonomi Güvenliğine Etkileri

Firmaların yabancı ülkelerde, üretimin sınır ötesine taşınması amacıyla üretim tesisi kurarak veya mevcut bir üretim tesisini satın alarak yaptığı yatırım doğrudan sermaye yatırımı olarak ifade edilmektedir (Aydın, 2008:48). Finansal piyasalardaki yeni gelişmelerden kaynaklı serbestleşme, ülkelerin birbirlerine olan sermaye hareketlerini arttırmış, bu artış finansal sektörlerdeki kurumları birbirlerine daha da bağlamıştır. Ancak bu serbestleşme tasarruf ve yatırımlarda etkin bölüşüm için yararlı olarak kabul edilen uluslararası sermaye akımlarını, ulusal ekonomik politikalara zararlı ve finansal sistemlerde istikrarsızlık oluşturabilecek bir ortama doğru götürmektedir (Göker, 2009:17).

Yabancı sermaye yatırımlarının ekonomi güvenliği açısından incelenmesini önemli hale getiren husus, özellikle 1980'lerden itibaren artan özelleştirmelerin neden olduğu çok sayıdaki stratejik sektörde alt yapı hizmetlerinin yabancı sermayeye açılmış olmasıdır (Aykın, 2012:53). Ekonomide büyüme sağlanması için yatırımların ve doğrudan yabancı sermaye girişlerinin artırılması gerekmektedir.

Cengiz Aydın'ın bu konudaki görüşü şu şekildedir:

Girişimciliğin, ticaret ve yatırımların önündeki engellerin kaldırılması, devlet kontrolünün ağırlığının azaltılması, piyasalarda rekabetçi bir yapı ve işleyişin sağlanması, yargı sisteminin etkinleştirilmesi, mevzuat uygulamalarının yeknesak ve öngörülebilir olması, mal, işgücü ve finans piyasalarında idari engellerin azaltılması yönündeki girişimler ağırlık kazanmakta (Aydın, 2008:49).

Yatırımcıların doğrudan sermaye girişlerini ülkeye sokmaları için ülkeye güven duymaları gerekmektedir. İşte bu güven ortamı için ülkede alınacak ekonomik tedbirler ise ekonomi güvenliği açısından önem arz etmektedir.

3.1.3. Ekonomik Krizlerin Ekonomi Güvenliğine Etkileri

Önceden tahmin edilemeyen gelişmelerin, birey, firma ve devleti mikro-makro düzeyde ciddi şekilde etkilemesi kriz olarak tanımlanmaktadır. Ekonomik kriz ise; mal ve hizmet, para, sermaye ve iş gücü piyasalarının karar alıcılarının, ekonomik verilerdeki devamlı kötüleşmeden kaynaklı güvenlerinin azalması ve fazla ihtiyatlı davranmalarına neden olduğu durumdur. Ekonomik krizin neden olduğu sonuçlar arasında siyasi ve ekonomik nedenlerden ötürü piyasalardaki dengenin bozulması, ekonomik düzenin sekteye uğraması, ülke ekonomisinde duraksama ve ekonomik etkinliğin sona ermesi sayılabilir (Kağıtçıoğlu, 2016:45). Ekonomik krizler reel ve finansal sektörleri etkilemektedir. Piyasadaki üretim ve istihdam dalgalanmaları reel sektör krizleri, piyasaların düzgün çalışmasını aksatan çöküşler ise finansal sektör krizleridir. Ekonomik krizler parçadan bütüne doğru tüm ekonomiye dağılmaktadır. Krizler sanayi ile birlikte ticari ve mali kesimi kapsayarak genişlediğinde, uluslararası ekonomik krize neden olmaktadır (Duman, 2011:3-4).

Tarih içerisinde ülkelerin yaşadığı çeşitli krizler bireyleri, firmaları ve devleti olumsuz yönde etkilediği gibi küreselleşmenin de etkisiyle birbirine ticaret ağıyla bağlı ülkelerin topyekûn krize girdiği anlarda olmaktadır. Örneğin ABD, Japonya ve İskandinav ülkeleri gibi gelişmiş ülkelerde bankacılık krizleri yaşanmasının yanında gelişmekte olan ülkelerde de aynı krizler yaşandığı görülmektedir (Mishkin, 1996:1). Ancak bu uluslararası ekonomik krizler ilk olarak 1929 Buhranı ile ortaya çıkmakla birlikte yakın tarihimizde 2008 ekonomik krizi olarak da karşımıza çıkmıştır.

Ekonomi güvenliği bağlamında bakıldığında, ülke içi ekonomik krizlerden ziyade beklenilmeyen bir uluslararası ekonomik krizden çok daha fazla etkilenen ülkelerde, müdahale şansı daha az olmaktadır. Öyle ise “Bizim dışımızdaki küresel çapta çıkabilecek krizlere karşı ekonomi güvenliği nasıl sağlanacak?” sorusu önem kazanmaktadır. Bu soruya verilebilecek yanıt, öncelikle krizlere karşı direnebilecek güçlü bir ekonomi dizaynına gerek olduğudur. Özellikle ulusal ve küresel çapta yaşanan krizlerden ders çıkarılması gerekmektedir. Ancak ekonomik krizlerin hızlı yayılımı ve derinliği gibi çeşitli özelliklere sahip olması, mevcut krizin kontrolü için geçmişten ders çıkarma yeteneğini sınırladığı unutulmamalıdır (Stuckler vd. 2009:322). Krizden kurtulmak ve yeni krizler yaşamamak için güçlü ve güvenli bir ekonomik sistem tesis edilmelidir. Söz konusu ekonomi için istikrarlı olunması gerekmektedir. Yönetimin belirleyeceği ekonomi, maliye, para ve vergi politikaları önemli rol oynamaktadır. Ekonomik işleyişin sürdürülebilirliği, yerli ve yabancı yatırımcının güveninin tahsis edilmesi, iktisadi istikrar ve büyüme konularında uygulanacak politikalar bu açıdan önem teşkil etmektedir.

3.1.4. Vergi Politikalarının Etkinliğini Zayıflatan Unsurlar

Gelirler bütçe sistemlerinin ilk ayağını oluşturmaktadır. İkinci ayağı ise giderlerdir. Yapılan giderlerin finansmanı bu gelirlerle sağlanmaktadır. Vergi gelirleri ise devletin en önemli gelir kaynağıdır. Bu yüzden vergi gelirlerinin güvenliğinin sağlanması kilit rol oynamaktadır. Vergi gelirlerinin güvenliğinin sağlanmasını ülke içi ve dışı faktörler etkileyebilmekte ve etkinliğini zayıflatabilmektedir. Bu faktörler dört başlıkta incelenmektedir.

3.1.4.1. Kayıt Dışı Ekonomi

Dar anlamda kayıtdışı ekonomi; yasal faaliyetlerde dâhil olmak üzere, yapılan mal ve hizmet üretimi ve bu üretimden doğan gelirin kayıt altına alınmaması olarak tanımlanmaktadır. Tanımdan anlaşılacağı üzere kayıtdışı ekonomide faaliyetler yasal olabilir, önemli olan yasal faaliyet sonucu elde edilen gelirin kayıt altına alınıp alınmadığıdır. Kayıt altına alınmayan gelir gerçekte elde

edilip edilmediğini ispat mümkün olmadığından vergilendirilecek gelirin konusunun dışında kalmaktadır. Bu sebeple vergilendirilememiş gelir kayıtdışı ekonomiyi ortaya çıkarmaktadır.

Vergi ve sosyal güvenlik katkıları, yasal düzenlemelerin oluşturduğu genişlik, kamusal mal ve hizmetler ile kayıtlı ekonominin neden olduğu maliyetler, kurumların niteliği, vergi ahlâkı ve denetimlerdeki etkinlik kayıtdışı ekonomiyi ortaya çıkaran nedenleri oluşturmaktadır. Kayıtdışı ekonominin varlığı sonucunda ortaya çıkan zararlar enflasyon, işsizlik ve milli gelir gibi makroekonomik büyüklükleri etkilemekte, iktisat politikalarının sürdürülebilirliğini zedelemektedir.

Kayıtdışı ekonomi vergi gelirin güvenliğini tehdit ettiğinden, azaltılması gerekmektedir. Kayıtdışı ekonomiyle mücadelede geçici çözümler değil uzun vadeli, istikrarlı ve kalıcı çözümler üretilmesi gerekmektedir. Kamu hizmetlerinin etkin şekilde halkın refahını arttırmak için yapıldığı benimsetildiğinde mükellefler ödedikleri verginin verimli kullanıldığını düşünmekte ve vergi kaçırma ihtiyacı hissetmemektedir. Vergi bilinci kapsamında verilecek eğitim ve teşviklerle kayıtlı ekonomi oranı artmaktadır. Başta devlet olmak üzere, işverenler ve işçilere dahası tüm topluma kayıt dışı ekonomiyle mücadelede büyük görev düşmektedir.

Kayıtdışı ekonomi, ekonomi güvenliği için bu kadar önemli olduğundan ülkelerin kayıt dışı oranları bize ekonomi güvenliği hakkında bilgi edinmede faydalı olmaktadır. Kayıtdışı oranları düşük olan ülkelerin bu oranlara nasıl sahip olduğu, kayıtdışı ile mücadelede nasıl başarılı oldukları ve vergi sistemlerinin yapısı hem dünyadaki ekonomik güvenliği anlamada hem de Türkiye gibi diğer gelişmekte olan ülkelerde belirlenecek vergi politikaları açısından yardımcı olacak verilerdendir. Özellikle vergi adaleti, vergi yükü ve çeşitli vergilerin gelirlerinin, toplam vergi gelirleri içindeki payları incelendiğinde kayıtdışı ekonomi ile arasındaki paralellik vergi politikası tasarımının ekonomi güvenliği sağlamadaki önemini ortaya koymaktadır. Dünyadaki ekonomi güvenliği seviyesini ölçmede 16,3 trilyon dolarlık Gayri Safi Yurtiçi Hasılası ile dünya ekonomisinde yaklaşık yüzde 22'lik bir güce sahip olan AB üyesi ülkelerin ekonomik verileri dikkate alındığında, gelişmiş ülkeleri bünyesinde bulunduran AB üyesi ülkelerdeki kayıt

dışı ekonomi oranları dünyadaki ekonomik güvenliği, Türkiye ile kıyaslama yaparak ise Türkiye'nin ekonomik güvenliği hakkında bilgi edinilmektedir.

Tablo 8: AB Ülkeleri ve Türkiye'de Kayıtdışı Ekonomi, 2010-2015 (%)

YIL/ÜLKE	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Almanya	13.9	13.2	12.9	12.4	12.2	12.2
Avusturya	8.2	7.9	7.6	7.5	7.8	8.2
Belçika	17.4	17.1	16.8	16.4	16.1	16.2
Bulgaristan	32.6	32.3	31.9	31.2	31.0	30.6
Çek Cumhuriyeti	16.7	16.4	16.0	15.5	15.3	15.1
Danimarka	14.0	13.8	13.4	13.0	12.8	12.0
Estonya	29.3	28.6	28.2	27.6	27.1	26.2
Finlandiya	14.0	13.7	13.3	13.0	12.9	12.4
Fransa	11.3	11.0	10.8	9.9	10.8	12.3
Güney Kıbrıs	26.2	26.0	25.6	25.2	25.7	24.8
Hırvatistan	29.8	29.5	29.0	28.4	28.0	27.7
Hollanda	10.0	9.8	9.5	9.1	9.2	9.0
İngiltere	10.7	10.5	10.1	9.7	9.6	9.4
İtalya	21.8	21.2	21.6	21.1	20.8	20.6
İrlanda	13.0	12.8	12.7	12.2	11.8	11.3
İspanya	19.4	19.2	19.2	18.6	18.5	18.2
İsveç	15.0	14.7	14.3	13.9	13.6	13.2
Letonya	27.3	26.5	26.1	25.5	24.7	23.6
Litvanya	29.7	29.0	28.5	28.0	27.1	25.8
Lüksemburg	8.4	8.2	8.2	8.0	8.1	8.3
Macaristan	23.3	22.8	22.5	22.1	21.6	21.9
Malta	26.0	25.8	25.3	24.3	24.0	24.3
Polonya	25.4	25.0	24.4	23.8	23.5	23.3
Portekiz	19.2	19.4	19.4	19.0	18.7	17.6
Romanya	29.8	29.6	29.1	28.4	28.1	28.0
Slovak Cumhuriyeti	16.4	16.0	15.5	15.0	14.6	14.1
Slovenya	24.3	24.1	23.6	23.1	23.5	23.3
Türkiye (Schneider)	28.3	27.7	27.2	26.5	27.2	27.8
Yunanistan	25.4	24.3	24.0	23.6	23.3	22.4
28 AB Ülkesi Ort.	19.9	19.6	19.3	18.8	18.6	18.3

Kaynak: Schneider, 2015:6

Tablo 8’de AB üyesi ülkelerde 2010-2015 yılları arasındaki kayıtdışı ekonomi boyutunun ölçüldüğü görülmektedir. Toplamda 28 üyesi olan AB ülkelerinin ortalaması ile Türkiye’deki durum kıyaslanmaktadır. Türkiye’de altı yıllık süreçteki düşüş eğilimi kayıtdışı ekonomi ile mücadele eylem planlarının sonuçlarının olumlu olduğunu göstermektedir. Ancak AB üyesi ülkelerin ortalaması ile karşılaştırıldığında 2015 yılı için yaklaşık yüzde 9.5 fazla hesaplanmaktadır. Gelişmiş ülkelere Almanya 2015 yılı için yüzde 12.2, Fransa yüzde 12.3, Avusturya, İngiltere ve Hollanda’da ise yüzde 10’un altında ölçülmektedir. Daha düşük kayıtdışı ekonomi oranını sağlayabilen bu ülkelerde daha güvenli bir ekonomik yapının var olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla Dünyadaki ekonomik güvenliği ve vergi gelirini zayıflatan kayıtdışı ekonominin boyutu o ülkelerde uygulanan vergi politikaları açısından karşılaştırma olanağı verdiğinden Türkiye için politika önerilerinde bulunmaya yardımcı olmaktadır.

3.1.4.2. Uluslararası Vergi Rekabeti

Federal ve eyalet hükümetlerinde olduğu gibi farklı yapıdaki hükümetler arası rekabet dikey vergi rekabeti, vergileme yetkisi olan aynı yapıdaki hükümetler arası rekabet ise yatay vergi rekabetini oluşturmaktadır (Wilson, 1999:289). Uluslararası vergi rekabetinde ülkeler vergileme yetkisi olan aynı düzeyde egemenlik haklarına sahip olduklarından yatay vergi rekabetinin kapsamı içerisinde incelenmektedir.

Aynı düzeyde egemenlik hakkına sahip hükümetlerin vergileme politikalarında belirleyici unsurlardan birini de uluslararası vergi rekabeti oluşturmaktadır. Yatırımcıyı kendi ülkesinde tutabilmek adına belirlenecek vergi oranları, o ülkenin vergi politikasını oluşturmaktadır. Vergi gelirlerinin güvenliği adına maksimum gelir için vergi rekabetine bağlı vergi politikası belirlenmesi gerekmektedir.

Uluslararası vergi rekabeti vergi cennetleri ve tercihli vergi rejimleri uygulamadaki biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Vergi ve vergi harici teşvik araçları yabancı sermayeyi çekmek amacıyla kullanılmaktadır. Yatırımcılara sunulan çok az ya da hiç alınmayan vergi ortamı ve denetimsizliğe ek olarak gizlilik ilkesi gereği üçüncü ülkelere mali bilgilerin paylaşılmadığı ülkelere vergi cenneti ülkeler denilmektedir. Avantajlı vergi sisteminin ülkenin kendi vergi sisteminden ayrı tutulması şeklinde

sağlanan sıfır ya da düşük vergi oranı, idari uygulamalardaki şeffaflık ve mali bilgilerin paylaşımında gizlilik ise tercihli vergi rejimi olarak adlandırılmaktadır (Ferhatoğlu, 2006:10-12).

Uluslararası vergi rekabetinin doğurduğu olumsuzluk vergi yükünün servet vergileri, tüketim vergileri ve işçi ücretlerine kaymasıdır. Bu olumsuzluğa zararlı vergi rekabeti denilmektedir. Vergi rekabeti sonucunda vergi yükü farklı mükelleflerde kalmakta ve ülkedeki vergi sisteminde adalet kriteri de zedelenmektedir. Bu soruna karşı geliştirilecek vergi politikası ekonomi güvenliği için önem arz etmektedir. Vergi yükünün tüm mükellef gruplarına adil şekilde dağıtılacağı vergi politikaları uygulanmalı, denetimde etkinlik ile uygulanan politikaların kontrolünün sağlanması gerekmektedir.

3.1.4.3. Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Ortaya Çıkan Vergisel Kayıp

Çok uluslu şirketler tüm dünyadan elde ettikleri vergi sonrası karlarını optimum seviyeye taşımak için ülkelerin vergi politikalarından, gümrük vergilerinden, transfer fiyatlandırması düzenlemelerinden, kur riski ve kar aktarımındaki sınırlamaların açıklarından yararlanmaktadırlar. Gelir transferi olarak karşımıza çıkan bu çabalar transfer fiyatlandırması manipülasyonları ile olmaktadır. Transfer fiyatlandırması ülkelerin vergi gelirlerini özellikle de kurumlar vergisi gelirlerini aşındırmakla sonuçlanmaktadır. (Ferhatoğlu, 2006:3). Transfer fiyatlandırması yolu ile çok uluslu şirketlerin vergi gelirlerini aşındırması ekonomi güvenliğini tehdit eden bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uluslararası vergi sorunlarından olan transfer fiyatlandırmasında sorun şu ki; çok uluslu şirketler vergisi daha az ya da hiç olmayan vergi cenneti ülkelere yatırımlarını taşıma riski barındırdığından yukarıda ifade edilen vergi gelirlerindeki aşınmaya karşı ülkeler daha hassas olmak zorundadırlar. Ülkeler uygulayacağı vergi politikasına karar verirken bu sorunları da hesaba katarak ekonomik güvenliğini sağlamayı hedeflemektedir.

Küresel çapta muhasebe ve ticaret sistemlerini kullanan çok uluslu şirketlerin, teknolojik vergi kaçakçılığı olan transfer fiyatlandırmasına müsaade etmekte olduğu

görülmektedir. Buna bağlı olarak transfer fiyatlandırmasının ülke ekonomisine yönelik etkileri şu başlıklar altında incelenebilir:

- Kota uygulamalarındaki sınırı aşmak
- Kar transferi sınırlamalarını aşmak
- Rekabet gücünü korumak ve arttırmak
- Çalışanların düşük ücretle çalışmaya mecbur kalması (Aykın, 2012:73-75).

Söz konusu etkilere karşı önlem ekonomi güvenliğinin konusu içerisine girmektedir. Çünkü daha önce yapılan ekonomi güvenliği tanımlamalarında “iç ve dış tüm müdahalelere karşı ekonomik istikrarı, refahı ve finans sistemini korumak, üretim, tüketim ve dağıtım sürecinin sorunsuz şekilde devamını sağlamak” olarak ifade edilmiştir. Vergi gelirlerini aşındırmak ve düşük ücret politikası rekabet gücünün verdiği üstünlükten faydalanan transfer fiyatlandırması yapan çok uluslu şirketlere karşı devlet uygun politikayı geliştirmek zorundadır.

Transfer fiyatlandırmasının vergi alanındaki etkisine bakıldığında; ekonomi, uluslararası ilişkiler, işletme ve siyaset konularıyla birlikte en çok vergileme konusu ile ilişkisi ön plana çıkmaktadır. Bu ilişki etkinliğini giderek arttıran çok uluslu şirketlerin vergi gelirlerini olumsuz etkileyen transfer fiyatlandırması uygulamalarında karşımıza çıkmaktadır (Akkaya, 2011:63). Olumsuz etkiyi giderecek vergi politikasını geliştirmek devletin görevidir. Bu olumsuz etkiyi düzeltmek ekonomi güvenliği açısından vergi politikalarının önemini göstermektedir.

3.1.4.4. E-Ticaretin Vergilendirilmesindeki Zorluklar

Elektronik ticaret kapsamındaki işlemlerden elde edilen gelirlere alınacak gelir ve kurumlar vergisi ve bu işlemler sırasında alınacak dolaylı vergilerden elde edilecek hasılat, elektronik ticaret hacmindeki artışla doğru orantılıdır (Akkaya, 2005:22). Küreselleşmenin etkisiyle ülkeler arası ticaretin büyük önem kazandığı günümüzde teknolojik gelişmelere bağlı olarak çevrimiçi alışverişte yaygınlaşmıştır.

E-ticaret denilen bu ticaret türünde sağlıklı vergilendirme, malların dağıtımını ve satış öncesi-sonrası karşılaşılabilecek olumsuzluklara karşı müşterilerin mağduriyetlerinin

önlenmesi ekonomi güvenliğiyle bağlantılıdır. Söz konusu malın satın alındığı ülkede mi yoksa satışın yapıldığı ülkede mi vergilendirileceği belirsizliği çifte vergilendirmeye yol açarak bireysel ekonomik güvenliği olarak karşımıza çıkabildiği gibi e-ticareti kapsayan bir vergi sistemine uygun vergi politikalarının belirlenmesi ise devletin ekonomik güvenliğini etkilemektedir.

E-ticaret üzerinden yapılan satış işlemlerinin vergi dışı kalması internet ve elektronik ticaretin teşvik ettiği ve verimlilik artışlarının ekonomiyi genişletip tüm devletlerin vergi gelirlerini arttıracığı iddiaları olsa da yaygın görüş E-ticaret işlemlerinin vergilendirilmesi yönündedir (Bruce ve Fox 2000:1373).

Özellikle dijital mal ve hizmetlerin satışıyla birlikte teslimi de çevrimiçi olduğundan vergilendirme süreci zorlaşmakta, vergi dışı kalan gelirler devletin kamu gelirlerini zedelemektedir. Optimum vergileme için maksimum kamu gelirin ihtiyacı duyan devlet için vergilendirilemeyen gelir büyük sorun oluşturmaktadır ve ekonomi güvenliğine zarar vermektedir.

Vergi sorunlarının uluslararası boyuta taşınmasında etkili e-ticaret, uluslararası işbirliği yaparak çözüm üretebilmeyi gerekli kılmaktadır. OECD başta olmak üzere çoğu uluslararası kuruluş bu konuda çeşitli yaklaşımlarda bulunmaktadır. Özellikle OECD ilkeleri olarak literatüre geçen vergileme ilkeleri olan tarafsızlık, verimlilik, kesinlik ve basitlik, etkinlik ve doğruluk, esneklik ilkelerinin uygulanması gerektiği sonucuna varılmaktadır (Coşkun, 2005:157). Bu ilkelere ek olarak ticaretin yapıldığı ülkeler arası yapılan antlaşmalarla çifte vergilendirmenin önüne geçilmesi gerekmektedir. Yapılan bu çalışmalarla ekonomi güvenliği sağlanacaktır.

3.1.5. Ekonomik İstihbaratın Güvenli Bir Ekonomi Tesis Etmedeki Önemi

Öncelikle istihbaratın tanımında; ülkelerin başka ülkelere meşru, kanuni ve aleni olarak bilgi toplamasına istihbarat denilmektedir (Yılmaz, 2005:59). Ekonomik istihbarat ise devletin ekonomik çıkarlarını uluslararası alanda savunmak için tasarlanan faaliyetlerin tümüne denilmektedir (Arenas, 2013:16). Devlet kaynaklarını en iyi şekilde kullandığı noktada istihbarat edinilmiş olmaktadır. Ülkeler ekonomik anlamda kaynaklarını iyi şekilde kullandığında ise ekonomik istihbarat sağlanmaktadır.

Ülkelerdeki gelişmişlik düzeyini, günümüzde ekonomik faaliyetlerdeki artış göstermekte ve güçlü bir ekonomi için gereken ekonomik faaliyetleri gerçekleştirmek için de bilgiyi kullanabilecek teknoloji gerekmektedir (Güldiken, 2006:171). Bu teknoloji ancak ekonomik istihbaratla elde edilebilmektedir. Ekonomi güvenliği adına yapılacak her türlü bilgi teknolojileri çalışmaları ekonomik istihbaratın önemini göstermektedir.

Çeşitli ülkelerde ekonomik istihbarat adına yapılan farklı faaliyetler görülmektedir. Örneğin; ABD’de ekonomik istihbarat departmanında çalışan profesör sayısının bütün departmanlarda çalışan profesörlerden fazla olduğu bilinmektedir (<https://www.yenisafak.com/yazarlar/leventyilmaz/piyasalar-ve-ekonomi-guvenligi-2045517>, Erişim: 05.05.2018).

Artık günümüzde savaşlar silahların yanında ekonomik güçle yapıldığından askeri rekabet yerini ekonomik rekabete bırakmış durumdadır. Bu gücün göstergesi ekonomi güvenliğinin başarısı ile doğru orantılıdır. ABD’de çıkarılan güvenlik yasası uygulamada olan yasalara örnek olarak verilmektedir. 1996 Şubat ayında çıkarılan “ABD Ekonomik Güvenlik Yasası’nda” belirtilen ekonomik casusluğa karşı koruma, ülkenin ekonomik güvenliğini sağlamak için gereken korumayla bağdaştırılmaktadır (Mesjasz, 2008:142). Buradan çıkarılacak sonuç ekonomik casusluğa karşı tedbir ekonomik istihbaratı gerektirir. Bu istihbarata sahip olunması dış müdahalelere karşı ulusal ekonomik güvenliği sağlamada kilit rol oynamaktadır.

3.2. TÜRKİYE’DE EKONOMİ GÜVENLİĞİNİ ETKİLEYEN UNSURLAR

Ülkeler arası farklılıktan kaynaklı Türkiye’de ekonomi güvenliğini etkileyen unsurlarda farklılıklar olmaktadır. Buna bağlı olarak getirilecek çözüm önerileri de değişiklik arz etmektedir. Türkiye’deki ekonomi güvenliğinin tespitindeki kıstaslar özellikle terör ve anti-demokratik girişimlerin oluşturduğu siyasi istikrarsızlıklar ve mali yapının etkileri ile daha iyi anlaşılacağından aşağıdaki başlıklarda ayrı ayrı işlenmektedir. Türkiye’de uygulanan vergi politikalarının ekonomi güvenliğine olan etkilerinin anlaşılmasında ekonomik güvenliği etkileyen unsurlar önem arz etmektedir.

Tablo 9 tüketici güven endeksi ve alt endeksleri tüketici ve üreticilerin genel ekonomik durumuna ilişkin değerlendirme, beklenti ve eğilimlerini özetleyen bir bileşik endeksi göstermektedir. Tüketici güven endeksi 0-200 arasında değer alabilmekte ve 100'den büyük olduğu durumlar için iyimser, küçük olduğu durumlar için ise kötümser sonucu çıkarılmaktadır. Tablo 9 incelendiğinde 2010-2017 yılları arasında 2013 yılı genel ekonomik durum beklentisi oranı dışındaki bütün değerlerin yüzün altında ve 2008 küresel ekonomik krizinin etkisi ile 2009 yılında yaşanan kırılma sonrası 2010 yılından itibaren yükselme trendi olduğu görülmektedir. Ancak 2013 yılında Türkiye'deki iç karışıklıkların ekonomik etkisi ile tekrar düşüş eğilimine geçmiştir. Bu kapsamda ekonomik konjonktür, sınır dışı askeri operasyonlar, döviz dalgalanmaları ve enflasyon ve işsizlik oranlarına bağlı olarak güvenli bir ekonomik ortam sağlamak adına tüketici güven endeksinin arttırılmasına yönelik politikalara ihtiyaç olduğu ve iyimser bir yorum yapabilmek için değerlerin 100'ün üzerine çıkarılması gerektiği sonucuna varılmaktadır.

Tablo 9: Tüketici Güven Endeksi ve Alt Endeksleri, 2010-2017

Yıllar	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Tüketici Güven Endeksi	91,0	92,0	73,6	75,0	67,7	73,6	63,4	65,1
Hanenin Maddi Durum Beklentisi	89,23	90,2	86,7	92,4	88,8	93,19	85,40	83,8
Genel Ekonomik Durum Beklentisi	91,78	90,9	94,3	101,9	91,8	99,91	86,02	87,5
İşsiz Sayısı Beklentisi	89,19	91,4	92,1	81,8	67,3	78,41	65,45	68,3
Tasarruf Etme İhtimali	v.y	v.y	21,3	23,8	23,0	22,79	16,88	17,5

Kaynak: (<http://www.tuik.gov.tr>, Erişim: 19.04.2018), **Not:** Sorgulamalar gelecek 12 aylık dönem için yapılmıştır. v.y.: veri yok.

Vergi politikaları da kullanılabilir önemli politikalardan olduğundan çalışmanın asıl amacı olan Türkiye'nin ekonomi güvenliğini etkileyen unsurlara uygun politika önerilerinde bulunulması önem teşkil etmektedir.

3.2.1. Türkiye'de Siyasi İstikrarsızlıkların Ekonomi Güvenliği Üzerindeki Etkisi

Siyasi olarak istikrarsızlığın ekonomik büyüme ve kalkınma üzerinde negatif etki oluşturduğu bilinmektedir (Arslan, 2011:75). Bu etkinin nedenleri arasında belirsizlik ortamında, duyulan güvenin giderek azalması ve kamu harcamalarındaki tutarsızlık dikkat çekmektedir. Yerli ve yabancı yatırımcı siyasi istikrarın olmadığı bir ülkede kar edemeyeceğini düşünmektedir. Yatırımların azalması milli geliri azaltmakta ve ekonomi olumsuz olarak etkilenmektedir. Bu hususta ekonomik istikrar için siyasi istikrarın da gerekliliği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Türkiye için geçmişinde çok kez yaşanmış olan siyasi istikrarsızlığın ekonomik açıdan ne kadar önemli olduğu genel olarak kabul görmüş bir durumdur (Yılmaz, 2013:67). Siyasi istikrarsızlık durumlarında yabancı sermayedeki azalış, bütçe ve borç krizi, kronik enflasyona bağlı olarak ekonomik krizler yaşandığı görülmektedir. Ayrıca siyasal ve ekonomik istikrarsızlık dönemlerinde enflasyonun kronik hale gelmesi türev ürünlerinin uygulanmasını engellemekte ekonomiye zarar vermektedir (Ekinci, 2004:53).

Siyasi istikrarın iktisadi yapıya etkisi ekonomi güvenliği üzerindeki etkinin anlaşılması bakımından önem arz etmektedir. Güvenli bir ekonomik yapı için ekonomik ve siyasi irade gerekmektedir. Siyasi iradenin önündeki engeller ise terör faaliyetleri ve anti-demokratik hareketler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu engellere karşı mücadelede siyasi istikrarın varlığının önemi Türkiye'de açıkça görülmektedir. Bu bakımdan Türkiye'deki mali yapının anlaşılabilmesi için ekonomik istikrarın yan koşulu olan siyasi istikrarı etkileyen hususlar önem teşkil etmektedir.

3.2.1.1. Türkiye’deki Terör Faaliyetlerinin Ekonomik Güvenliğe Verdiği Zarar

Terör faaliyetleri sonucu her yıl çok sayıda insan yaşamını yitirmektedir. Ölen insanların aileleri ve çevrelerinde meydana gelen psikolojik etkinin yanı sıra ekonomik bir etkiden de söz etmek gerekmektedir. Üstelik bu ekonomik etki hiç de küçümsenecek kadar az değildir. Terörizmin ekonomik ve sosyal sonuçları göstermektedir ki ulusal ekonomiye ciddi zararlar vererek mali sistemin işleyişini bozmaktadır. (Alp, 2013:16). Terör faaliyetlerinden kaynaklı tüketici davranışlarındaki değişiklik, yurt içi-dışı yatırımcının ülkeye güveni, zarar gören her türlü okul, hastane, karakol vb. kamu kurumlarının zararını tazmin için gereken finansmanı, terör faaliyetlerini sona erdirmek için gereken istihbarat, silah, teknoloji, zaman, emek vb. her türlü maliyeti ekonomik olarak ülkeler katlanmak durumunda kalmaktadır.

Türkiye gerek coğrafi konumu gerekse bölgedeki istikrarsızlıklardan kaynaklı terör faaliyetlerinin yoğun yaşandığı bir konumda bulunmaktadır. Son kırk yıldır hem bölgesel hem de küresel terör örgütleri ile mücadele de ciddi ekonomik emek sarf edilmektedir. Devletin ekonomik güvenliğinin sağlanması için iç ve dış tüm müdahalelere karşı ekonomik istikrarı, refahı ve finans sistemini korumak, üretim, tüketim ve dağıtım sürecinin sorunsuz şekilde devamını sağlamak ve ekonomik bağımsızlık elde etmenin gerekli olduğunu belirtmek gerekmektedir. Terör faaliyetleri de iç ve dış müdahale aracı olarak kullanılmakta, böylece ekonomi olumsuz etkilenmektedir. Yatırımcıların ekonomik sisteme olan güveninin azalması ülkeye para akışını bozmakta, böylece finans sistemi zarar görmekte ve ekonomik bağımsızlık sağlanamamaktadır.

Terör faaliyetleri sonucu ülkede zarar gören her türlü yapı, ülke tarafından maddi olarak tazmin edilmekte ve dolayısıyla kamu harcamaları artmaktadır. Kamu harcamalarının artışı kamu geliri ihtiyacını doğurduğundan mükelleflere ek vergi yükü olarak geri dönmektedir. Hem devleti hem de devletin içinde yaşayan halkı zor duruma sokan terör faaliyetleri psikolojik, sosyal zararın yanında mali olarak da büyük zarar vermektedir. Çünkü hem dağdaki terör hem de terör kaynaklı sokaktaki iç karışıklar sadece siyasi değil ekonomik istikrarın da en büyük düşmanıdır (Yılmaz, 2015:105). Bu kötü sonuç ekonomik güvenliğe zarar verdiğinden daha güvenli bir ekonomi için

terörden arındırmak da gereken her türlü maliyete (Ekonomik ve askeri istihbarat, milli savunma sistemleri, teknolojik alt yapı, istikrarlı ve güçlü ekonomi, yerli bilimsel ve teknik gelişme) katlanılması gerekmektedir. Bu maliyetin finansmanını şimdiki nesil tazmin etse de güvenli bir ekonomide gelecek nesiller kazanacaktır.

3.2.1.2. Türkiye’de Anti-Demokratik Hareketlerin Mali Etkileri

Darbeler ülkeleri geriye götürmekte ve ekonomik, sosyal, siyasi ve psikolojik olarak zarara uğratmaktadır. Darbeler tarihine bakıldığında bu çıkarımda bulunmak gayet tabii bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye tarihi de incelendiğinde Osmanlı İmparatorluğu’nda da örnekleri görülmekle birlikte Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nde de maalesef darbeler olmuştur. Bu darbeler 27 Mayıs 1960 Darbesi, 22 Şubat Ayaklanması, 12 Mart 1971 Muhtırası, 12 Eylül 1980 Darbesi, 28 Şubat Süreci, 27 Nisan 2007 E-Muhtırası ve son olarak 15 Temmuz 2016 Darbe girişimi olarak sayılmaktadır.

Türkiye’deki bu darbelerin ekonomik etkileri büyük olmaktadır. İç etkilerin dışında siyasi istikrarsızlıktan kaynaklı yabancı yatırımcılarda durumdan etkilenmektedir. Yakın geçmişteki olayların önemine binaen 15 Temmuz 2016 tarihli girişimde 15 yıllık siyasi istikrarı askeri müdahale ile bloke etmeye çalışan terör örgütü üyeleri halkın direnişi ve seferberliği neticesinde başarısız olmuşlardır. Bu girişimin başarılı olması sonrasında Türkiye’de ki yaşanacak ekonomik sorunlarla alakalı tahminde bulunmak ayrı bir çalışma konusu olmakla birlikte, başarısız olunan darbe girişiminin dahi Türkiye’yi olumsuz olarak etkilediğini ve mali darbe tehdidine karşı alınan tedbirlerle ekonomi güvenliğinin sağlanmasına yönelik adımlar incelenmektedir.

Siyaset kurumu, yargısal kararlar ve askeri birimlerden bağımsız bir ekonomik istikrar düşünülemez (Özsağır, 2013:771). Ekonomik kriz oluşturma hedefi siyasi ve ekonomik istikrar ortamını yeniden tasarlama çabasıdır. Beraberinde gelen algı operasyonları, kredi derecelendirme kuruluşlarının not düşürmesi ve döviz kurundaki dalgalanma darbe girişiminin ekonomik maliyetini göstermektedir. (Karagöl, 2016:50). Siyasi istikrarın burada önemi tekrar ortaya çıkmakta ve sağlanan ekonomik istikrar ortamı ile kriz ortamı oluşmamaktadır. Bu sonuca dev alt yapı projelerine ek olarak finans ve enerji gibi sektörlerde de yatırımların devam ediyor olması, yerli savunma

sanayi üretimi ile sınır dışı operasyonlarını başarıyla yürütebiliyor olmasından varılmaktadır.

Darbe girişimi sonrası iç ve dış müdahalelerle ekonomideki güven ortamına zarar verilmeye çalışılsa da bu mali tehdede karşı istikrarlı ve dayanıklı bir ekonomik alt yapı neticesinde mücadeleye devam edilebilmektedir. Söz konusu mücadelenin daha başarılı olması için ise yerli ekonomiyi teşvik, özellikle enerjide dışa bağımlılığın azaltılıp ekonomideki bütün bileşenlere güvenli bir faaliyet alanı sunulması ve bunun gerçekleşmesi için gerekli vergi politikalarının belirlenmesi önem arz etmektedir.

3.2.2. Türkiye’de Mali Yapının Ekonomi Güvenliği Üzerindeki Etkisi

Türkiye gerek gelişmişlik düzeyi, gerek jeopolitik konumu, gerekse de tarihi, dini ve kültürel yapısından kaynaklı farklı tehditlerle karşı karşıya bir yapıya sahiptir. Türkiye’deki bu tehditler vergi politikaları, dış ekonomik krizler, stratejik alanlardaki özelleştirmeler, azalan su kaynakları, yabancı yazılımlar, uluslararası yatırım pozisyonu açığı, kayıt dışı ekonomi ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) ve Bankacılık sektöründeki yabancı pay olarak sayılmaktadır (Yılmaz, 2013;69). Söz konusu tehditler Türkiye’de ekonomi güvenliği konusunu hakkında enerji güvenliği, teknoloji güvenliği ve ticaretin güvenliği olarak üç noktada ele alınmaktadır. Türkiye özellikle enerji anlamında dışa bağımlı olduğundan enerji ithalatçısı bir ülke durumundadır.

Alternatif enerji kaynakları ile alakalı çeşitli çalışmalar yürütülmekle birlikte yeni teknolojilere önem gösterme zorunluluğu bulunmaktadır. 24 Kasım 2015 tarihinde Rus savaş uçağının Türkiye hava sahasını ihlal ettiği gerekçesiyle Türk jetleri tarafından düşürülmesi ile birlikte Türkiye-Rusya arasında yaşanan uçak krizi sonrasında ekonomik ilişkiler de zedelenmiştir. 2015 yılında ithalatımız içerisinde yüzde 55,3’lük oranla en fazla paya sahip ülke olan Rusya’dan 48.427,08 milyon Sm³ doğalgaz ithal edildiği görülmektedir (Enerji Piyasaları Düzenleme Kurumu, 2016;7). Ülkeler arası ekonomik bağımlılık ve alternatif seçeneklerin yüksek maliyet oluşturması sebebiyle ilişkilerin zedelenmesi ekonomi güvenliğini olumsuz yönde etkilemektedir.

Diğer tüm ekonomilerde olduğu gibi Türkiye’de de çeşitli olumlu veya olumsuz özellikler bulunmaktadır. Coğrafi konum, siyasi istikrar, artan döviz, altın rezervleri ve bankacılık sistemimiz güçlü yönler olarak sayılmaktadır. Çözölemeye çalışılan terör

sorunu, dış ticaret açığı, cari açık, dışa bağımlı sanayi, toplam tasarrufların düşüklüğü, enerji arz güvenliği, düşük AR-GE harcamaları, eğitim seviyesindeki kalitesizlik, işsizlik gibi sorunlar ise Türkiye ekonomisinin eksik yönlerini göstermektedir (Yılmaz, 2013:69).

Ekonomik istikrar siyasi istikrardan geçmekte olduğundan siyasi istikrar Türkiye'de ekonomik gelişmeler yaşanmasına yardımcı olmaktadır. Özellikle bu istikrar ile iç ve dış müdahalelere karşı direnç gösterilebilmektedir. Türkiye'de yabancıların yatırımlarının artması ise döviz ve altın rezervlerini arttırmakta ve bankacılık sistemi bu gelişmelere paralel olarak daha da gelişmektedir. İşte tüm bu olumlu gelişmeler sayesinde Türkiye ekonomisi giderek gücünü arttırmaktadır. Türkiye ekonomisindeki eksik yönler bakıldığında ise en büyük sorun yıllardır büyük külfet oluşturan terör sorunu, yerli üretimdeki eksiklikten dolayı cari açık, dışa bağımlı sanayi ve alternatif enerji kaynaklarına olan ihtiyaç olarak sayılmaktadır. Özellikle doğalgaza olan bağımlılıktan kaynaklı sürekli enerji ithal edilmektedir. Yeterli alternatif enerji kaynağı bulunmadığı sürece Türkiye için bir ekonomi güvenliği sorunu olarak enerji arz güvenliği varlığını sürdürmektedir. Türkiye'deki tasarruf oranları incelendiğinde toplam tasarrufların oranı düşük kalmakta ve tasarruf bilinci ile alakalı eğitim sistemimizde sürekli değişim ihtiyacı hissedilmektedir.

Türkiye'de ekonomi güvenliğini mali açıdan olumsuz etkileyen vergi harcamaları ve yeni çıkan piyasaların yanı sıra kamu alacağını güvence altına alan uygulamalar, otomatik bireysel emeklilik sistemi ve uluslararası anlamda matrah aşındırması ve kar aktarımının önlenmesi için oluşturulmuş eylem planı ile ekonomi güvenliği adına yapılan çalışmalar olduğu görülmektedir. Bu çalışmalar ayrı başlıklarda aşağıda incelenmesi Türkiye'deki ekonomik güvenliğini etkileyen unsurları anlamada yardımcı olmaktadır.

3.2.2.1. Vergi Harcamaları Kapsamında Ekonomi Güvenliği

Küresel normlar dikkate alındığında vergi harcaması, ekonomik ve sosyal amaçlara ulaşabilmek için vergiden vazgeçilmesi yoluyla devleti gelir kaybına uğratan, bazı mükellef ya da mükellef olması gerekenlere tanınan imtiyazlı uygulamalar ile vergisel sorumlulukları ve yükümlülüğü azaltan ya da yok eden kanunlar, düzenlemeler

ve uygulamalar olarak tanımlanmaktadır (Vergi Harcamaları Raporu, 2016:5). Bu uygulamalarda dikkat edilmesi gereken husus kapsam, konu ve söz konusu vergi harcamalarının kimlere uygulanabileceği ile alakalıdır. Vergi harcamaları vergi muafiyet ve istisnaları, indirimler, mahsuplar, düşük vergi oranı, vergi erteleme, vergi kredisi olarak sayılabilir. Bu uygulamaların tanımlarına bakıldığında;

- Vergi muafiyeti; Verginin kişisine getirilen bir sınırlama sonrası vergi dışı kalınmasıdır.
- Vergi istisnası; Verginin konusuna getirilen bir sınırlama sonrası vergi dışı kalınmasıdır.
- Vergi indirimi; Vergiye tabi gelir hesaplanırken, vergi matrahından mevzuatta bulunan vergi yasalarınınca azaltılabilmemesine yetki verilen miktarlardır.
- Mahsup ve iade; Ödenecek vergiyi belirleyebilmek için çeşitli yöntemlerle önceden ödemesi yapılmış miktarların, hesaplanan vergiden indirilmesi ve mahsup edilememiş gelirin ise iade edilmesidir.
- Vergi erteleme; Uygulamada hesaplanarak ödenebilir aşamaya gelmiş bir verginin belirli bir zaman süreci içerisinde ödenmemesidir.
- Vergi kredisi; Vergi yükümlülüğünden belirlenmiş bir tutarın düşülmesidir.

Uygulanacak sosyal ve ekonomik politikaları etkileyen bir ülkedeki sahip olunan vergi kaynaklarından ne kadar vergi toplandığı, ne kadarının ise vergi dışı kaldığı ve bu dışta kalan tutarlardan yararlananların kim olduğu, vergi dışı kalan tutarın verilendirilirse ne kadar ek gelir sağlanacağı gibi konular ehemmiyet arz etmektedir. Bu yüzden yapılan çalışmalar vergi harcamalarının kapsamı, maliyeti gibi unsurlar üzerine olmaktadır. (Vergi Harcamaları Raporu, 2016:9).

Vergi harcamalarının tahmininde bazı objektif kriterler göz önünde tutulmaktadır. Bu kriterler mali şeffaflık ve hesap verilebilirlik, vergilemede etkinlik, kaynakların adil dağılımı, kamu maliyesinde başarıyı arttıracak hedefler olarak söylemek mümkündür. Türkiye’de bu hedeflere ulaşmak için vergi sistemimize girmiş olan uygulama 5018 sayılı KMYKK’nun 15. maddesindeki vergi harcamalarının her yıl bütçe kanununda yer bulması hükmüdür.

Uygulamaya konan yasal düzenleme ile birlikte vergi harcama listeleri her yıl bütçe ekinde açıklanmış olmaktadır. Bu listeler 2006 yılından başlamak üzere 193 sayılı GVK, 5520 sayılı KVK, 3065 sayılı KDV Kanunu, 4760 sayılı ÖTV Kanunu ve diğer bazı kanunlardaki muafiyet, istisna ve indirimlere bağlı olarak vergi harcamalarını göstermektedir.

Tablo 10: Türkiye'de 2016 Yılı Vergi Harcamaları

Vergiler	Vergi Harcaması (Milyon ₺)	Vergi Tahsilatı (Milyon ₺)	Vergi Harcaması/Vergi Tahsilatı (Yüzde)
Gelir Vergisi	40.319	96.605	41,7
Kurumlar Vergisi	10.707	42.970	24,9
Katma Değer Vergisi	24.685	130.823	18,9
Özel Tüketim Vergisi	13.346	120.402	11,1
Motorlu Taşıtlar Vergisi	587	9.986	5,9
Banka ve Sigorta M.V.	3.893	11.068	35,2
Özel İletişim Vergisi	368	4.976	7,4
GENEL TOPLAM	93.905	416.830	22,5

Kaynak: Vergi Harcamaları Raporu, 2017: 55-104 ve Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri ve Beklentiler Raporu, 2017: 72

Tablo 10 verilerine bakıldığında Türkiye'de 2016 yılı için toplam vergi harcamalarının vergi tahsilatına oranı yüzde 22,5'dir. Vergisel dağılım incelendiğinde yüzde 41,7 ile en yüksek oranı kişisel gelir vergisi oluşturmaktadır. Daha sonra yüzde 35,2 ile BSMV, yüzde 24,9 ile kurumlar vergisi, yüzde 18,9 ile KDV, yüzde 11,1 ile ÖTV takip etmektedir. Ekonomi güvenliği bağlamında güvenli bir ekonomiyi etkileyen unsurlardan vergi harcamalarının kapsamı, konusu, kimlere uygulanacağı ve hedeflenen ekonomik ve sosyal amaca ulaşmada ne ölçüde başarılı olunduğu önem arz etmektedir.

Tüm bu veriler her yıl bütçe ekinde yayımlanarak tüm mükelleflere bilgi verilmektedir. Bu uygulama ile halkın bilgilendirilmesi amaçlanmakta, daha etkin ve verimli vergi uygulamaları sağlamak adına uygulanan maliye politikaları ile hesap verilebilirlik ve şeffaflık artırılarak karar alma mekanizmasına yardımcı olunması sağlanmakta aynı zamanda ekonomi güvenliğine hizmet edilmektedir.

3.2.2.2. Yeni Piyasalar: Sosyal Medya Şirketleri ve UBER Örneği

Teknolojinin getirdiği yenilikler arasında yeni piyasalardan da söz edilmektedir. Yeni piyasaları vergilendirme süreci; alım-satım-dağıtım gibi üretim ve tüketim sürecinin güvenli işleyişi ve denetimi gibi konular ekonomi güvenliği kapsamında incelenmektedir.

Yeni piyasalara örnek olarak gösterebileceğimiz Uber ve Google, Twitter, Facebook, WhatsApp gibi sosyal medya şirketlerinin Türkiye’de elde ettiği gelirlerinin vergi dışı kalması Türkiye’yi büyük gelir kaybına uğratmaktadır. Yeni piyasalar içerisinde sosyal medya şirketleri de bulunmakta ancak çalışma Türkiye gündeminde uzun zamandır yer kaplamakta olan “Uber” örneği üzerinden devam ettirilmektedir. “Uber” benzeri oluşumların ekonomi güvenliğine etkileri vergi gelir kaybına neden olmasından kaynaklanmaktadır. Uber özel araç hizmeti sunan bir platformdur. Ve bu hizmette özel sürücüler kullanılarak sürücü ve yolcu bir araya getirilmektedir. Uber’in burada sağladığı fayda, yolculuk sonrası ücretin sistemde kayıtlı kredi kartı üzerinden sürücü yerine tahsil edilip yüzde 20 hizmet bedeli alınmıyor olmasıdır. Kalan yüzde 80’lik kısım sürücünün kazancı olmaktadır. Farklı ulaşım yöntemleri olmakla birlikte Türkiye’de en çok kullanılan türü ortak kullanım kategorisindedir. Aynı yönde yolculuk yapacak diğer kişileri, araç sahibi ile buluşturup onların yolculuk maliyetlerini bölüşmelerini sağlamak ve bu hizmet için gelirin yüzde 20’si oranında ücret tahsil etmektedir. Gittikçe yayılmaya başlayan bu sistem ile ikamesi olarak kabul edebileceğimiz taksi ve diğer taşımacılık yapan ve vergisini düzenli ödeyen mükelleflerce tepki ortaya çıkmaktadır.

Haksız rekabete neden olan Uber ve benzeri oluşumların vergilendirilmesinde karşılaşılan sorunlardan dolayı devlet vergi gelir kaybına uğramakta, kayıt dışı ekonomi artmakta, vergisel düzenlemelere olan ihtiyaç artmakta ve ekonomi güvenliğimiz zarar

görmektedir. Uber iki açıdan Türkiye’de vergi gelir kaybına neden olmaktadır. İlki burada yüzde 80 oranında kar sağlayan sürücünün diğer taşımacılık işi yapan taksici ve yolcu şirketleri gibi herhangi bir harç, plaka bedeli vb. maliyete katlanmamalarıdır. Bu sürücülerin araç sahibi olup ehliyetlerinin olması ve Uber sistemine kayıtlı olmaları yolcu taşımaları için yeterlidir. İkinci ve en büyük gelir kaybı Uber’in kendi gelirlerinin vergilendirilmesiyle alakalıdır.

193 sayılı GVK 37. maddesinde ticari kazancın tanımı yapılmaktadır. Bu tanıma göre, “Her türlü ticari ve sınai faaliyetlerden doğan kazançlar ticari kazançtır.” Bir kazancın ticari kazanç sayılabilmesi için, faaliyetin sürekli olması, bir organizasyon kapsamında yapılmış olması ve emek ve sermayeye dayanıyor olması gerekmektedir (Köktaş, Buyrukoğlu ve Bozdoğan 2016:127). Ticari taksi işletmeciliği faaliyeti tüm bu özellikleri taşıdığından ticari kazanç kapsamında değerlendirilmektedir. Tüzel kişiliği olan Uber’in ticari kazancının vergilendirilmesi KVK’ya göre yapılması gerekmektedir.

5220 sayılı KVK’nın 3. maddesinin 3. fıkrasının (a) bendine göre,

4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümlerine uygun Türkiye’de iş yeri olan veya daimi temsilci bulunduran yabancı kurumlar tarafından bu yerlerde veya bu temsilciler vasıtasıyla yapılan işlerden elde edilen ticari kazançlar (Bu şartları taşıyalar bile kurumların ihraç edilmek üzere Türkiye’de satın aldıkları malları Türkiye’de satmaksızın yabancı ülkelere göndermelerinden doğan kazançlar, Türkiye’de elde edilmiş sayılmaz. Türkiye’de satmaktan maksat, alıcı veya satıcının ya da her ikisinin Türkiye’de olması veya satış sözleşmesinin Türkiye’de yapılmasıdır).

Türkiye’de Uber’in ticari faaliyetlerinin vergilendirilebilmesi için, Türkiye’de iş yeri olması veya daimi temsilci bulundurması ve kazancın bu yer veya temsilciler aracılığıyla elde edilmesi gerekmektedir. Ancak Uber’in Türkiye’de bir işyeri veya daimi temsilcisi bulunmamaktadır ve şirketin merkezi vergi cenneti olarak bilinen Hollanda’dadır.

Uber ve benzeri kuruluşların Türkiye’de neden olduğu vergi gelir kaybı ve aynı işi yapmakta olan, vergisini düzenli ödeyen mükellefe karşı adaletsizlik ortamı oluşturduğundan ekonomi güvenliğini tehdit etmekte, bu kapsamda çeşitli öneriler getirilmesi gerekmektedir. İlk olarak Uber sürücülerinin eğitime tabi tutularak seçilmesi ve yerel yönetimlerce yapılabilecek düzenlemeler ile denetlenmesi gerekmektedir. Vergilendirme açısından, Uber benzeri oluşumların ve elektronik ortamda mal ve hizmet satışı yapan kurum ve kuruluşların vergilendirilebilmesi için, OECD ve diğer

ekonomik platformlarda yeni düzenlemeler yapılarak eski antlaşmaların, durumun ihtiyaçlarına göre güncellenmesi gerekmektedir (Taşkiran ve Kara 2018:110).

25 Mayıs 2018 Tarihli 30431 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan “Karayolu Taşıma Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ile yönetmeliğin 30.maddesine aşağıdaki 4.fıkra eklenmiştir:

Yetki belgesi sahipleri, yetki belgesi eki taşıt belgelerinde kayıtlı taşıtlarını, taşıtın kayıtlı olduğu yetki belgesi kapsamı dışında ve/veya yetki belgesi olmayan gerçek veya tüzel kişilerin faaliyetleri için kullanıramazlar. Bu fıkraya uymayan yetki belgesi sahiplerine 50 uyarıma verilir. A1, B2, ve D2 yetki belgesi sahiplerinin, bu fıkraı bir takvim yılı içerisinde ikinci kez ihlal ettiklerinin tespiti halinde, taşıtın/taşıtların kayıtlı olduğu yetki belgesi iptal edilir. Bu fıkraı göre iptal edilen yetki belgesi sahiplerine, 2 yıl geçmeden aynı tür yetki belgesi düzenlenmez.

Ekonomi güvenliği açısından Uber'in vergilendirilmesinde yapılan son düzenleme ile taşıt sahiplerinin yetki belgelerinin kapsamı dışındaki gerçek veya tüzel kişilerin faaliyetlerinde kullanılamayacağı kanun ile kesinleşmiştir. Taşıt sahiplerinin bu amaçla taşıtlarını kullandığı tespit edilmesi durumunda ilk olarak uyarı amaçlı 50 puan ceza verilmesi, bir yıl içerisinde ikinci defa tespiti durumunda iki yıl süre ile yetki belgesi iptal edilmesi kararlaştırılmıştır. Yapılan düzenleme Uber'in vergilendirilmesinden ziyade diğer yolcu taşımacılığı faaliyetinde bulunan şirketlere haksız rekabet oluşturmasını engellemek amacıyla Uber faaliyetlerini Türkiye'de ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Vergi geliri açısından doğrudan fayda sağlamasa da haksız rekabet doğuran ve vergisini düzenli ödeyen mükellefin memnuniyeti açısından ekonomi güvenliği adına olumlu bir adım atıldığı görülmektedir.

3.2.2.3. Kamu Alacağı Güvence Altına Alan Uygulamalar

Kamu otoritesi başta vergi olmak üzere her geliri güvenli şekilde tahsil etmek için çeşitli uygulamalar kullanmaktadır. Bu uygulamalar ile kamu alacağı güvence altına alınmakta ve her türlü kamu hizmetini sunmak için yeterli finansmanı sağlamada devlet kendini garanti altına almaya çalışmaktadır. Devlet açısından ekonomi güvenliğinin sağlanmasında bu uygulamalar önem arz etmektedir.

- Geçici (Peşin) vergi; Gelir ve Kurumlar Vergisi'nin yılın sonunda tahsil olmasını beklemeksizin, belirli dönemler itibarıyla önceden tahsil etmek

amacıyla alınan bir vergidir. Gelir ve kurumlar vergisi normalde yıllık alınan vergiler olmakla birlikte peşin vergi uygulamasında senede 4 kez alınmaktadır. Birinci dönem Ocak-Mart, ikinci dönem Nisan-Haziran, üçüncü dönem Temmuz-Eylül, dördüncü dönem ise Ekim-Aralık ayları arasında olmaktadır. Özel hesap döneminde olanlar için ise yine üçer aylık olarak hesaplanmaktadır. Geçici vergi beyannamesi dönem sonunu takip eden ikinci ayın on dördüncü akşamına kadar beyan edilmektedir. On yedinci günü akşamına kadarda ödenmektedir. Normalde yıllık alınan vergilerin dönemlere yayılarak alınması devletin giderlerinin tüm yıla yayılmasından, enflasyon nedeniyle vergi gelirinin erimesi (Olivera Tanzi Etkisi) gibi nedenlerle devlet kamu gelirini güvence altına almak için bu vergi türünü kullanmaktadır.

- İhtiyat-ı haciz, İhtiyat-ı tahakkuk; İhtiyat-Haciz uygulaması borçlunun mallarını üçüncü kişilere borcunu ödemediği aktarmasını engellemek amaçlı tedbir alınarak borçlunun mallarına haciz konmasıdır. Bu uygulama ile devlet alacağını güvence altına almak için borçlunu mallarına ihtiyaten haciz koydurmakta böylece kamu alacağına garanti altına almaktadır. Eğer kamu alacağının vadesi beklenmesi durumunda o alacağın tahsili ile alakalı bir tereddüt oluyor ise ödeme süresi beklenilmeksizin vadesi gelmeden uygulanan bir güvenlik müessesesi olan ihtiyati haciz kamu alacaklarının güvence altına alınmasında karşımıza çıkmaktadır (Karadağ, 2012:241). İhtiyati tahakkuk ise borcun daha tahakkuk etmeden önce tarh, tebliğ ve itiraz gibi normal tahakkuk aşamalarının yapılmadığı tahakkuk işlemine denilmektedir. Kapsamına VUK'da olan vergi, resim ve harçlardan bazıları girmektedir. İhtiyati tahakkukta kamu alacağının güvence altına alınması için uygulanmaktadır. Borç kesinlik oluşturmamaktadır. Bu yüzden etkin bir uygulama olması için ihtiyati haciz ile beraber uygulanması gerekmektedir. Bu uygulamalar bir önlem niteliğindedir. Mükellefin kendi kaçabileceği gibi mallarını da kaçırabileceği, hileye başvurabileceği veya kamu alacağının tahsilini güçleştirmek amacıyla mallarını elinden çıkarabileceği, devredebileceği gibi durumlarda bu önlemlere ihtiyaç duyulmaktadır.
- Teminat; Kamu alacağının güvence altına alınması amacıyla vergi borcu olan mükellefin kanunda belirtilmiş değerleri borcuna karşılık olarak güvence verebilmesi için alınmaktadır. Teminat uygulaması vergi icra hukuku kapsamına

girmektedir. (Şenyüz, Yüce ve Gerçek, 2013:313). Teminat isteme vergi alacağının tahsilinin eksiksiz yapılabilmesi için vergi sistemimize girmiş bir uygulamadır. Bu uygulama ile birlikte vergi gelir güvenliği sağlanmaktadır. AATUHK 'da teminat olarak kabul edilen değerler belirlenmektedir. Bu kanun uyarınca teminat kabul edilen değerler teminat olarak yatırılmaktadır.

- Kefilin talebi; Teminat dahi sağlayamayanlar için kefil talebi istenebilmektedir. İtibar gören, saygın bir şahıs müteselsil (zincirleme) kefil veya müşterek (ortak) müteselsil borçlu olarak kefil edilebilmektedir. Kefillik noter tasdikli sözleşme ile bazı şartlar sağlanarak uygulanmaktadır. Şahsi kefalet ile gösterilen şahıs kabul edilmeyebilir. Bu yetki tahsil idaresindedir. Kefil kabul edilip de ödeme kefil tarafından gerçekleştirilirse ona ödemeyi gerçekleştirdiğine dair belge verilmektedir.
- Rüçhan hakkı; Kamu idarelerinin alacaklarının tahsili sırasında sahip olduğu öncelik hakkına rüçhan hakkı denilmektedir (Köktaş, Buyrukoğlu ve Bozdoğan, 2016:83). AATUHK Madde 21' e göre "Üçüncü bir kişi tarafından İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre haczedilen mallar paraya çevrilmeden önce, o mal üzerine vergi alacağı için vergi dairesi de haciz koyabilir." Haciz yolunda devlet kamu alacağını güvence altına almak için rüçhan hakkı ile diğer alacaklılardan önce kamu alacağını tahsil ederek vergi gelir güvenliğini sağlamaktadır.
- Yurt dışına çıkış yasağı (tahdidi); Bu uygulama kamu alacağı ile alakalı olarak bazı kanunlardaki zam ve cezalar için uygulanmaktadır. Bu kanunlar 213 sayılı V.U.K ve 4458 sayılı Gümrük Kanunudur. Buradan çıkarılacak sonuç bu kanunların kapsamına girmeyen kamu alacakları ile alakalı olarak yurt dışına çıkış yasağı uygulanmamaktadır. Anayasamızın 23. maddesinde "Vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyeti ancak suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle hâkim kararına bağlı olarak sınırlanabilir." hükmüne göre yurt dışına çıkış yasağı uygulamasının hâkim kararına bağlı olarak uygulanabilir olduğu görülmektedir (Köktaş, Buyrukoğlu ve Bozdoğan, 2016:83).
- İptal davası; Kesinleşerek ödenebilir hale gelmiş bir vergi alacağının varlığı durumunda iptal davasından söz edilmektedir. Ancak buna ek olarak borcun vadesinde ödenmemiş, mal bildiriminde de bulunulmamış bildirilse dahi borcu kapatmaya yetmediği anlaşılmış olması gerekmektedir. Bu şartlar

gerçekleştğinde cebren tahsilat yöntemleri kullanılır ancak bu yöntemlerde vergi alacağının tahsilinde yetersiz kalırsa iptal davası açılmaktadır. İptal davası ile alakalı olarak konusunu oluşturan tasarrufların karşılıksız olması ve ödeme süresinin başlamasından itibaren iki yıl önceki sürede ya da ödeme süresinden sonra yapılması gerekmektedir (Şenyüz, Yüce ve Gerçek, 2013:320). Vergi alacağını güvence altına almak için açılan iptal davasında yetkili olarak AATUHK Madde 24'e göre genel mahkemeler vardır. Kamu alacağı için açılan iptal davasında yapılmış olan tasarrufların hükümsüz olduğu anlaşılırsa, direk olarak üçüncü şahısların mallarına haciz getirme ve alacağını tahsil etme imkânı sağlanmış olacaktır.

- Gecikme zammı-faizi; Vergi alacağının değerinin korunması amacıyla uygulamaya konmuş iki uygulamadır. Kamu alacağının vadesinde ödenmemesi durumunda gecikme zammı belirlenen oranda uygulanmaktadır. Gecikme zammı vade bitiminden itibaren her ay için ayrı ayrı uygulanır. Ay kesirlerine denk gelirse günlük olarak hesaplanmaktadır.

V.U.K 112/3 maddesine göre,

İkmalen, re'sen veya idarece yapılan tarhiyatlarda; dava konusu yapılmaksızın kesinleşen vergilere, kendi vergi kanunlarında belirtilen ve tarhiyatın ilgili bulunduğu döneme ilişkin normal vade tarihinden itibaren, son yapılan tarhiyatın tahakkuk tarihine kadar; dava konusu yapılan vergilerin ödeme yapılmamış kısmına, kendi vergi kanunlarında belirtilen ve tarhiyatın ilgili bulunduğu döneme ilişkin vade tarihinden itibaren, yargı organı kararının tebliğ tarihine kadar geçen süreler için 6183 sayılı kanuna göre tespit edilen gecikme zammı oranında gecikme faizi uygulanır.

Gecikme zammından farklı olarak ay kesirleri dikkate alınmamaktadır. Gecikme zammı ve gecikme faizi paranın zamanla değer kaybederek satın alma gücü düşmesi sonucu reel değerinin erimesine (Olivera-Tanzi etkisi) karşı bir önlem niteliğindeki uygulamalardır. Bu nedenle asıl amacı cezalandırma değildir.

3.2.2.4. Otomatik Bireysel Emeklilik Sisteminin (BES) Katkısı

Türkiye'de bireysel emeklilik ilk olarak 7 Nisan 2001 tarih ve 24366 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi" başlıklı 4632 sayılı kanun ile başlamıştır. 2000'li yıllardan sonra gittikçe yayılmaya başlayan

Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) tüm dünyada kullanılan bir sistem olmuştur. BES'den sosyal güvenlik sistemine yardımcı bir unsur olarak bahsetmek mümkündür. Aktif çalışanlardan kazançlarının bir kısmının biriktirilmesi ve ileride refahlarının korunması amacıyla oluşturulmuş bir fon denilmektedir.

2017 yılı başlangıcı ile birlikte Türkiye'de Zorunlu BES uygulaması başlamış olmaktadır. Çalışan tüm bireylerden kazançlarının bir kısmı zorunlu olarak bir fona aktarılması sağlanmaktadır. Düşünülenin aksine otomatik katılımdan çıkmak mümkündür. Ancak sistemde kalındığı takdirde devletin her ay yüzde 25 katkıda bulunacağından bu sistemde kalmak daha faydalı olmaktadır.

Ekonomi güvenliği açısından bakıldığında bu sisteme katılan her vatandaşın yaşlandığı, emekli olduğu süreçte elde etmiş olduğu refah sonrası güvenli bir ekonomik sisteme faydası olacaktır. Yine de 2017 yılında yeni başlamış olan bu sistemin ne kadar faydalı olduğu ileriki yıllarda daha net analiz edilebilecektir. Uzun vadede finansal piyasalara ve ekonomiye büyük katkıları olacağı düşünülmektedir.

3.2.2.5. BEPS Eylem Planı'nın Ekonomi Güvenliğine Olan Faydaları

Çok uluslu şirketler dünyadaki çoğu yerde sahip oldukları grup şirketler ya da işyerleri ile dünya ticaretinde önemli bir payı ellerinde bulundurmaktadırlar. Ancak bu şirketler vergi planlamalarını ülkelerin uyguladığı farklı düzenlemelerden yararlanarak yapmaktadırlar. Yaptıkları vergi planlamaları ile kârlarını vergilendirmenin olmadığı ya da çok az olan imtiyaz sahip olunabilecek ülkelere kaydırmaktadırlar. Ülkeler ise bunun bir sonucu olarak vergi sistemlerinde matrahlarının aşınması ve gelir kaybına uğramakla karşı karşıya gelmektedirler. "Matrah Aşındırması ve Kâr Kaydırma" (BEPS) uygulaması ülkelerin çok uluslu şirketlerin faaliyetleri sonucu vergi geliri kaybına uğraması, vergi adaleti ve rekabet ortamına verdiği zararlar neticesinde ortaya çıkmaktadır (Kara ve Öz, 2016:173).

İlk olarak 2013 yılının eylül ayında Saint-Petersburg'da G20 liderleri ile yapılan Zirve'de gündeme gelen BEPS Eylem Planını OECD geliştirmiştir. Bu sorunu çözmek için G20 ülkelerinden her ülkenin kendi ulusal vergi kanunlarını gözden geçirmeleri istenmektedir. Çok uluslu şirketlerin bu şekilde matrah aşındırması yoluyla devletleri

vergi gelir kaybına uğratması ekonomi güvenliği açısından da tehlike oluşturduğundan BEPS Eylem Planı çalışmaları Türkiye açısından da önem arz etmektedir. BEPS Eylem Planı'nın temelinde bilindiği üzere vergi planlamalarını, kârların yapay olarak düşük vergili ülkelere aktarılması düşüncesiyle yapan çok uluslu şirketlerin çabalarını durduracak düzenlemeler yapmak olduğu söylenilmektedir. Bu düzenlemeler sayesinde vergilemede işbirliğini uluslararası düzeye çıkarılabilecek ve mevcut vergi kurallarındaki uyumsuzlukların neden olduğu yasal boşlukları giderilebilecektir.

OECD BEPS Eylem Planı kapsamında 15 eylem belirlenmiştir. Bu eylemler:

- Dijital Ekonomideki Vergileme Sorunları
- Ülkelerin Mevzuatlarındaki Farklılıktan Ortaya Çıkan “Hibrit Uyumsuzluk Düzenlemelerinin” Etkisiz Hale Getirilmesi
- Kontrol Edilen Yabancı Kurum Kazançlarındaki Kuralların Güçlendirilmesi
- Faiz ve Diğer Finansal Ödemelerden Kaynaklı Matrah Aşındırmasının Sınırlandırılması
- Şeffaflık Ve Özün Önceliği İlkeleri Dikkate Alınarak Zararlı Vergi Uygulamaları İle Daha Etkin Mücadele Etme
- Uygun Olmayan Durumlardaki Anlaşma Kazanımlarının Önlenmesi
- Daimi İş Yeri Statüsünden Suni Olarak Kaçınılmasını Engellenme
- Gayri Maddi Varlıklar: Transfer Fiyatlandırması Sonuçlarının Oluşturulduğu Yer ile Uyumlu Olmasını Sağlamak
- Risk ve Sermaye: Transfer Fiyatlandırması Sonuçlarının Oluşturulduğu Değer ile Uyumlu Olmasını Sağlanmak
- Diğer Yüksek Riskli İşlemler: Transfer Fiyatlandırması Sonuçlarının Oluşturulduğu Değer ile Uyumlu Olmasını Sağlanmak
- Vergi Mükelleflerinin Agresif Vergi Planlama ve Stratejileri Hakkında Bildirim Zorunluluğu
- Transfer Fiyatlandırması Dokümantasyonunun Yeniden Gözden Geçirilmesini Sağlanmak
- Vergi Uyuşmazlıklarındaki Çözüm Mekanizmalarını Daha Etkin Hale Getirmek

- Uluslararası Düzeyde Çok Taraflı Bir Enstrüman Geliştirmek (<http://www.oecd.org/ctp/beps-reports-2015-executive-summaries.pdf>, Erişim: 08.02.2018).

Türkiye'nin bu eylemlerin uygulanabilmesindeki önemi 2015 yılında G20 dönem başkanlığı yaptığında çalışmaların koordinasyonunu sağlamada ve idare etmekte önemli görevler almış olmasıdır. Türkiye geliştirmekte olan ülkeler arasında kabul edildiğinden, uluslararası çapta vergi gündemini oluşturan çalışmalarda geliştirmekte olan ülkelere düşen rolü göstermesi bakımından ayrıca öneme sahiptir. Çünkü uluslararası sorunların çözümüne küresel çapta bir katılımı ancak çözüm getirilebileceğinden, Türkiye katkı sağlama fırsatını dönem başkanlığı döneminde bulmuştur. Başarılı bir uluslararası vergi sisteminin sadece gelişmiş ülkeler için değil geliştirmekte olan veya az gelişmiş ülkelerinde katkısı ile olacağından kuvvetli, etkili ve geniş kapsamlı temsil ile birlikte küresel sorunlardan önemli düzeyde arınma sağlanabilecektir (Kara ve Öz, 2016:181).

Yukarıda bahsedilen Türkiye dâhil geliştirmekte olan ülkeler açısından büyüme ve kalkınma sağlamada vergileme ve buna bağlı olarak elde edilecek gelirler büyük önem oluşturmaktadır. Bundan dolayı geliştirmekte olarak kabul edilen ülkelerin karşılaştığı ciddi sorunlardan biri de kendi vergi kapasitelerini geliştirmeleri sorunudur. Bu sorunları aşmada çözüm niteliği taşıyan BEPS Eylem Planı ile uluslararası vergi gündemi çalışmalarının her türlü maliyetine geliştirmekte olan ülkelerinde katılımı beklenmektedir. Bu katılım ile karşılaşılan sorunların analizinde, uluslararası vergilemede belirlenecek stratejik planların yapılmasında ilerleme kaydedilmektedir.

Türkiye'deki var olan vergi gelir kaybı ve bu kayıpla etkin mücadele, kayıt dışı ekonomiye neden olan varlıklar ve çok uluslu şirketlerin neden olduğu matrah aşındırmasının ortaya çıkardığı sorunlar BEPS Eylem Planı uygulamaya konulduğu takdirde ilk olarak incelenecek konular olarak önem teşkil etmektedir.

TVS incelendiğinde bu sorunlarla alakalı çeşitli çözümlerin uygulandığı görülmektedir. Matrah aşındırması ve kâr aktarımını önleyici tedbirler vergi gelirlerinde dengesiz azalışlar için hali hazırda bulunmaktadır. Örneğin, "Kontrol edilen yabancı kurum kazançları vergilendirilmesi, örtülü sermaye uygulamaları, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı" bu tedbirlerdendir. Diğer bir düzenleme

ise VUK 3. maddesindeki “Vergi Kanunları lafzı ve ruhu ile hüküm ifade eder. Vergilendirmede vergiyi doğuran olay ve bu olaya ilişkin muamelelerin gerçek mahiyeti esastır.” hükümleridir. Bu hükümler bazı art niyetli davranışları ve vergiden kaçınmayı engellemek amacıyla genel bir güvenlik oluşturmaktadır.

BEPS Eylem Planındaki düzenlemeler ile birlikte Türkiye’nin vergi mevzuatındaki yenilikler şöyle sıralanmaktadır. V.U.K Tasarı Madde 129-130 ile ilk eylemde belirlenmiş olan dijital ekonominin vergilendirilmesi için E-işyeri kavramı tanımı kanuna ilk defa girmektedir. KVK Madde 7 ile yabancı kurum kazançlarının vergilendirilmesi ve yeni eklenen GVK 41/9 ile yabancı kaynak faizlerinde gider kısıtlaması, V.U.K. Tasarı Madde 2 ile çifte vergilendirmeyi önleme anlaşma hükümlerinde doğabilecek suiistimalleri engelleyecek önlemlerle ilgili tasarıya hüküm konulmaktadır. V.U.K Tasarı madde 120 ile vergi merkezi kurulması, V.U.K Tasarı Madde 5 ile yerel mevzuatlarda gerekebilecek değişiklikler için öneriler, V.U.K Tasarı Madde 303-307 ile vergi uyuşmazlıklarında kullanılan çözüm yöntemlerinde uzlaşma ve karşılıklı anlaşmanın daha verimli çalıştırılması mevzuatımızdaki yenilikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bu çalışmalar ekonomi güvenliğinin sağlanması için devletin matrah aşınması yoluyla gelir kaybını önlemede bize yardımcı olacak enstrümanlardandır.

3.3. TÜRKİYE’DEKİ VERGİ POLİTİKALARININ EKONOMİ GÜVENLİĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ülkelerin uyguladığı vergi politikaları sonucu ekonomilerine yön vermeleri ile birlikte ekonomik refahı maksimuma çıkartmak hedeflenmektedir. Bu hedefe ulaşmada çok önemli olan vergi politikalarını belirlemek ise ayrı önem taşımaktadır.

Türkiye’deki mali yapı incelendiğinde ekonomi güvenliğini sağlamak adına çeşitli uygulamaların olduğu görülmektedir. Yukarıdaki başlıklarda söz konusu uygulamalardan olan vergi harcamaları, kamu alacağını güvence altına alacak uygulamalar, bireysel emeklilik sistemi ve BEPS eylem planının nasıl işlediği açıklanmıştır. Türkiye’de vergisel anlamda daha detaylı araştırmalar adil bir vergi yükü dağılımının, ekonomi güvenliğinin sağlanmasında gerekli olan unsur olduğunu ortaya koymuştur.

Gelişmiş ekonomilerin izlemiş oldukları vergi politikalarının ortak noktasının doğrudan tahsile yönelmeleri olduğu görülmektedir (Yılmaz, 2013:44). Doğrudan tahsilin sağladığı bir takım avantaj ve kolaylıklar vardır. Vergiden kaçınma ya da vergiden kaçırma ve kayıt dışı ekonomiye başvurma gibi ekonomi güvenliğini de tehdit eden sorunların en aza indirilmesi ve aynı zamanda vergi gelirlerinin tahsilinin zaman ve emek yönünden kolaylığından faydalanabilmek için doğrudan tahsilat daha doğru bir tercihtir. Türkiye'deki durum incelendiğinde bütçedeki vergi gelirlerinin dağılımı dolaylı vergilerin oranlarının büyüklüğünü gözler önüne sermektedir. Tablo 11'de 2010-2017 yılları arasında TVS içerisinde vergi gelirlerinin toplam vergi gelirleri içindeki dağılımı gösterilmektedir. Aynı zamanda dolaysız vergilerden olan gelir vergisinde vergi yükünün ücretliler üzerinde toplandığı görülmektedir. Diğer bir dolaysız vergi olan kurumlar vergisinde vergi rekabeti nedeniyle oranın arttırılamaması gelirin doğrudan tahsil edilmesinde ortaya çıkan bir engeldir. Türkiye'de vergi politikalarının dolaylı vergilere bu derece fazla başvurularak uygulanıyor olması mükellefleri vergiden kaçınmaya sevk etmektedir. Ayrıca kayıt dışı ekonomik faaliyetlere de neden olmaktadır. Sonuç olarak da ekonomik güvenliği tehlikeye girmektedir. Dolayısıyla vergi dağılımında dolaylı vergilerin bu derece yüksek olduğu ekonomilerin güvenli olduğunu söylemek doğru değildir (Yılmaz, 2013:45).

Tablo 11: Türk Vergi Sisteminde Vergi Gelirlerinin Toplam Vergi Gelirleri İçindeki Dağılımı,
2010-2017 (%)

Yıllar	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Gelir Vergisi	21,0	21,0	22,0	21,4	22,7	22,7	23,4	23,0
Ücretliler	11,7	11,6	12,4	12,5	13,3	13,2	13,4	12,6
Diğer	9,2	9,4	9,5	8,9	9,4	9,5	10,0	10,4
Kurumlar Vergisi	9,7	10,3	10,1	8,6	8,8	8,0	8,9	9,2
Katma Değer Vergisi	32,1	33,6	32,5	33,7	32,5	33,0	31,9	33,0
Dâhilde Alınan KDV	16,7	16,5	16,8	16,6	16,5	17,0	17,4	17,0
İthalde Alınan KDV	15,4	17,1	15,8	17,1	16,0	16,0	14,5	16,0
Özel Tüketim Vergisi	24,6	22,6	22,6	23,3	22,8	22,9	22,9	22,2
Özel İletişim Vergisi	1,8	1,6	1,4	1,2	1,2	1,0	0,9	0,6
Motorlu Taşıtlar Vergisi	2,2	2,1	2,1	2,0	2,0	1,9	1,9	1,7
Gümrük Vergileri	1,4	1,7	1,7	1,5	1,6	1,8	1,7	2,0
Damga Vergisi	2,2	2,3	2,4	2,6	2,6	2,6	2,6	2,5
Harçlar	3,0	3,0	3,0	3,6	3,7	3,7	3,4	3,1

Kaynak: (<http://www.gib.gov.tr> (GİB), Erişim: 20.04.2018), **Not:** Ücretliler için muhtasar beyanname özetleri dikkate alınmıştır.

Ekonomi güvenliğini etkileyen diğer etkenlerden olan milli güvenlik, enerji, dışa bağımlı ekonomik yapı ve dış müdahale sorunları ile birlikte doğru politika ihtiyacı daha da önem kazanmaktadır. Devletin üzerine düşen görev, güçlü-güçsüz savaşında güçsüzün yanında olmak, dış güçlerin saldırılarına karşı ise ulusal ekonomik çıkarları korumaktır (Mesjasz, 2008:131). Bu amacı yerine getirebilmek için kullanacağı argümanlardan olan vergi politikasını doğru belirlemek hayati önem taşımaktadır.

Türkiye’de vergi politikalarının ekonomi güvenliğine olan etkileri daha somut veriler ışığında dolaylı-dolaysız vergi yükünün dağılımının ve dışa bağımlılığın ekonomi güvenliğimize verdiği zararı göstermesi bakımından büyük önem teşkil etmektedir. Getirilecek önerilerle uygulanacak vergi politikaları sayesinde kayıt dışı ekonomiyle mücadele, dışa bağımlılığı azaltıcı ve yerli ekonomiyi destekleyici teşvik politikaları ve vergi yükü dağılımındaki dengeyi sağlayıcı vergi politikalarının önemi Türkiye’nin ekonomik güvenliğini sağlamada yardımcı olacak önemli kaynaklardandır.

Ekonomik güvenliğimizi sağlamak adına uygulanmakta olan çeşitli vergi politikaları hali hazırda mevcuttur. Bazı konularda ise iyileştirmeler yapılması gerekmektedir. Kaynağına göre bir ayırma tutarak mevzuatımızdaki vergilerde “Ne tür vergi politikaları uygulanmakta, hangi alanlarda ne tür yeniliklerle ekonomik güvenliğimiz daha güçlü olabilir?” gibi sorulara yanıt arayacağımız bu bölümden sonra güvenli ekonomi için çeşitli politika önerilerinde bulunulup çalışma sonlandırılacaktır.

3.3.1. Kaynağına Göre Sınıflandırarak Vergi Politikaları Analizi

Vergiler kaynağına göre bir sınıflandırmaya tabi tutulduğunda gelir üzerinden alınan vergiler, harcamalar üzerinden alınan vergiler ve servet üzerinden alınan vergiler olmak üzere üç başlık altında incelenmektedir. TVS’deki vergilerde uygulanan vergi politikalarını ekonomi güvenliği açısından değerlendirmede bu tür bir sınıflandırma uygulanan politikaları anlamamızda daha kolaylık sağlamaktadır.

3.3.1.1. Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Uygulanan Vergi Politikaları

Türk vergi mevzuatında gelir üzerinden alınan vergileri gelir vergisi ve kurumlar vergisi oluşturmaktadır. Gelir vergisinde gerçek kişinin geliri, kurumlar vergisinde tüzel

kişinin geliri vergilendirilmektedir. Ekonomi güvenliğini sağlayabilmek için bu iki vergi ile alakalı uygulanan vergi politikaları incelendiğinde bütün kamu gelirleri içinde gelir ve kurumlar vergisinin payının düşük olduğu görülmektedir. Ödeme gücünü belirlemek adına artan oranlı tarifeye sahip olan ve aynı zamanda dolaysız olduğundan daha adil bir yapıya sahip olan gelir vergisinin oranının düşük olması şu şekilde açıklanmaktadır. Türkiye gelişmekte olan bir ülke olduğundan dolayı vergilerin tahsilinin daha kolay olması ve mali anestezi özelliğine sahip olması ile hissedilmemesi idareyi bu vergilere yönlendirmektedir. Aynı zamanda dolaysız vergilerin oranının arttırılması ile vergi kayıp kaçaklarının çoğalabileceği riski olduğundan kayıt dışı ekonomi artabilmektedir.

Denetimlerde bir standardın olmaması ve vergi ahlakı açısından eksiklikler bulunan Türkiye’de vergi rekabeti nedeniyle kurumlar vergisi oranları geçmişten günümüze düşürülmektedir. Bu nedenlerle toplam vergi gelirleri içinde dolaysız vergiler olan gelir ve kurumlar vergisinin oranını arttırmakta zorlanılmaktadır. Gelişmiş Avrupa ülkeleri ile kıyaslama yapıldığında gelişmekte olan Türkiye’de, vergilerin dolaylı-dolaysız olarak dağılımında büyük fark ortaya çıkmaktadır. Beyana dayalı vergilerden olan gelir ve kurumlar vergisinde eksiksiz ve doğru beyanın yapılmasını sağlamada devlet ne kadar başarılı olursa vergi gelir güvenliği o derece sağlanmış olmaktadır. Bu şekilde ekonomi güvenliği artmaktadır.

Mükelleflerin vergilendirmeye esas kazançlarını kâğıt ortamında ya da elektronik ortamda yetkili olan muhasebecisine onaylatarak ilgili vergi dairesine kendisinin bildirmesine beyan esas denilmektedir (Şanver ve Oktar, 2013:2). İdareye düşen görev yapılan beyanın doğrulunu tespit etmektir. Uygulanan vergi politikalarına bakıldığında genel vergi güvenlik önlemleri şu şekilde sayılmaktadır. Vergi denetim türleri yoklama, inceleme, arama, aramalı inceleme ve bilgi toplamaktır. Ek olarak vergi kimlik numarası uygulaması, vergi dairesi tam otomasyon projesi (VEDOP), vergi istihbarat arşivi ve veri tabanı oluşturmak, vergi levhası asmak, nakit ödemelerin sınırlandırılması, ihbar ikramiyesi, uluslararası işbirliği, stopaj (kaynakta kesme), belge düzeninin işletilmesi, kayıt düzeni ve Ba-Bs bildirim yükümlülüğü sayılabilir. 213 sayılı VUK’un 148, 149 ve mükerrer 257. maddelerinin Maliye Bakanlığı’na verdiği yetkiye dayanılarak, 350 Sıra No.lu VUK Genel Tebliğine göre Ba-Bs formları bilanço esasına göre defter tutan mükelleflerin haddi aşan mal ve hizmet alım satımlarını bildirmede

kullanılmaktadır. Bu getirilen yükümlülük ile bilanço esasına göre defter tutan mükelleflere belli bir haddi aşan alım satımların bakanlıkça toplanması, mükellefleri çapraz denetime tabi tutabilmek ve mükellef işlemlerini kayıt altına alabilmek amacına hizmet etmektedir (Şanver ve Oktar, 2013:8). Denetim mekanizmasının iyi çalışması ile birlikte beyan esaslı vergilerden maksimum verim alınmaktadır. Denetimi güçlendirici vergi politikaları ile ekonomi güvenliği daha iyiye gitmektedir.

Ekonomi güvenliğini sağlamak adına uygulanan özel vergi politikaları ise gelir vergisinde asgari vergi ve emsal kira bedelidir. Kurumlar vergisinde transfer fiyatlaması, örtülü sermaye, kontrol edilen yabancı kurum kazançlarıdır. Şans ve talih oyunları oynatanlar ve düzenleyenler aylık dönemler halinde asgari vergi uygulamasına tabi tutulmaktadır (Şenyüz, 1998:98). Tahakkuk eden asgari vergi, verilen yıllık beyanname üzerinden o yılki faaliyetlere ilişkin olarak hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilmektedir. Mahsup edilmeyen vergilerin ret veya iade edilmemesi ise vergi güvenlik müessesesi olan kısmını oluşturmaktadır (Şanver ve Oktar, 2013:7). Emsal kira bedeli esası ise G.V.K madde 73'te açıklanmaktadır. İlgili maddeye göre "Kiraya verilen mal ve hakların kira bedelleri emsal kira bedelinden düşük olamaz." Kira gelirlerini vergilendirmede esas itibariyle gayrimenkullerin bedelsiz ya da değerinin altında kiraya verildiğinde vergi gelirleri azalacağından bir vergi gelir güvenliği müessesesi olarak emsal kira bedeli devletin uyguladığı bir önlemdir. Belirlenen emsal kira bedeline uygun kira geliri elde edildiği kabul edilerek, buna uygun vergilendirme yapılmaktadır.

Transfer fiyatlandırması Dünyada ekonomi güvenliğini etkileyen sorunlarda çok uluslu şirketlerin vergi gelirini zarara uğratabilecek şekilde kâr aktarımı yapmaları olarak tanımlanmıştır. Kurumlar vergisinde uygulanan vergi politikalarındaki transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımını ise kurum kazançlarının elde edildikleri şirketlerde vergilendirilmeden hisse sahiplerine dağıtılmasını önlemeye yarayan bir güvenlik müessesesidir. Söz konusu uygulama KVK'nın 13. Maddesinde düzenlenmektedir.

Maddeye göre;

Kurumların, ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit ettikleri bedel veya fiyat üzerinden mal veya hizmet alım ya da satımında bulunmaları durumunda, kazanç tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılacaktır.

Örtülü sermaye müessesesi ise KVK'nın 12.maddesinde düzenlenmiştir. Kurumların, ortaklarından ya da onlarla ilişkili kişilerden alarak işletmede kullandıkları borçların kurum özsermayesinin üç katını aşan kısmı örtülü sermaye sayılmaktadır. Özsermayesinin üç katını aşan bu tutarın matrahtan indirilmesini engellemek amacıyla getirilen bu düzenleme ile kurum kendi içinde ortak ya da ilişkili kişilerden borç aldım diyerek gelirinin büyük kısmını matrah dışı bırakmasını önlemeye çalışmaktadır.

Kontrol edilen yabancı kurum kazancı Kurumlar Vergisi 7. maddesinde açıklanmaktadır. Yurt dışı iştiraklere yatırım yapan belli şartlar altındaki mükelleflerin, fiilen kar payı dağıtmasa bile dağıtılmış olarak kabul edilerek iştiraklerin kazançlarının Türkiye'de vergilendirilmesinde kullanılmaktadır. Kontrol edilen yabancı kurum kazançlarının vergilendirilmesine ilişkin düzenlemenin amacı, vergi sistemimizdeki kayıp ve kaçaklara neden olan ve kaçınmak için kullanılabilen, diğer ülkeler aleyhinde fon yatırımları çekmek için vergi ertelemesine imkan veren, zararlı vergi rekabetine neden olan uygulamaların bulunduğu ülkelerdeki iştiraklerle ilgili işlemlerin düzenlemesi, ticari ve sınai nitelikte olmayan yatırımlarını vergi oranı düşük başka ülkelere yönlendiren mükellef ile Türkiye'de yatırım yapan mükellef arasındaki adaletsizliği gidermektir (Ekinci, 2007:295).

Kaynak bakımından gelir üzerinden alınan vergilerde, vergi gelir güvenliğini sağlamak ve dolayısıyla da ekonomi güvenliği için Türk vergi mevzuatında çeşitli genel ve özel vergi politikaları uygulanmaktadır. Gelir ve kurumlar vergisindeki gerçek veya tüzel kişilerin gelirlerinin vergilendirilmesinde mükellefler vergiden kaçınma yoluna gitmekte devleti gelir kaybına uğratmaya çalışmaktadır. Getirilen gelir güvenlik müesseseleri ile birlikte bu kaybedilen gelir geri kazanılmaya çalışılmaktadır. Maksimum vergi geliri ile kamu hizmetleri daha verimli olmakta ekonomik işleyiş daha güvenli hale gelmektedir.

3.3.1.2. Harcamalar Üzerinden Alınan Vergilerde Uygulanan Vergi Politikaları

Harcamalar üzerinden alınan vergilerin toplam vergi gelirleri içinde payı oldukça yüksektir. Aynı zamanda dolaylı vergiler olarak adlandırılan bu vergiler vergi

sistemimizin temel dayanağını oluşturmaktadır. KDV, ÖTV, BSMV, ÖİV, Şans Oyunları Vergisi, Damga Vergisi harcamalar üzerinden alınan vergilerdir. Bu vergiler içerisinde büyük paya sahip özellikle KDV ve ÖTV ayrı önem teşkil etmektedir. KDV genel bir harcama vergisi iken ÖTV özel bir harcama vergisidir. Ekonomi güvenliği açısından önemi ise istisna ve muafiyetler konusunda artmaktadır. 3065 sayılı KDV kanununa göre istisnalar:

- İhracat İstisnası
- Araçlar, Kıymetli Maden Ve Petrol Aramaları İle Ulusal Güvenlik Harcamaları ve Yatırımlarda İstisna
- Taşımacılık İstisnası
- Diplomatik İstisnalar
- İthalat İstisnası
- Sosyal ve Askeri Amaçlı İstisnalarla Diğer İstisnalardan oluşmaktadır.

Bu istisnalar ile hem ülkeler arası ticari ve diplomatik ilişkiler geliştirilerek çifte vergilendirmeyi de önlemek hem de daha verimli bir ekonomik ortam oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Sıfır araçlara uygulanan KDV ve ÖTV ile Türkiye’de giriş fiyatı ile alıcıya en son ulaşan fiyat arasındaki fark oldukça eleştirilmektedir. Yerli araba üretimi için çalışmaların sürdüğü Türkiye’de teşvik amaçlı vergi muafiyeti uygulanacağı ile alakalı Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının açıklamasına göre yerli otomobilin yaygınlaştırılması ve piyasada tutunabilmesi amacıyla ÖTV’den muaf tutulabileceği ön görülmektedir. Bu açıklamadan çıkarılacak sonuç daha güvenli bir ekonomi için dışa bağımlılığı azaltmak amacıyla yerli üretime vergi muafiyeti getirecek bir vergi politikası uygulanacağı düşünülmektedir.

3.3.1.3. Servet Üzerinden Alınan Vergilerde Uygulanan Vergi Politikaları

Servet üzerinden alınan vergileri MTV, emlak vergisi ve VİV oluşturmaktadır. MTV’de ekonomi güvenliği adına uygulanan politikalara bakıldığında yakın zamanda çeşitli güncellemeler olduğu görülmektedir.

MTV’de taşıtların gerçek ya da tüzel kişiler adına, kanun ve tüzüğe bağlı olarak ilgili trafik ya da sivil havacılık siciline kayıt veya tescil edilmesi ile birlikte vergi doğuran olay gerçekleşmiş olmaktadır (Tosuner ve Arıkan, 2017:513). Kayıt ve tescil ettirilmiş taşıtlar her yıl Ocak ve Temmuz dönemlerinde vergilendirilmektedir. Yılda iki kez eşit taksitlerle ödenen motorlu taşıt vergisinin matrahı (I), (II) ve (III) Sayılı cetvellerde taşıtın yaşı, silindir hacmi, cinsi ve ağırlık gibi miktar esaslı olarak belirlenmektedir. Ancak 5 Aralık 2017 Tarihli ve 30261 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “7061 sayılı Bazı Vergi Kanunları İle Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile birlikte MTV Kanunu’nun 2.maddesinin ilk fıkrasına şu bent eklenmiştir.

“Taşıt Değeri: Taşıtların teslimi, ilk iktisabı ve ithalinde, KDV matrahını oluşturan unsurlardan teşekkül eden değeri ifade eder”. Düzenleme ile birlikte matrah belirlemede kullanılan silindir hacmi ve yaş kriterine ek olarak değer eklenmektedir. Bu uygulama vergi güvenliğini sağlamak için uygulanan bir vergi politikasıdır. 21.yy’da daha da önemli bir sorun olan küresel ısınma ile birlikte doğaya zarar veren emisyon değerlerini azaltmak aynı zamanda yakıt değerlerini düşürerek daha ekonomik araçlar piyasaya sunmak, taşıt üreticilerini farklı araçlar üretmeye yönlendirmektedir. Eskiden daha güçlü ve büyük araçlar revaçta iken şimdilerde daha küçük, düşük emisyon ve yakıt değerlerine sahip araçlar geniş pazar payına sahip olmaktadır. Lüks araç üreticileri düşük silindir hacimli araçlar ürettiğinde, tüketiciler ortalama bir araçla aynı silindir hacmine sahip lüks araç için aynı vergiyi ödemek zorunda kalmaktadır. Daha lüks aracı satın alma gücüne sahip mükellefleri daha fazla vergilendirerek vergi geliri elde etmek isteyen devlet, matraha değer esasını getirerek düşük hacimli motora sahip ancak lüks olan aracı satın alan kişilerden daha fazla vergi geliri elde etmeyi hedeflemektedir. Bu şekilde değer açısından adaletsizliği gidererek zenginden fazla vergi alınması sağlanmakta ve ekonomi güvenliğine katkıda bulunacak bir düzenleme getirilmiş olmaktadır.

MTV ile alakalı bir diğer ekonomi güvenliği politikası ise dünyada artık elektrikli araçların giderek yaygınlaşması ile alakalıdır. TVS motor silindir hacmine bağlı ancak elektrikli araçların silindir hacmi olarak bir karşılığı bulunmamaktadır. Öyleyse elektrikli araçların vergi dışı kalmaması için vergi politikası geliştirilmesi gerekmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Plan ve Bütçe Komisyonu’nda,

533 sıra sayılı Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısına elektrikli araçlarla ilgili de madde konularak bu vergi politikası için atılan adım görölmektedir. 2 Şubat 2018 tarihinde TBMM'ye sevk edilen yasa tasarısında MTV Kanunu'na "Motor gücü" tanımı eklenerek silindiri bulunmayan elektrikli araçların vergilendirilememesinin önüne geçilmesi hedeflenmektedir.

İlgili torba yasanın 17. maddesinde eklenen motor gücü tanımı "Taşıtların elektrik motorlarını imal eden fabrikalarca uluslararası normlara göre tespit edilen ve kilovat (kW) olarak ifade olunan azami güçtür" şeklinde yapılmaktadır. Ayrıca MTV kapsamına alınan elektrik motorlu otomobil, kaptıkaçtı, arazi taşıtı ve benzeri taşıtlar ile elektrik motorlu motosikletlerden (I) sayılı tarifedeki vergi tutarlarının yüzde 25'i oranında vergi alınması ön görölmektedir. Dörtte bir oranında belirlenen bu oran vergi teşvik politikası olarak karşımıza çıkmaktadır. Kanun tasarısından anlaşılacağı üzere hem kanundaki boşluktan doğan vergi gelir kaybı giderilmekte hem de elektrikli araçları teşvik amaçlı dörtte bir gibi düşük oranda vergi alınmasını ön gören bir politika güdülmektedir. Bu düzenlemenin 1 Ocak 2019 tarihinden itibaren yürürlükte olması öngörülmektedir.

Diğer bir servet vergisi olan Emlak vergisi için de 5 Aralık 2017 Tarihli ve 30261 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "7061 sayılı Bazı Vergi Kanunları İle Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" da bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenleme ile emlak vergisi kanuna geçici madde ilave edilmiştir. Belediyelerin emlak vergisinde yaptığı aşırı artışlardan vatandaşları korumak adına eklenen maddede 2018 yılı için takdir edilen asgari ölçüde arsa ve arazi metrekaresi birim değerleri, 2017 yılı için uygulanan birim değerlerinin yüzde 50'sinden fazlasını aşmasını engellenmektedir. Böylece önceki yıla göre en fazla yüzde 50'sine kadarlık bir artışla sınırlanarak tavan fiyat uygulamasına geçilmektedir. Bu düzenlemeyi bireylerin ekonomik güvenliği adına uygulamaya konmuş bir vergi politikası olarak görmek mümkündür.

TVS'deki son servet vergisi ise VİV'dir. Bu vergi ikili bir yapıdadır. Bu ikili yapıda veraset, ölen bir kişinin başka birine miras ya da vasiyet yoluyla servet aktarımı sırasında vergilendirilmesini intikal ise hayatta olan kişiler arasındaki servet aktarımının vergilendirilmesini ifade etmektedir (Köktaş, Buyrukoğlu ve Bozdoğan 2016:302). Söz

konusu vergideki ikili yapı ekonomi güvenliği açısından önem arz etmektedir. Hayatta olan kişiler öldükten sonra veraset vergisi olarak alınan bedelden kaçınmak için hayatta iken miras paylaşımında bulunabilmektedir. İkili bir yapı ile bu şekilde yapılan servet transferi intikal yoluyla vergilendirilebilmektedir. Vergi gelir kaybını önlemek adına VİV ile servet transferi vergilendirilmiş olmaktadır.

3.3.2. Yerli Üretimi Teşvik Edici Vergi Politikalarının Önemi

Güvenli bir ekonomide doğrudan tahsil çok önemlidir. Böylece kayıt dışı ekonomi olabildiğince azalmaktadır. TVS’de vergi gelirlerinin dağılımının dolaylı vergilere kaymış olduğu görülmektedir. Oysaki doğrudan vergilerden daha yüksek oranda dolaylı vergilerin olduğu bir vergi sisteminin güvenli olması beklenilmemektedir (Yılmaz, 2013:44). Öyleyse uygulanması gereken vergi politikaları, vergi gelirlerinin yükünü dolaylı vergi mükelleflerinden dolaysız vergilere doğru aktarması gerekmektedir. Ancak bu söylenildiği kadar kolay olmamaktadır. Beyan esaslı gelir vergilerinde beyanların doğruluğu etkin bir denetim mekanizması ve mükelleflerde vergi ahlâkının oluşmasını gerektirir. Gelişmekte olan ülkelerde beyan esaslı vergilerin verimli işleyişi daha da zor olmaktadır. Ayrıca uluslararası vergi sorunlarından olan vergi rekabetine karşı kurumlar vergisi oranlarında değişiklik yapmak mükellefin yatırım kararlarını etkileyeceğinden TVS dolaylı vergilere kaymak durumunda kalmaktadır.

Türkiye’deki diğer önemli ekonomik sorun olan cari açık, ekonomik bağımsızlığı ve ekonomi güvenliğini etkilemekte olduğundan “cari açık” kavramının açıklanması vergi politikaları belirlemede önem teşkil etmektedir. Bir ülkenin tüm ekonomik ilişkileri ödemeler dengesi olarak isimlendirilen bilançoda izlenmektedir. Söz konusu bilanço, ülkedeki sermaye, mal ve hizmet işlemleri neticesinde elde edilen gelir ve yapılmış olan ödemeler arasındaki dengenin ölçülmesi noktasında önem kazanmaktadır. Bu kapsamda ödemeler dengesi bilançosu genellikle ülkelerin uluslararası arenada ekonomik ve mali gücünü yansıtan bir veri olarak yorumlanmaktadır. Cari işlemler dengesi, sermaye hareketleri dengesi ve rezerv hareketlerine ek olarak net hata ve noksanları olarak dört bileşenden oluşan ödemeler dengesi bilançosunun en önemli ana hesabını cari işlemler dengesi oluşturmaktadır. Cari

işlemler dengesi; dış ticaret dengesi, hizmet alım-satımları, yatırım gelirleri ve cari transfer dengelerinin toplamından meydana gelmektedir (Şahin, 2011:48). Ancak cari işlemlerde ortaya çıkan açığın en önemli nedeni dış ticaret açığıdır. Türkiye’deki politikalar incelendiğinde 1980 öncesinde ithal ikameci üretim politikaları ile ihtiyaçların yurt içinden karşılanmaya çalışıldığı görülmektedir. 24 Ocak 1980 kararları sonrasında ise açık ekonomiye geçiş süreci başlamış ve ihracata dayalı ekonomik büyüme modeli uygulanmıştır. Ancak gerekli yapısal düzenlemelerden yoksun olarak başlayan bu dışa açılma süreci, ithal edilen malların boyutunun ihraç edilen malları geçmesi sonucu dış ticaret açığıyla karşı karşıya kalınmıştır (Altunöz, 2014:120).

Tablo 12: Türkiye’de Yıllara Göre Dış Ticaret İşlemleri, 2010-2016

Yıllar	İhracat		İthalat		Dış Ticaret Dengesi
	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	Değer
2010	113.883.219	11.5	185.544.332	31.7	-71.661.113
2011	134.906.869	18.5	240.841.676	29.8	-105.934.807
2012	152.461.737	13.0	236.545.141	-1.8	-84.083.404
2013	151.802.637	-0.4	251.661.250	6.4	-99.858.613
2014	157.610.158	3.8	242.177.117	-3.8	-84.566.959
2015	143.838.871	-8.7	207.234.359	-14.4	-63.395.487
2016	142.529.584	-0.9	198.618.235	-4.2	-56.088.651
2017*	156.994.294	10.1	233.803.864	17.7	-76.809.570

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>, Not:* 2017 yılı verileri geçicidir.

Ekonomik bağımsızlık elde edilmeden ekonomi güvenliğinden söz edilemeyeceğinden, Türkiye’deki dış ticaret dengesizliğinden kaynaklı cari açık probleminin çözümünde vergi politikaları üretebilmek için Tablo 12’deki verilerden

yararlanmak faydalı olacaktır. Tablo 12’de Türkiye’de 2010-2017 yılları arasında meydana gelen ihracat-ithalat değişim rakamları yüzdesel olarak gösterilmekte ve dış ticaret dengesinde meydana gelen açık neticesinde ortaya çıkan cari açık görülmektedir. Tabloda ihracat değişim oranlarının düşmekte olduğu ancak 2017 yılında tekrar artış göstererek 2014 yılındaki değerini yakaladığı görülmektedir. İthalatta da aynı şekilde genel olarak düşüş görülmekte ancak 2017 yılındaki büyük yükseliş ile 2012 yılındaki ithalat rakamlarına yakın değerlere tekrar ulaşılmıştır. İthalat rakamlarının ihracat rakamlarından fazla olması nedeniyle meydana gelen dış ticaret açığı, ithalat rakamlarının azaldığı yıllarda düşüş eğilimine geçse de hiçbir zaman aradaki fark kapanmadığından dış ticaret fazlası verilememiş, 2017 yılında ithalattaki artışa paralel olarak dış ticaret açığı tekrardan artarak son iki yıldaki açıktan daha fazla olarak hesaplanmıştır. Tablo 12’deki veriler, dış ticaret dengesizliğinden meydana gelen cari açık probleminde Türkiye’de ihracatın artırılıp ithalatın kısılmasında yerli üretimi teşvik eden vergi politikalarının önemini ortaya koymaktadır.

Dışa bağımlı bir ülke olduğu sonucuna vardığımız Türkiye’de, özellikle enerji alanında alternatif enerji kaynaklarına ihtiyaç duyulmaktadır. Güçlü ve güvenli bir ekonomi için dış müdahalelere karşı dik duruş, istikrar çok önemlidir. Ülkelerin birbirleriyle ticaret yapması o ülkelerin uluslararası iş bölümüne katılıp kar elde etmelerini sağlamaktadır (Leontief, 1953:332). Ancak bu ticaretin bir bağımlılık haline dönüşmesi sorun teşkil etmektedir. Ekonomik bağımsızlık için yerli üretim şarttır. Olaya vergi politikaları açısından bakıldığında ise dışa bağımlılığı önlemenin tek yolu üretim faktörleri üzerindeki vergi yükünü hafifletilerek yerli üretimi geliştirmektir. Yerli üretim için uygulanacak teşvik politikaları ile ekonomi güvenliği tahsis edilebilecektir. Yerli ekonominin özellikle dışa bağımlılığı azaltmada bu denli önemli olduğu Türkiye’de bunun için yapılan çalışmaların iyi incelenmesi gerekmektedir.

Türk savunma sanayindeki gelişmelerle her türlü yerli silah, helikopter ve tank gibi üretimlerle sınır dışı operasyonlarda büyük başarılar elde edilmektedir. Ülkenin sınır güvenliğinin sağlanması yatırımcıyı çekmede önemli olduğundan ekonomi güvenliği açısından da önem arz etmektedir. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi (KOSGEB), Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TUBİTAK) destek programları ile yerli üreticiler desteklenmekte buna ek olarak devletin sağladığı ihracat destekleri, vergi teşvikleri, çeşitli muafiyet ve

istisnalar ile dışa bağımlılığı azaltmak hedeflenmektedir. Türkiye’de önümüzdeki dönemler içinde ekonomi güvenliğini sağlamak adına yerli üretimi teşvik edici vergi politikalarının uygulanmasına devam edilmesi gerekmektedir.

SONUÇ VE POLİTİKA ÖNERİLERİ

Ekonomik kamu düzeninin sağlanmasından sorumlu devletin ekonomik kolluk faaliyetleri ile müdahalede bulunması Anayasa’da verilen yetkinin bir gereğidir. Aynı yetki ve amaç ile ekonomi güvenliği içinde devlet ekonomiye müdahalede bulunabilir. Ekonomik kamu düzeninin oluşturulması amacıyla vergi politikaları kullanılabilir. Anayasada verilen yetki devlete ekonomi güvenliği sağlamada vergi politikalarını kullanabilme şansı tanımaktadır.

Ekonomi güvenliği mal ve hizmet üretiminden tüketimine kadarki tüm aşamalarda dâhil olmak üzere, ekonomik düzenin aksamadan emniyetli şekilde devam edebilmesine bağlıdır. Bu ekonomik faaliyetler birey, piyasa, devlet ve küresel çapta farklı büyüklüklerde var olmaktadır. Ekonomi güvenliği özellikle küreselleşme ile birlikte ülkelerin birbiri ile olan ticari ilişkilerinin gelişmesiyle daha da önem kazanmaya başlamıştır. Ülkeler arası ticari işlemlerde malların alım-satım-dağıtım ve teslim süreçlerinin güvenliğini devlet sağlamazsa ekonomik ilişkiler gelişemeyeceğinden o ülkelerde güvenli bir ekonomik yapıdan bahsetmek mümkün olamayacaktır.

Ulusal çapta ekonomi güvenliği için iç-dış müdahalelere karşı direnç gösterebilecek ekonomik ve siyasi istikrar önem teşkil etmektedir. Söz konusu istikrarı küreselleşme, yabancı sermaye yatırımları, ekonomik krizler, kayıtdışı ekonomi, vergi rekabeti, transfer fiyatlandırması, e-ticaret, ekonomik istihbarat ve küresel kamusal kuruluşlar etkilemektedir. Bu unsurların olumsuz etkisini minimuma indirebilmek için ekonomik bağımsızlık gerekmektedir. Ekonomik bağımsızlığa sahip olmada maliye politikalarının bir alt alanı olan vergi politikaları önemli bir araç olarak kullanılabilir.

TVS incelendiğinde Türkiye modern bir vergi sistemi oluşturma yolunda Aşarın kaldırılması, Gelir ve Kurumlar vergisinin getirilmesi, AB uyum sürecinde getirilen KDV gibi yeni vergilerin sistemimize girmesiyle birlikte ekonomik yapısını şekillendirmeye başlamıştır. Türkiye güvenli bir ekonomik yapı tahsisinde vergi politikalarını aktif bir araç olarak kullanmaktadır. Uygulanacak vergi politikalarını belirlemede ve uygulanmakta olan vergi politikalarının analiz edilmesinde, gerektiğinde

eleştirilmesinde bize yardımcı olacak husus vergilerin sınıflandırmasını yapmaktır. En çok kullanılmakta olan sınıflandırma biçimlerinden bir tanesi dolaylı-dolaysız vergi ayırımıdır. Dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payının yüksek olduğu ülkelerde adaletsiz bir vergi sistemi var olduğunu, dolaysız vergilerin payının yüksek olduğu ülkelerde ise daha adil bir vergi sistemi olduğu çıkarımında bulunmak mümkündür.

Türkiye’de dolaylı vergilerin daha ağırlıkta olduğu düşünüldüğünde daha adil bir vergi sistemine ihtiyaç olduğu sonucu çıkarılmaktadır. Dolaysız vergilerden olan gelir ve kurumlar vergisinde ise gelir vergisinin yükünü ücret gelirleri üstlenmekte, kurumlar vergisi vergi rekabeti nedeniyle arttırılamamaktadır. Bu eleştirinin ardından gerekli adil sistemi oluşturacak vergi sistemi için belirlenecek vergi politikalarının çok önemli olduğu sonucu çıkarılmaktadır. Özellikle gelir dağılımında adaletsizliği gidermek ve daha adil bir gelir dağılımı sağlamak için vergi politikaları kullanılmaktadır. Milli gelirden gelir grupları arasında büyük farklar olan toplumlarda fakir ile zengin arasında bir uçurum oluşmaktadır. Devlet tüm bireylere eşit haklar sağlamakla yükümlü olduğundan vergi politikası ile gelir dağılımını iyileştirici faaliyetlerde vergi politikasını bir araç olarak kullanmaktadır.

Dünyadaki ekonomi güvenliğini etkileyen unsurların neredeyse hepsi gelişmekte olan Türkiye’nin de ekonomi güvenliğini etkilemektedir. Ek olarak Enerji başta olmak üzere çoğu alanda dışa bağımlılığın getirdiği yük ekonomi güvenliğimizi tehdit etmektedir. Türkiye’de siyasi yapıyı etkileyen terör faaliyetleri kırk yıldır hem can ve mal kaybına neden olmakta, hem askeri harcamalar ile bütçemizi yıpratmakta hem de Türkiye’nin imajını zedelediğinden yatırım olanaklarına zarar vermektedir. Anti-demokratik hareketler neticesinde iktisadi yapı zarar görmekte sonrasında kredi notu, döviz dalgalanmaları ve yabancı sermaye üzerinden mali tehdit devam etmektedir.

Vergi harcamaları ile belli amaçlar doğrultusunda devletin bazı vergi gelirinden vazgeçmesinin ekonomi güvenliğimize etkisi vergi harcamasının kapsamı, konusu, kimlere uygulanacağı ve hedeflenen ekonomik ve sosyal amaca ulaşmada ne ölçüde başarılı olunduğu ile alakalıdır. Türkiye’de güvenli ekonomi çalışmalarından olan BES’in uygulamaya konmasına ek olarak devlet desteği ile de birlikte emeklilik sürecinde elde edilen refahın ekonomi güvenliğine katkıda bulunulacağı

düşünülmektedir. Türkiye’de vergi gelir güvenliğinin sağlanmasında kamu alacağını güvence altına alan uygulamalar önemlidir. Geçici vergi, ihtiyat-ı haciz, ihtiyat-ı tahakkuk, teminat, kefilin talebi, rüçhan hakkı, iptal davası, gecikme zammı-faizi uygulamaları ile devlet vergi gelir güvenliğini dolayısıyla ekonomi güvenliğini sağlamaya çalışmaktadır.

Matrah aşınmasına neden olan çok uluslu şirketlerin faaliyetleri sonucu OECD’nin öncülüğünde ortaya çıkan BEPS eylem planının Türkiye açısından önemi, 2015 yılında G20 dönem başkanlığı sırasındaki çalışmalardan kaynaklanmaktadır. Sosyal medya şirketleri, Uber ve benzeri oluşumlar ise kanundaki boşluklardan yararlanarak vergi gelir kaybına neden olmaktadır. Ayrıca vergisini düzenli ödeyen mükelleflere karşı haksız rekabet oluşturmaktadırlar. Yapılacak vergisel düzenlemeler ile kayıt dışı ekonomi kapsamına giren bu gelirler vergilendirilerek ekonomi güvenliğinin sağlanması gerekmektedir.

Ekonomi güvenliğini sağlamada Türkiye’de uygulanan vergi politikaları incelendiğinde gelir üzerinden alınan vergilerde denetim, stopaj(kaynakta kesme) gibi genel önlemler dışında asgari vergi ve emsal kira bedeli, transfer fiyatlaması, örtülü sermaye, kontrol edilen yabancı kurum kazançları gibi özel önlemlerden bahsedilmektedir. Servet üzerinden alınan vergilerde MTV için getirilen değer esası ile birlikte adaletsizlik giderilmekte ve hazinenin ek vergi geliri elde etmesi hedeflenmektedir. Kanundaki boşluktan kaynaklı elektrikli araçların vergilendirilememesini engellemek için düzenlemeye gidilmesi düşünülmektedir. “7061 sayılı Bazı Vergi Kanunları İle Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile birlikte emlak vergisinde belediyenin yaptığı aşırı artışa karşı vatandaşlar koruma altına alınmaktadır. VİV’in ikili yapı ile kanunlaşmış olması gelir kaybını önlemektedir. Harcamalar üzerinden alınan vergilerde yapılan istisnalarla ticari ve diplomatik ilişkiler geliştirilmekte ve çifte vergilendirme önlenmeye çalışılmaktadır.

Türkiye’nin dolaysız vergilerin payını arttırmakta zorlanıyor olması uluslararası vergi sorunlarından olan vergi rekabeti nedeniyle tüm gelişmekte olan ülkelerin ortak sorunudur. Dolaysız vergilerden olan gelir vergisi oranını arttırmak mükellefleri kayıt dışı ekonomiye sevk etmekte, kurumlar vergisini arttırmak ise yatırımcıları vergi cenneti ülkelere kaçırmaktadır. Vergi gelirine olan ihtiyaç dolaylı vergilere yüklenilerek

karşılanmakta vergi tuzağı dediğimiz sorun ortaya çıkmaktadır. Yeterli üretim olmamasından kaynaklı bir sorun olan dışa bağımlılığı azaltmak amacıyla alternatif enerji kaynakları devlet tarafından desteklenmekte, yerli üretim ile bağımsız bir ekonomik yapı tahsisi hedeflenmektedir. Özellikle cari açığın en büyük nedenlerinden olan dış ticaret dengesindeki açık, ithalat rakamlarındaki fazlalığa rağmen ihracat rakamlarının düşük kalması neticesinde ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda yerli üretimin vergi politikaları ile desteklenmesi hem ithal etme ihtiyacını azaltacağından hem de yurt içi ihtiyaçlar karşılandıktan sonra yurt dışına ihraç edilerek ekonomiye katkı sağlayacağından önem teşkil etmektedir. Türkiye’de enerji alanındaki dışa bağımlılık nedeniyle bağımsız bir ekonomiden söz etmek maalesef mümkün olamayacağından enerji alanındaki bağımlılık için alternatif enerji kaynaklarına yönelmek gerekmektedir.

Türkiye’nin dış müdahalelere karşı güçlü olması için bu müdahaleleri savuşturabilecek ekonomik güçte olması gerekmektedir. Ekonomik istihbarat alanında yapılacak çalışmalar ile dış müdahalelere önceden tedbir alınabilmektedir. Vergi politikaları açısından bakıldığında ise yatırımcıya güven verecek bir ekonomik ortam sağlamak ve teşvik edecek vergi politikaları uygulamaya konulmalı, milli ekonominin gelişmesi ile yabancı yatırımcıya olan ihtiyacın azalmasının sağlanması gerekmektedir.

Güvenli bir ekonomi için getirilebilecek diğer önemli öneri kayıtdışı ekonomi ile mücadeledir. Kayıtdışı ekonomi ile vergi geliri kayba uğramaktadır. Vergisini düzenli ödeyen mükellefe adaletsizlik olmakta hatta bu mükellefler onların yükünü sırtlamak zorunda kalmaktadırlar. Bu şartlar altında güvenli bir ekonomiden bahsedilemeyeceğinden kayıtdışı ekonominin mümkün olduğunca azaltılması gerekmektedir. Devlet ekonomi güvenliği için denetimde standart sağlamalı, yapılan denetimlerin sıklığı ve kesilen cezaların niteliğine dikkat edilmesi gerekmektedir. Ekonomi güvenliğini etkileyen ekonomik suçlar basit vergisel hareketler ile geçiştirilmemeli gerekli yaptırımlar uygulanmalıdır. Üretim kabiliyetini ortadan kaldıracak denetim ve ceza mekanizması engellenmelidir.

Ülkeler arası ticari ilişkilerde çifte vergilendirmeyi önlemek, yatırımları Türkiye’de tutmak ve vergilendirmek için gerekli çalışmalar yapılmaktadır. E-ticaret dediğimiz bu ticaret türünde sağlıklı vergilendirme, malların dağıtımı ve satış öncesi-sonrası karşılaşılabilecek olumsuzluklara karşı müşterilerin mağduriyetlerinin önlenmesi

ekonomi güvenliğiyle bağlantılı olduğundan uluslararası iş birliği sağlanmalı ve vergi politikaları belirlenmelidir.

Sonuç olarak ekonomi güvenliğine ülkelerin kayıtsız kalması mümkün olmadığından Türkiye’de güvenli ekonomik bir yapı için vergi politikalarının kullanılması gerekmektedir. Kayıtdışı ile mücadele edebilecek, adil bir vergi sistemi oluşturabilecek ve üretim faktörleri üzerindeki vergi yükünü hafifletebilecek yerli üretiminde teşvik edilebileceği, böylece dışa bağımlılığı azaltacak vergi politikalarına ağırlık verilerek gerekli düzenlemelerin yapılmaya devam edilmesi ve ekonomi güvenliğinin sağlanması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, Yalçın (1991), *Tarihsel Açıdan Türkiye Ekonomisi ve İzlenen İktisadi Politikalar (1923-1963)*, Uludağ Üniversitesi Basımevi: Bursa.
- Alp, İ. Akgün (2013), “Terörün Ekonomik Etkileri”, *Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi*, C:4(1), ss.1-19.
- Akalın, Güneri (2014), *Türkiye’de Piyasa Ekonomisi ve Küresel Ekonomik Kriz*, Orion Kitap Evi: Ankara.
- Akdoğan, Abdurrahman (2009), *Kamu Maliyesi*, Gazi Kitap Evi: Ankara.
- Akıncı, Müslüm (2001), “Ekonomik Kamu Düzeni ve Rekabet Kurumu”, *Rekabet Dergisi*, Sayı:5, ss.2-16.
- Akkaya, Şahin (2005), *Küreselleşme Sürecinde Vergi Yapıları Ve Uluslar Arası Vergi Rekabeti*, Filiz Kitap Evi: İstanbul.
- Akkaya, Şahin (2011), *Küreselleşen Ekonomik Sorunlar ve Vergilemenin Küreselleşmesi*, Filiz Kitap Evi: İstanbul.
- Aktan, C. Can (2009), “Arz-Yönlü İktisat Teorisi ve Haldun-Laffer Etkisi”, *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, C:1(2), ss.40-54.
- Aktan, C. Can (2010), “Monetarizm ve Rasyonel Beklentiler Teorisi”, *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, C:2(1), ss.168-187.
- Altunöz, Utku (2014), “Cari Açık Sorununun Temel Nedenleri ve Sürdürülebilirliği: Türkiye Örneği”, *İstanbul Gelişim Üniversitesi SBE Dergisi*, C:1(2), ss.115-132.
- Andreev, Atanas (2013), *Individual Economic Security, National Security and The Mediating Role of Trust in Government: A Survey Among the Young Bulgarian Generations’ Attitudes*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Apak, Sudi ve Yılmaz, Güneş (2010), “G-20 Ülkeleri ve Küreselleşme”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı:46 ss.11-24.
- Arenas, Eduardo O. (2013), *Strategic Intelligence and Economic Security* [Elektronik Sürüm], Spanish Institute for Strategic Studies: Spain.
- Arslan, Ünal (2011), “Siyasi İstikrarsızlık ve Ekonomik Performans: Türkiye Örneği”, *Ege Akademik Bakış Dergisi*, C:11(1), ss.73-80.
- Atkinson, Anthony B. ve Joseph E. Stiglitz (2015), *Lectures on Public Economics*, Princeton University Press: Princeton and Oxford.

- Atrostic B. K. ve James R. Nunns (1991), "Measuring Tax Burden: A Historical Perspective", *National Bureau of Economic Research*, pp.343-420.
- Aydemir, Cahit ve Güneş, H. Haşimi (2006), "Merkantilizmin Ortaya Çıkışı", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C:5(15), ss.136-158.
- Aydın, Cengiz (2008), *Ekonomik Güvenlik: Türkiye Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.
- Aykın, Hasan (2012), *Türkiye'nin Ekonomi Güvenliği Açısından Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ayrançöl, Zülküf (2012), *Küresel Kamusal Mallar ve Su Hakkı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Bayraktar, Cahide (2012), "Keynes ve Refah Devleti", *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C:10(2), ss.247-261.
- Bilici, Nurettin (2013), *Türk Vergi Sistemi*, Recai Dönmez (Ed.) T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2612, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1580.
- Biçer, Yalın (2006), *Türkiye'de Kayıt Dışı Ekonomiyi Önlemeye Yönelik Vergi Politikaları ve Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Birol, Özlen H. ve Gencer Ayşen H. (2014), "Neo-Klasik İktisat ve Neo-Klasik Sentez", *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C:16(1), ss.259-280.
- Blackburn, Keith ve Christensen, Michael (1989), "*Monetary Policy and Policy Credibility Theories and Evidence*", Westen University, Economics Working Papers Archive.
- Brewer, Anthony (2005), Cantillon, Quesnay and the Tableau Economique, *Department of Economics University of Bristol*, Discussion Paper No:05/577, pp.1-16.
- Bruce, Donald ve Fox, William F. (2000), "E-Commerce in The Context of Declining State Sales Tax Bases", *National Tax Journal*, Vol.53, No.4, pp.1373-1388.
- Buzan, Barry (1991), *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in The Post Cold War Era*, Harvester Wheatsheaf: New York.
- BÜMKO (Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü) (2016), <http://www.bumko.gov.tr>, Erişim: 16.04.2018.
- Büyükakın, Tahir (2007), "Yeni Keynesyen İktisat mı, Yeni Neo-Klasik Sentez mi?", *Kocaeli Üniversitesi SBE Dergisi*, C:13(1), ss.22-36.

- Coşkun, Neslihan (2005), “Elektronik Ticarete Vergilendirme Sorunları ve Uluslar Arası Düzeyde Çözüm Arayışlarının Türkiye Açısından Değerlendirilmesi”, *Çukurova Üniversitesi SBE Dergisi*, C:14(1) ss.153-170.
- Çam, Esat (2000), *Siyaset Bilimine Giriş*, Der Yayınları: İstanbul.
- Çomaklı, Şafak ve Gödekli, Mehmet (2011), *Vergilemede Anayasal Prensipler*, Savaş Yayın Evi: Erzurum.
- Çomaklı, Şafak ve Turan, Deniz (2016), *Kamu Harcama Hukuku*, Polis Akademisi Yayınları: Ankara.
- Çomaklı, Şafak ve Turan, Deniz (2017), “FETÖ ve PKK Bağlamında Terör Amaçlı Kullanılan Kamusal Mal ve Hizmetler”, *Polis Akademisi Yayınları*, Rapor No:6, ss.1-83.
- Çomaklı, Şafak, Turan, Deniz, ve Doğruyol, Cengizhan (2015), *Kamu Maliyesi*, Savaş Yayınevi: Ankara.
- Demircan, E. Siverekli (2004), *Türkiye’de Vergi Politikalarının Siyasi Analizi: Siyasi Değişimin Vergi Kayıp Ve Kaçaklarına Etkisi Üzerine Bir İnceleme*, 19.Türkiye Maliye Sempozyumu, 10-14 Mayıs 2004, Antalya.
- Dhonte, Pierre ve Kapur, Ishan (1997), *Towards a Market Economy: Structures of Governance*, *IMF Working Paper*, no:97/11, pp.1-16.
- Doğan, Mehmet (2001), *Büyük Türkçe Sözlük*, Vadi Yayınları: Ankara.
- Duman, Erhan (2011), *Krizlerin Anatomisi:1929 Ekonomik Buhranı ve 2008 Küresel Krizi’nin Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Dülger, Cumhuri (2007), *Türkiye’de Bütçe Saydamlığı ve Bütçe Saydamlığı Algılama Düzeyinin Ölçülmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Edizdoğan, Nihat ve Çelikkaya, Ali (2010), *Vergilerin Ekonomik Analizi*, Dora Yayıncılık: Bursa.
- Ekinci, Filiz (2004), *Türev Ürünlerin Vergilendirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Ekinci, Filiz (2007), “5520 Sayılı Yeni Kurumlar Vergisi Kanununda Vergi Güvenlik Müesseselerine İlişkin Yeni Düzenlemeler”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S:17, ss.288-296.
- Erdem, Metin, Şenyüz, Doğan ve Tatlıoğlu, İsmail (1996), *Kamu Maliyesi*, Ekin Kitabevi: Bursa.

- Erenel, Fahri ve Caymaz, Ebru (2014), “Uluslararası Örgütlerin Güvenlik Sorunlarının Çözümünde Yeterliliği: Afrika Birliği Örneği”, *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C:1(1), ss.117-136.
- Erginay, Akif (1992), *Kamu Maliyesi*, Savaş Yayınları: Ankara.
- Enerji Piyasaları Düzenleme Kurumu (2016), *Doğal Gaz Piyasası 2015 Yılı Sektör Raporu*, EPDK: Ankara.
- Ferhatoğlu, Emrah (2006), “Uluslararası Vergi Rekabeti ve Sürükleyici Güçleri”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:7(1), ss.79-96.
- Gardiner, Rosalie ve Goulven, Katell Le (2002), “Sustaining our Global Public Goods”, *Global Public Goods Briefing Paper*, Economic Briefing No.3, pp.1-12.
- Gerekli, İsa (2014), *Gümrük Vergisi Oranlarının Uluslar Arası Pazarlamaya Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Gordon, Roberth J. (1990), “What Is New-Keynesian Economics?”, *Journal of Economic Literature*, Vol.28, No.3, pp.1115-1171.
- Göker, Zeliha (2009), “Küresel Kamusal Bir Mal: Finansal İstikrar”, *Akdeniz Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi* S:17, ss.7-22.
- Gözler, Kemal (2008), *İdare Hukuku Dersleri*, Ekin Kitap Evi:Bursa
- Greenwald, Bruce ve Stiglitz, Joseph E. (1987), “Keynesian, New Keynesian and New Classical Economics”, *Oxford Economic Papers*, New Series, Vol. 39, No.1, pp.119-133.
- Güldiken, Nevzat (2006), “Bilginin Elde Edilmesi ve Korunmasında Ekonomik İstihbarat Sistemlerinin Rolü”, *Cumhuriyet Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, C:7(2), ss.169-182.
- Gürbüz, Salih (2015), *Türk Vergi Sisteminde Emlak Vergisi Uygulaması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Haldun, İbn-i (2013), *Mukaddime İbretler Kitabı, Arap ve Acem Dönemleri ve Bunların Çağdaşları Olan Büyük Egemenlere İlişkin, Başlangıçtan Bu Yana Gelen Haberler Divanı-II.Cilt* (Çev. Turan Dursun), Dördüncü Basım, Kaynak Yayınları: İstanbul, (1377).
- Hetzl, Robert L. (2017), “What Remains of Milton Friedman’s Monetarism?”, *Federal Reserve Bank of Richmond*, Working Paper No:17-09, pp.1-30.
- Hunt, E.Kay ve Lautzenheiser, Mark (2016), *İktisadi Düşünce Tarihi* (Çev. Vedat Ulvi Aslan), Phoenix Yayın Evi: Ankara, (2011).

- Iliman, Tarık ve Tekeli, Recep (2016), “Türkiye’de Düzenleyici ve Denetleyici Kuruluşlar: İdari Para Cezalarının Hukuksal Zeminlerinin Değerlendirilmesi”, *Adnan Menderes Üniversitesi SBE Dergisi*, Cilt:3(1), ss.23-36.
- ILO (International Labour Office) (2004), *Economic Security for A Better World*, ILO Socio-Economic Security Programme, Geneva.
- IMF (International Monetary Fund), <http://www.imf.org/en/About>, Erişim: 27.06.2018.
- Işık, Abdülkadir (2014), *Kamu Maliyesi*, Ekin Basım Yayın Dağıtım: İstanbul.
- Kağıtçıoğlu, Mutlu (2016), *Para Piyasası Kurumlarına Yönelik Ekonomik Kolluk Faaliyeti*, On İki Levha Yayıncılık: İstanbul.
- Kahler, Miles (2004), “Economic Security in An Era of Globalization: Definition and Provision”, *The Pacific Review*, Vol.17, No.4, pp.485-502.
- Kara M. Cemil ve Öz, Ersan (2016), Bir Küresel Vergi Uyumu Projesi: BEPS, *Vergi Dünyası*, S:414, ss.172-181.
- Karadağ, Neslihan (2012), “Vergi Alacağına Güvence Altına Alınmasında Teminat, İhtiyati Haciz ve İhtiyati Tahakkuka İlişkin Özellikli Durumlar”, *Maliye Dergisi*, S:162, ss.238-255.
- Karagöl, E.Tanas (2016), “15 Temmuz Darbe Girişimi ve Türkiye Ekonomisi”, *Adam Akademi*, C:6(2), ss.37-50.
- Karakaş, Doğan (2008), Devletin Düzenleyici Rolü ve Türkiye’de Bağımsız İdari Otoriteler, *Maliye Dergisi*, Sayı:154, ss.99-120.
- Kaul, Inge, Grunberg, Isabella ve Stren, Marc A. (1999), “Defining Global Public Goods”, Inge Kaul, Isabella Grunberg and Marc A.Stern (Ed.), *Global Public Goods International Cooperation In The 21st Century*, Oxford University Press: Newyork, pp 2-19.
- Kaya, H. Hayri (2012), *Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı ve Örtülü Sermaye*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kepenek, Yakup ve Yentürk, Nurhan (2007), *Türkiye Ekonomisi*, Remzi Kitap Evi: İstanbul.
- Kessedjian, Catherine (2007), “Public Order in European Law”, *Erasmus Law Review*, Vol.1, No.1, pp.25-36.
- Klein, Jennifer (2004), “The Politics of Economic Security: Employee Benefits and the Privatization of New Deal Liberalism”, *The Journal of Policy History*, Vol.16, No.1, pp.34-65.

- Köktaş, A. Altuğ, Buyrukoğlu, Selçuk ve Bozdoğan, Doğan (2016), *Vergi Hukuku Ve Türk Vergi Sistemi*, Son Çağ Yayıncılık: Ankara.
- Leontief, Wassily (1953), “Domestic Production and Foreign Trade: The American Capital Position Re-Examined”, *Proceedings of The American Philosophical Society*, Vol. 97, No.4, pp.332-349.
- Maggetti, Martino (2009), “The Role of Independent Regulatory Agencies in Policy-Making: A Comparative Analysis”, *Journal of European Public Policy*, Vol.16, No.3, pp.450-470.
- MALİYE BAKANLIĞI (2016), *Vergi Harcamaları Raporu 2016*, Maliye Bakanlığı: Ankara.
- Meltzer, Allan H. (1980), “Monetarism and the Crisis in Economics”, *The Public Interest Special Issue*, pp.35-45.
- Mendez, Ruben P. (1999), “Peace As A Global Public Good”, Inge Kaul, Isabella Grunberg and Marc A.Stern (Ed.), *Global Public Goods International Cooperation In The 21st Century*, Oxford University Press: Newyork, pp.382-416.
- Mesjasz, Czeslaw (2008), “Security as Attributes of Social Systems”, Hans G. Brauch (Ed.), *Globalisation and Environmental Challenges: Reconceptualizing Security in the 21st Century*, Vol.3, Springer-Verlag Berlin Heidelberg: New York, pp.45-62.
- Mesjasz, Czeslaw (2008) “Ekonomik Güvenlik”, *Uluslararası İlişkiler*, C:5(18) ss.125-150.
- Mishkin, Frederic S. (1996), “Understanding Financial Crises: A Developing Country Perspective”, *National Bureau of Economic Research*, NBER Working Papers 5600, Cambridge, pp.1-49.
- Mishkin, Frederic S. (1999), “Global Financial Instability: Framework, Events, Issues”, *Journal of Economic Perspectives*, Vol.13, No.4, pp.3-20.
- Muth, F. John (1961), “Rational Expectations and the Theory of Price Movements”, *Econometrica*, Vol.29, No.3, pp.315-335.
- Nadaroğlu, Halil (1998), *Kamu Maliyesi Teorisi*, 10.Baskı, Beta Yayın: İstanbul.
- Nesadurai, Helen E.S. (2005), “Conceptualising Economic Security in an Era of Globalisation: What Does the East Asian Experience Reveal?”, *CSGR Working Paper No. 157/05*, Institute of Defence and Strategic Studies (IDSS): Singapore, pp.1-26.
- Nettles, Curtis P. (1952), “British Mercantilism and The Economic Development of the Thirteen Colonies”, *The Journal of Economic History*, Vol:12, No.2, pp.105-114.1952

- Nicodeme, Gaetan (2006), "Corporate Tax Competition and Coordination in the European Union: What do we know? Where do we stand?", *MPRA Paper No. 107*, pp.3-45.
- OECD (ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT) (2017), https://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/taxation/revenue-statistics-1965-2016_9789264283183-en#.WrT0n9RuYdU#page1, Erişim: 23.03.2018.
- OECD (ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT) (2017), <http://www.oecd.org/ctp/beps-reports-2015-executive-summaries.pdf>, Erişim: 08.02.2018.
- OECD (ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT) (2015), <https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm>, Erişim: 11.06.2017.
- Ozansoy, Ahmet (2010), "Kurumlar Vergisi ve Gelir Vergisinin Entegrasyonu", *Mali Çözüm Dergisi*, Sayı:97, ss.133-166.
- Öncel, Mualla, Kumrulu, Ahmet ve Çağan, Nami (2010), *Vergi Hukuku*, Turhan kitap evi: Ankara.
- Önen, Sacit (1988), "Kurumlar Vergisi, Ekonomik Etkileri ve Yansıma İmkanları", *Vergi Dünyası Dergisi*, Sayı:88, ss.1-6.
- Öner, Erdoğan (2016), *Türk Vergi Sistemi*, Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Özdemir, Oya (2008), *Gider Vergileri Alanında Türk Vergi Sisteminin Avrupa Birliği Müktesebatı İle Uyumlaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Özkan, A. Fatih (2009), "Ekonomik Kamu Düzeni ve Ekonomik Kolluk Faaliyeti", *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı:4, ss.75-94.
- Özsağır, Arif (2013), "Askeri Darbe ve Müdahalelerin Ekonomik Performans Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği", *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C:12(4), 759-773.
- Özsoylu, Ahmet Fazıl (2011), *Türkiye Ekonomisi Tarihsel Gelişim*, Karahan Kitap Evi: Adana.
- Öztürk, Nazım (2006), "Ekonomide Devletin Değişen Rolü", *Amme İdaresi Dergisi*, C:39(1), ss.17-38.
- Pehlivan, Osman (2009), *Kamu Maliyesi*, Derya Kitap Evi: Trabzon.

- Rakıcı, Cemil ve Aydoğdu, Cansu (2017), “2000 Yılı Sonrası Türkiye’de Vergi Performansının Değerlendirilmesi”, *Sosyoekonomik Dergisi*, C:25(33), ss.221-239.
- Rodrik, Dani (2011), *Akıllı Küreselleşme* (Çev. Burcu Aksu), Efil Yayın Evi: Ankara.
- Samuels, Warren J. (1973), “Adam Smith and The Economy as A System of Power”, *Review of Social Economy*, Vol.31, No.2, pp.123-137.
- Savaş, Vural (2000), *İktisadın Tarihi*, Siyasal Kitap Evi: Ankara.
- Savaş, Vural F. (2007), *Keynezyen İktisat Yıkılırken*, Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.
- Schneider, F. (2015), Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 Other OECD Countries from 2003 to 2015: Different Developments www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/2015/ShadEcEurope31.pdf, Erişim: 19.04.2018.
- Schumpeter, Joseph A. (1954), *History of Economic Analysis* [Elektronik Sürüm], Oxford University Press: New York.
- Stiglitz, Joseph E. (1994), *Kamu Kesimi Ekonomisi* (Çev. Ömer Faruk Batırel), İkinci Baskı, Marmara Üniversitesi Yayın No:549, İ.İ.B.F Yayın No:396: İstanbul, (1988).
- Stiglitz, Joseph E. (2002), *Küreselleşme Büyük Hayal Kırıklığı* (Çev. Arzu Taşçıoğlu ve Deniz Vural) Dördüncü Baskı, Plan B Yayıncılık: İstanbul.
- Stiglitz, Joseph E. (2006), “*Making Globalization Work*”, W.W. Norton&Company: Newyork: London.
- Streit, Manfred E. (1992), “Economic Order, Private Law and Public Policy The Freiburg School of Law and Economics in Perspective”, *Journal of Institutional and Theoretical Economics (JITE) / Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft*. Vol.148, No.4, pp.675-704.
- Stuckler, David ve diğerleri (2009), “The Public Health Effect of Economic Crises and Alternative Policy Responses In Europe: An Empirical Analysis”, *The Lancet*, Vol:374, Issue 9686, pp.315-323.
- Susam, Nazan (2008), Kamu Maliyesinde Sınır Ötesi Bir Kavram: Küresel Kamusal Mallar, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C:12(1-2), ss.277-303.
- Susam, Nazan (2009), *Türkiye’de Uygulanan Maliye Politikaları 1923-2008*, Derin Yayınları: İstanbul.
- Şahin, Begüm (2011), “Türkiye’nin Cari Açık Sorunu”, *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, C:3(2), ss.47-56.
- Şahin, Hüseyin (2006), *Türkiye Ekonomisi*, Ezgi Kitap Evi: Bursa.

- Şanver, Cahit ve Oktar, S. Ateş (2013), “Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Vergi Güvenlik Önlemleri ve Mükelleflerin Ba-Bs Bildirimlerine Bakışı Araştırması”, *Siyaset Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, C:1(3), ss.1-23.
- Şen, Hüseyin ve Sağbaşı, İsa (2015), *Vergi Teorisi Ve Politikası*, Kalkan Offset: Ankara.
- Şenyüz, Doğan (1998), *Türk Vergi Sistemi*, 4.Baskı, Ezgi Kitabevi: Bursa.
- Şenyüz, Doğan, Gerçek, Adnan ve Yüce, Mehmet (2008) *Türk Vergi Sistemi*, Doğan Yaklaşık Yayıncılık: Ankara.
- Şenyüz, Doğan, Yüce, Mehmet ve Gerçek, Adnan (2013) *Vergi Hukuku*, Ekin Basım Yayın Dağıtım: Bursa.
- Tan, Turgut (1972), “Ekonomik Hukuk ve Ekonomik Kamu Hukuku”, *Amme İdaresi Dergisi*, Sayı:5(1), ss.15-42.
- Tan, Turgut (1990), “Anayasal Ekonomik Düzen”, *Anayasa Yargısı Dergisi*, C:7(3), ss.159-178.
- Tan, Turgut (2002), “Bağımsız İdari Otoriteler veya Düzenleyici Kurullar”, *Amme Dergisi*, C:35(2), ss.11-37.
- Tan, Turgut (2010), *Ekonomik Kamu Hukuku Dersleri*, Turhan Yayın Evi: Ankara.
- Taşkıran, M. Selçuk ve Kara, M. Sefa (2018), UBER ve Benzeri Oluşumların Vergilendirilmesi, *Vergi Sorunları Dergisi*, S:352 ss.103-111.
- Tosuner, Mehmet ve Arıkan, Zeynep (2017), *Türk Vergi Sistemi*, Kanyılmaz Matbaası: İzmir.
- Tuncer, Denizhan (2007), *Vergi Tekniği Açısından Gümrük Vergisinin Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Turan, Deniz (2010), Küresel Kamusal Mallar ve Finansman, Dora Yayın Evi: Bursa.
- Turan, Deniz ve Yurdakul, Ali (2009), “Küresel Kamusal Mal Olarak Bilginin Küresel Kamusal Malların Sunumundaki Rolü ve Önemi” [Bildiri], İ.G. Yumuşak (Ed.); *Uluslararası 7.Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildirileri*, 30 Ekim-1 Kasım, Yalova Üniversitesi-İstanbul Üniversitesi: Yalova, ss.749-762.
- Turhan, Salih (1998), *Vergi Teorisi Ve Politikası*, Filiz Kitap Evi: İstanbul.
- THE WORLD BANK (2018), <http://www.imf.org/en/About>, Erişim: 27.06.2018.
- TÜİK (TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU) (2017), <http://www.tuik.gov.tr>, Erişim: 02.05.2017.

- TÜİK (TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU) (2017), <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24824>, Erişim: 08.05.2017.
- TÜİK (TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU) (2018), <http://www.tuik.gov.tr>, Erişim: 19.04.2018.
- UEK-TEK (Uluslararası Ekonomi Konferansı-Türkiye Ekonomi Kurumu) (2017), <http://teacongress.org/papers2012/ATIK.pdf>, Erişim: 12.08.2017.
- Uygun, Esra ve Kasa Hicran (2017), “Vergi Yükü Kavramı: Türkiye ve Diğer OECD Ülkelerinin Karşılaştırılması (1965-2014 Yılları)”, *International Journal of Academic Value Studies(Javstudies)*, Vol:3, No.14, pp:30-38.
- Yasa, Bengü D. (2017), “İktisat Düşüncesinde Devlet Müdahaleciliği Kuramının Evrimi”, *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C:5(2) ss.281-298.
- Yeni Şafak (2018), <https://www.yenisafak.com/yazarlar/leventyilmaz/piyasalar-ve-ekonomi-guvenligi-2045517>, Erişim: 05.05.2018.
- Yılmaz, M. Levent (2013), “Güvenlik Kavramında Yeni Bir Boyut; Ekonomi Güvenliği Türkiye Ne Kadar Güvende?”, Stratejik Düşünce Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, M. Levent (2015), “Terör ve Ekonomi Güvenliği”, *Stratejik Düşünce Dergisi*, Sayı:72, ss.103-107.
- Yılmaz, Sait (2005), *Ulusal Güvenlik ve İstihbarat: Türkiye ve ABD Üzerine Kavramsal Bir Çerçeve*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yunar, Mustafa (1992), *Vergi Yükü Ve Türkiye’deki Gelişimi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yücel, Duygu (2011), *Gelir Dağılımı Teorileri Ve Politikaları: Türkiye’de Gelir Dağılımı-Yoksulluk Sorunu*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Wilson, John Douglas (1999), ”Theories Of Tax Competition”, *National Tax Journal*, Vol.52, No.2, pp.269-305.
- WTO (World Trade Organization) (2018), https://www.wto.org/english/thewto_e/thewto_e.htm, Erişim: 27.06.2018.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgileri:

Adı ve Soyadı : Ekrem Toparlak
Doğum Yeri : Yıldırım/BURSA
Doğum Yılı : 1991
Medeni Hali : Evli

Eğitim Durumu:

Lise : 2006-2010 Emir Sultan Lisesi
Lisans : 2011-2015 Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Yüksek Lisans : 2015-2018 Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi

İş Durumu:

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İİBF Maliye Teorisi Anabilim Dalı, Araştırma Görevlisi, 2017-Devam Ediyor

İletişim Bilgileri:

E-Posta : ekremtoparlak@ohu.edu.tr